

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

**İLKOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN
KÖK DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Sultan FİDAN KARAATA
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BİLGİN

BURDUR-2023

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

İLKOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN
KÖK DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sultan FİDAN KARAATA
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BİLGİN

BURDUR-2023

MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YÜKSEK LİSANS/DOKTORA JÜRİ
ONAY FORMU**

M.A.K.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun 24.11.2023 tarih ve 493/15 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 13.12.2023 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Sultan FİDAN KARAATA’ nın “**İLKOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ KÖK DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**” konulu tez çalışması Temel Eğitim Anabilim Dalı, Sınıf Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE (TEZ DANIŞMANI) : Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BİLGİN

ÜYE : Prof. Dr. Derya ARSLAN ÖZER

ÜYE : Doç. Dr. Behsat SAVAŞ

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA / MÜHÜR

BİLDİRİM

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu taahhüt edip, tezimin kaynak göstermek koşuluyla aşağıda belirttiğim şekilde fotokopi ile çoğaltılmasına izin veriyorum.

[] Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[] Tezim/Raporum sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

[x] Tezimin/Raporumun 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Sultan FİDAN KARAATA

Tarih

İmza

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimimin başlangıcından günümüze kadar bana akademik konularda hep destek olan, rehberlik eden ve yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BİLGİN'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Eğitimim boyunca deneyimlerine başvurduğum Prof. Dr. Ekber TOMUL, Prof. Dr. Fikret KORUR, Doç. Dr. Derya CAN hocalarıma, derslerimi daha eğlenceli ve etkili işlememde emeği büyük olan Doç. Dr. Kenan DEMİR hocama çok teşekkür ediyorum.

Tezime dil anlatım konusunda destek olan değerli Türkçe öğretmeni arkadaşım Ramazan BAŞAR'a ve bu süreçte manevi desteği benim için çok değerli olan meslektaşım Hale YILMAZ'a sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Hayatım boyunca desteklerini hiç eksik etmeyen, her zaman arkamda dağ gibi duran, 'iyi ki onların kızıyım' dedirten ve bu aşamada da sürekli yardımına koşan sevgili annem ve babam Gülperi -Mustafa FİDAN ve canım kardeşim, gönüldaşım Zeliha FİDAN UYANIK'a teşekkür ediyor ve hep yanı başımda olmalarını diliyorum.

Her vazgeçişimde beni tekrar ayağa kaldıran, bu süreçte benim kadar yorulan, en büyük destekçim, hayat arkadaşım Kahraman KARAATA'ya sevgisi, sabrı ve desteği için çok teşekkür ediyorum.

Bu sürecin her aşamasında benimle birlikte olan, hayatımın anlamları, şükür sebeplerim, canım evlatlarım Eymen ve Defne'ye sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum. Sizi çok seviyorum.

**İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin
Kök Değerler Açısından İncelenmesi
(Yüksek Lisans Tezi)**

Sultan FİDAN KARAATA

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, 2021-2022 eğitim- öğretim yılında kullanılan ilkökul Türkçe ders kitaplarındaki metinleri kök değerler açısından incelemektir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanması aşamasında, öğretim programlarında değer listesinde yer alan; “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik” on kök değer, ilkökul Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki cümle ve paragraflarda tespit edilerek işaretlenmiştir. Bu araştırmada verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde belirlenen kök değerlerin frekansları ve yüzdelikleri hesaplanarak tablolar oluşturulmuştur. Araştırmadan elde edilen verilere göre incelemeye alınan ilkökul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde en fazla yer verilen değerler sevgi, sorumluluk ve özdenetim değerleri iken en az yer verilen değerler ise sabır ve dürüstlük değerleridir. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin temalar kapsamındaki inceleme sonuçlarına göre en fazla değer tespit edilen temalar Milli Mücadele ve Atatürk, Erdemler, Kişisel Gelişim, Sağlık ve Spor temaları iken Bilim ve Teknoloji teması en az değer tespit edilen tema olmuştur. En fazla değer içeren metinler 3. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdir. İncelemeye alınan ilkökul Türkçe ders kitaplarının kök değer içermesi açısından dengeli bir dağılım olmadığı ulaşılan diğer bir sonuçtur. İlkokul Türkçe ders kitaplarında sınıf seviyeleri göz önünde bulundurularak kök değer çeşitliliğine dikkat edilmeli, temalarda da kök değerlerin dengeli bir dağılımın olduğu metinler tercih edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Kök değerler, Temalar, Türkçe Ders Kitabı, Metinler,

Sayfa Adedi: 106

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BİLGİN

Texts in Primary School Turkish Textbooks
Analyzing Root Values
(Master Thesis)

Sultan FİDAN KARAATA

ABSTRACT

The objective of this study is to examine the texts in primary school Turkish language textbooks used during the 2021-2022 academic year from the perspective of root values. The research employed the qualitative research method of document analysis. During the data collection phase, ten root values specified in the curriculum, namely 'justice, friendship, honesty, self-discipline, patience, respect, love, responsibility, patriotism, and helpfulness,' were identified and marked within sentences and paragraphs in primary school Turkish language textbooks. Content analysis was utilized for data analysis in this research. The frequencies and percentages of the identified root values in the texts of primary school Turkish language textbooks were calculated, leading to the creation of tables. The research findings indicate that the most prominently featured values in the examined texts of primary school Turkish language textbooks are love, responsibility, and self-discipline, while patience and honesty are mentioned the least.

Regarding the thematic analysis of the texts in Turkish language textbooks, the most prevalent themes containing values are the National Struggle and Atatürk, Virtues, Personal Development, Health and Sports, whereas the Science and Technology theme contains the fewest values. Texts with the highest value content are found in the 3rd-grade Turkish language textbook. Another significant conclusion is that there is an uneven distribution of root values in the primary school Turkish language textbooks under examination in terms of their inclusion of root values. Therefore, considering the grade levels in primary school Turkish language textbooks, attention should be given to the diversity of root values, and preference should be given to texts with a balanced distribution of root values within themes.

KeyWords: Root values, Texts, Themes, Turkish Textbook, Values Education.

Page Number: 106

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BİLGEN

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	viii
KISALTMALAR.....	ix
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	4
1.2.1. Alt Problemler.....	4
1.3. Araştırmanın Amacı	5
1.4. Araştırmanın Önemi.....	5
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6.Tanımlar	7
BÖLÜM 2	8
KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Değerler.....	8
2.1.1. Değerlerin Tanımı.	8
2.1.2. Değerlerin Özellikleri ve İşlevleri.....	9
2.1.3. Değerlerin Sınıflaması.	11
2.1.4. Kök Değerler.....	14
2.1.4.1. Adalet.	15
2.1.4.2. Dostluk.	16
2.1.4.3. Dürüstlük.....	16
2.1.4.4. Özdenetim.	17
2.1.4.5. Sabır.	17
2.1.4.6. Saygı.....	18
2.1.4.7. Sevgi.....	18
2.1.4.8.Sorumluluk.....	19

2.1.4.9. Vatanseverlik.....	19
2.1.4.10. Yardımseverlik.....	20
2.1.5. Değerler Eğitimi.....	21
2.2. Türkçe Öğretimi	24
2.2.1. Türkçe Öğretim Programı.	25
2.2.1.1. Türkçe Öğretim Programı'nda Değerler.	28
2.2.3. Türkçe Dersi.....	30
2.2.4. Türkçe Ders Kitaplarının Önemi.....	31
2.2.5. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Seçimi.....	32
2.3. İlgili Araştırmalar.....	34
BÖLÜM 3	38
YÖNTEM.....	38
3.1. Araştırmanın Modeli	38
3.2. Veri Kaynağı	38
3.3. Verilerin Toplanması	43
3.4. Verilerin Analizi.....	44
3.5. Geçerlilik ve Güvenirlik.....	45
BÖLÜM 4.....	46
BULGULAR	46
4.1. 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılında Kullanılan İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Hangi On Kök Değerlere Ne Kadar Yer Verilmiştir? ..	46
4.2. 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılında Kullanılan İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde On Kök Değerin Temalara Göre Dağılımı Nasıldır? ..	51
4.3. 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılında Kullanılan İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde On Kök Değerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı Nasıldır?	60
BÖLÜM 5	64
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	64
5.1. Sonuçlar ve Tartışma.....	64
5.2. Öneriler	69
5.2.1. Uygulamaya yönelik öneriler.....	69
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	69
KAYNAKLAR	71

EKLER.....	88
EK1	88
ÖZGEÇMİŞ	92

TABLolar DİZİNİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Spranger' in Değerler Sınıflaması.	11
Tablo 2. Schwartz'ın Değerler Sınıflandırması	12
Tablo 3. Rokeach' ın(1973) Değer Sınıflaması	13
Tablo 4. Kök Değerlerin Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışları.....	15
Tablo 5. Zorunlu Temalar	27
Tablo 6. Seçmeli Temalar	27
Tablo 7. 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Tema Dağılımları ve Metinleri.....	39
Tablo 8. 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Tema Dağılımları ve Metinleri.....	40
Tablo 9. 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Tema Dağılımları ve Metinleri.....	41
Tablo 10. 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Tema Dağılımları ve Metinleri.....	42
Tablo 11. Kök Değerlerin Alt kategorileri	44
Tablo 12. İlkokul Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Kök Değerlerin Frekans ve Yüzdelik Dağılımı.....	46
Tablo 13. İlkokul Türkçe Ders Kitabındaki on Kök Değerin Temalar Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımı	51
Tablo 14. İlkokul Türkçe Ders Kitabındaki On Kök Sınıf Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımı	60

KISALTMALAR

Akt. : Aktaran

APA : Amerika Psikoloji Derneği

Ed. : Editör

f: Frekans

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

METK: Milli Eğitim Temel Kanunu

s. : Sayfa

TDK : Türk Dil Kurumu

TTKB. : Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü

vb. : Ve benzeri

YÖK: Yüksek Öğretim Kurulu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

21. yy.'ın başlarından itibaren bilimin hızla gelişmesi teknolojik ilerlemeleri de beraberinde getirmiştir. Dünyada oluşan bu yeni durum, bireyin gelişimini, toplumla olan ilişkisini de etkilemiştir. Etkilediği alanlardan biri de bireyin değer edinimidir. Sosyal bir varlık olan çocuğun sosyalleşmesi ve sağlıklı bir toplumun parçası haline gelebilmesi için yaşamı süresince kendini ve toplumu geliştirebilmesi, birlikte yaşamanın gerektirdiği ilke ve kuralları edinebilmesi gerekmektedir. Çağdaş çocukların ilk yıllarındaki anne ile sözel ve fiziki ağırlıklı olması gereken iletişimi, yerini daha çok teknolojik aletler ile iletişime bırakmıştır. Neticede büyümekte olan çocuk bulunduğu toplumun değerleri yerine bu teknolojik araçlarla ona sunulan değerleri edinmektedir. Çocuğa sunulan bu değerlerin farklı kaynaklara dayanması, içeriğinin kontrolsüz olması kendi kültürünün değerlerinden uzaklaşmasına sebep olabilmektedir. Bu durum bilim insanları, aileler, toplumun kurumları tarafından bilinmesine rağmen ne yazık ki bu soruna kesin çözüm getirilememiştir(Bayer, 2013; Özbolat, 2012; Tillman, 2000). Çocuk ile toplum arasındaki bu yabancılaşmayı gidermek ve toplumun sürekliliğini sağlamak için yeni nesil her çocuğun ortak değer yargılarını benimsemesi gerekmektedir. Güven'in (1999, s.163-164) de ifade ettiği gibi sosyal denetim araçlarının ilk sırasında yer alan değerler, toplumsal bütünlüğü sağlayan en önemli unsurlardandır. Bireyin yaşamında neredeyse her şey var olan bu değerlere göre algılanır ve yaşamın manası bunlara göre şekillenir.

Değerler insanların davranışlarına, fikirlerine yansımaktadır. İnsanların bu davranış ve fikirleri toplumu etkilerken toplumdan da etkilenmektedir (Durmuş, 1996). Değerleri insanların geçmişten getirdiği, çevresinden öğrendiği veya yeniden inşa ettiği davranışlarıyla da ilişkilendirmek mümkündür. İçli' nin (2005, s.117) de dediği gibi kişi kabul ettiği değerleri, fikirleri, dışa vurduğu davranışları ve alışkanlıkları çevresi aracılığıyla benimser.

Burada önemli olan çevresinden ve farklı kültürlerden etkilenen bireyin, gelişen teknolojinin etkisiyle kontrolsüz dijital içeriklerden ziyade toplumun sahip olduğu doğru değerlerle buluşturulması gerekmektedir. Bunun için bireyin, bulunduğu toplumun sahip olduğu değerlerini içeren düzenli bir değer eğitime tabi tutulması gerekmektedir. Değer eğitiminin hedefi; bireyleri olumlu davranışlara yöneltmek, bireylerin topluma adapte olabilmelerini sağlamak ve toplum içinde mutlu bireyler olabilmeleri için uğraşmaktır. Sadece değer eğitimi bu konuda yetersiz kalabilir ancak bireyi istendik davranışlara yöneltme hususundaki ehemmiyeti yadsınamaz. Değer eğitiminin sistemli verilmesi gereken dönemlerde düzenli bir şekilde verilmesi insanların karakter gelişiminde olumlu etkilere sahiptir (Bulut, 2011). Bu sebeple değerlerin öğretilmesi için, değerleri düzenli ve planlı bir şekilde kazandırabilecek eğitimcilere ve eğitim ortamlarına ihtiyaç vardır.

Aileden sonra okul dönemindeki çocukların karakter gelişiminde etkili olacak davranışları ve kuralları kazanmasını sağlamak eğitim sisteminin amaçlarından biridir. Okulların değerlerin öğretilmesinde oynadığı rol ile değerlerin okulların organizasyonunda oynadığı rol birbiriyle yakından ilişkilidir (Halstead& Taylor, 1996, s.3).Okullar, bir taraftan olumlu olarak kabul gören değerleri kazandırmayı güçlü bir şekilde destekler, yenilerinin gelişimini de özendirirken diğer taraftan çocuğun eğitimsel gelişimini olumsuz etkileyen değerleri de olumlularıyla değiştirir (Cummings, 2009). Eğitimin bireyleri istenilen yönde geliştirdiği bilindiği için değer eğitiminin de eğitim ortamlarında daha verimli olacağı düşünülmektedir. Eğitim ortamlarında verilen değer eğitimi iyi, sağlıklı ve tutarlı bireyler oluşturma yanı sıra ilgi ve yetenekleri doğrultusunda öğrencileri hayata hazırlamayı hedefler (Aydın& Akyol Gürler, 2012, s.47). 2005 yılına kadar Türk eğitim sisteminin öğretim programlarında, değerler eğitime yönelik ifadeler doğrudan yer verilmemektedir (Tozlu, 2003). 2005 ve 2006 programlarından itibaren değerler, öğretim programlarında yer almaya başlamıştır. Aydın& Akyol Gürler'e göre (2012, s.48) "Öğretim programı eğitimin yakın amaçlarına işaret ederken eğitim programı uzak amaçları kapsayan genel bir yapıya sahiptir. Uzak amaçlar toplumun değerlerini, ideallerini oluşturur. Değerler eğitiminin dayanak noktası da uzak amaçlardır". Uzak amaçlara ulaşmak için de değerler eğitiminin etkili bir şekilde verilmesi gerekir.

Değerler eğitimi ile ilgili doğrudan bir ders bulunmadığı için okul içindeki ilişkiler, öğretmenlerin tutum ve davranışları, ders kitaplarındaki metinlerde verilen mesajlar değer öğretiminde etkili olmaktadır.

2019 öğretim programının ilkeleri arasında,

“İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak” (MEB, 2019, s.3) vardır.

Türk milli eğitiminin gayesi akademik açıdan bilgi, becerileri kazanmış başarılı öğrencilerin yanında kültürümüzün temel değerlerini benimsemiş ahlaki açıdan donanımlı bireyler yetiştirmektir. Eğitim sistemi temel değerlerin işleyişini öğretim programlarını da kapsayan eğitim programları aracılığı ile gerçekleştirir. 2017’den sonra birçok öğretim programının yenilenmesiyle Türkçe Dersi Öğretim Programı da yenilenmiştir. Türkçe Öğretim Programı’nda (MEB, 2019, s.4) değerler, kök değerler başlığı altında verilmiştir. Bunlar; “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik”tir. Söz konusu kök değerler ifade ettiği, yakın anlamlı olan diğer değerlerle ve yine öğretim programlarında verilen yetkinliklerle birlikte ele alınmalıdır.

Tıpkı diğer kazanımlar gibi değerler de Türkçe ders kitaplarındaki metinler aracılığı ile verilmektedir. Türkiye’deki okuma kültürü yetersizliğini ve bu yetersizliğin nedenlerini ortaya koyan çalışmalar (Keleş, 2006; Acat, B., Demiral & Arınş 2008; Duran & Sezgin, 2012) dikkate alındığında ders kitaplarındaki metinlerin önemi daha çok anlaşılmaktadır. Şen (2008, s.764) de, değerlerin öğretiminde Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin önemli olduğunu ifade etmektedir. Okula giden her çocuk, yaşına, cinsiyetine ve sosyo-ekonomik durumuna bakılmaksızın ders kitabındaki metinleri ders işlenişi esnasında okumaktadır. Ders sürecinde okunan metinler, öğrenciye temel dil becerilerini kazandırmasının yanı sıra ortak değerlerin edinilmesini sağlamada ilk sırada yer almaktadır. Bu değer aktarımının metinler aracılığı ile ne kadar verildiğinin saptanması önemlidir. Bununla ilgili çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Alanyazın incelendiğinde çocuk edebiyatı ürünlerini değerler açısından inceleyen çalışmaların (Karagöz, 2017; Senek, 2018; Kılıç & Yılmaz, 2018; Alabay Yolcu, 2018; Özbaşı, 2020; Bulut, 2021; Yazıcıoğlu, 2022) olduğu görülmektedir.

Bunun yanı sıra Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Matematik ve Dinkültürü ders kitaplarını kök değerler ve değerler açısından inceleyen çalışmalar (Kılıç, 2012; Aktan & Padem, 2013; Eker & Ünlü, 2020; Koç & Engin, 2020; Yıldız Mutlubaş, 2021; Uçar Hatay & Çetinkaya, 2021; Özel, 2022; Demirel, 2022; Özçınar, 2022; Sürücü, 2022) da bulunmaktadır. Ayrıca hem tek sınıf düzeyinde Türkçe ders kitaplarını kök değerler ve değerler açısından inceleyen çalışmaların (Akyol, 2010; Payza, 2015; Şahin, 2015; Gereken, 2018; Mutlu ve Dinç, 2019; Güven & Yıldırım, 2019; Derse, 2019; Soylu, 2019; Işık, 2019; Beşer Yıldırım, 2022) hem de ilkokulda tüm sınıf düzeylerini kapsayan 1-4. sınıf Türkçe ders kitaplarını kök değerler açısından inceleyen çalışmaların (Sezer, 2005; Külünkoğlu, 2010; Yılar, 2016; Eken & Öksüz, 2019; Ketenalp, 2020) da yapıldığı görülmektedir. Ancak 2021-2022 ilkokul Türkçe ders kitaplarını kök değerler açısından inceleyen bir çalışmaya ulaşamamıştır. Dönem dönem ders kitapları güncellendiği için metinler de değişmektedir. Dolayısıyla değer aktarımının gerçekleşmesi açısından yeni yazılan ders kitaplarındaki metinleri, değerler açısından incelenme çalışmalarının da yinelenmesi önemlidir. Bu çalışmada da amaç; 2021-2022 eğitim- öğretim yılında kullanılan ilkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinleri kök değerler açısından inceleyip öğretim programındaki kök değerleri ne kadar karşıladığını tespit etmektir.

1.2. Problem Cümlesi

- 2021-2022 eğitim öğretim yılında kullanılan ilkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde on kök değerlere nasıl yer verilmiştir?

1.2.1. Alt problemler. 2021-2022 eğitim öğretim yılında kullanılan ilkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde;

- a) Hangi on kök değerlere ne kadar yer verilmiştir?
- b) On kök değerın temalara göre dağılımı nasıldır?
- c) On kök değerın sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Talim ve Terbiye Kuruluna göre (MEB; 2019) Türkçe Dersi Öğretim Programının hedefleri arasında; birbiri ile ilişkili ve birbirine bağlı olan milli, manevi ve kültürel değerlerine duyarlı, değerlerine sahip çıkan ve değerlerini koruyan bireyler yetiştirmek vardır. Türkçe Öğretim Programının 2019 yılında güncellenmesi, değerler eğitimi ile ilgili doğrudan bir ders olmadığı için ders kitaplarının da araştırılmasını ve analiz edilmesini gerekli kılmaktadır. Bu araştırmanın amacı 2021-2022 eğitim öğretim yılında kullanılan ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde on kök değere nasıl yer verildiğini, on kök değerlerin tema ve sınıf düzeylerine göre dağılımlarını belirlemektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Değerleri benimseyen ve bu değerlere göre hayatını devam ettiren bir toplumda saygı, sevgi, adalet, huzur, güven, yardımlaşma, hoşgörü ve mutluluk eksik olmayacaktır. Bu nedenle böyle bir toplum inşa etmek için değerleri çocuk yaşta bireylerin benimsemesini sağlamak gerekir. Atatürk'ün “Yetiştirilecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekleri tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel ve her şeyden evvel Türkiye'nin istiklaline, kendi benliğine ve milli geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir.” (Budak, 2003, 16) sözü, çocuk eğitiminde dikkat edilmesi gerekenleri vurgulamaktadır.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarından biri; Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılap ve ilkelerine, Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen ve geliştiren; vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan yurttaşlar olarak yetiştirmektir” (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973). Milli eğitimin genel amaçlarına uygun olarak hazırlanan ilköğretim programlarında ise değerlerimiz, ayrı bir değerler programı, değerler teması veya değerler konusu şeklinde verilmemiştir. Ders kitaplarındaki metinlerin ve etkinliklerin içinde verilmiştir. MEB (2019, s.4) İlköğretim Programlarında belirtilen on kök değer “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” şeklindedir.

Söz konusu değerlerin, eğitim ortamındaki ders sürecinde hem tek başına kök değerler olarak, hem yakın anlamlı olduğu değerlerle birlikte işlenmesi öngörülmüştür. Buna dayanarak Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin bazı niteliklere sahip olması gerekmektedir. Kazandırılması gereken değerlere metinler aracılık edeceği için metinlerin bu araştırma için önemi büyüktür. Bu sebeple ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin soyut olan bu değerleri ilköğretim çağındaki çocuklara somutlaştırarak verebileceği, çocukların seyerek içselleştirebileceği eserler olduğu öngörülmektedir. Ancak yapılan yenilik ve güncellemeler ile Türkçe ders kitaplarındaki metinlerinde değişmesi yeni araştırma konularını da beraberinde getirmektedir. Alan yazında ders kitapları ile ilgili çok sayıda araştırma yapılmış ancak 2021-2022 eğitim öğretim yılında kullanılan Türkçe ders kitabı metinlerinin on kök değer çerçevesinde incelenmesi ile ilgili araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle yenilenen Türkçe ders kitaplarının değer eğitimi açısından uygunluğuna dair alan yazına, bilim insanlarına, Talim Terbiye Kuruluna, ders kitabı yazarlarına, öğretmenlere ve velilere bir veri ve değerlendirme sunması açısından bu araştırma önemli görülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın çalışma materyalleri olan Türkçe ders kitaplarına <http://www.eba.gov.tr/ekitap> adresinden ulaşılmıştır. Ancak ulaşılan internet adresinde ilköğretim Türkçe kitaplarına dair birden fazla kitap görülmüştür. Araştırmacının fiilen görev yaptığı Afyonkarahisar ilinin Dinar ilçesinde 2021-2022 eğitim- öğretim yılında kullanılan ilköğretim Türkçe ders kitapları araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırma kapsamında olan Türkçe ders kitaplarından 1. sınıf Türkçe ders kitabında dört tema 2.,3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında 8'er tema bulunmaktadır. Her tema da birer adet bulunan dinleme metinleri araştırma kapsamına alınmamıştır. Her bir temadan dörder metin olmak üzere toplam 112 metin inceleme kapsamına alınmıştır. Araştırmada kullanılan eser incelemesinde, Talim Terbiye Kurulu'nun 2019 Türkçe Öğretim Programı kapsamında yer alan kök değerler “*adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik*” ve bu değerlere ilişkin tutum ve davranışlar kullanılmıştır.

1.6.Tanımlar

Değer, “Grup veya toplumun, kişilerin, örüntülerin ve diğer sosyokültürel nesnelerin önemliliğini değerlendirmeyi sağlayan ölçütlerdir” (Türkçe Sözlük 2011, s.761).

Kök Değer, MEB müfredatlarla öğrencilere aktarmak üzere 10 kök değer belirlemiştir. Bunlar; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverliktir (MEB, 2019,s.4).

Değerler Eğitimi: Örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insani değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adı (Ekşi, 2003, s.79).

Metin, “Bilgi, duygu ve düşüncelerin çeşitli biçim, anlatım ve noktalama özelliklerine göre yerleştirildiği yapılardır ” (Güneş, 2013, s.606).

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde değerler, değerın özellikleri ve sınıflandırılması, kök değerler, değerler eğitimi, Türkçe öğretime ve programları, Türkçe ders kitapları, Türkçe ders kitaplarındaki metinler ile ilgili literatür taraması yapılmış ve bu konularla ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Değerler

2.1.1. Değerlerin tanımı. Değer kavramı artık toplumun tüm alanlarda kullandığı ve kullanmasının da gerekli olduğu bir kavramdır. “Değerler; genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçüt olarak kullanılan olgulardır. İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir” (Şen, 2008, s. 764). Güven (2014), değer tanımlarının farklı biçimlerine şu şekilde yer verilmiştir:

- “Değerler bir kavram veya inançtır.
- Değerler, arzu edilen sonuç, durum veya hareketi temsil eder.
- Değerler tercihtir.
- Değerler özel durumlardır.
- Değerler, ciddiye alınmaktadır.
- Değerler ve coşku birbirini tamamlar.
- Değerler, bireylerin olaylar karşısındaki tutum ile hareketlerinin belirleyicisidir.
- Değerler soyuttur.
- Değerler paylaşımcılıktır.
- Değerler kalıcıdır” (Güven, 2014, s. 19).

Değerlerin, bireylerin tüm dönemlerinde etkili olması, kalıcı hale getirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması önemlidir. Çünkü bireylerin hayatı boyunca sahip olduğu duygu, düşünce ve karakter yapılarının oluşması bireysel değerlerin kazanılması ile mümkündür (Yaman, 2016). APA Dictionary of Psychology’de (2006, s.975)değerler; insanların, çevresindekilerin ya da yaşadığı toplumdakiler benimsedikleri hep istenen iyi, doğru ve güzel olan etik kurallar olarak anlamlandırılmıştır.

Değerleri, bireylerin veya toplumun; iyiyi, arzulananı ve önemli olanı belirlemede rehber olarak kabul ettikleri ahlaki, sosyal veya estetik ilkeler olarak tanımlamış ve değerler sistemi; ahlaki, sosyal, estetik, ekonomik ve dini olarak sınıflandırılmıştır.

İnsanların ahlaki, kültürel ve kişisel karakterinin oluşmasında etkili olan değerler bireylerin hayata karşı olan bakış açılarına ve yaşamlarını bu yönde şekillendirmelerine etki etmektedir (Ayrar, 1992).İnsanların olaylar karşısında verdiği tepkiler ve tutumlar, içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerinden izler taşır. Yani değerlerin kazanılıp kazanılmadığı; günlük yaşamda olaylara karşı verilen tepkilerde ve ortaya koyulan davranışlarda gözlemlenir (Hofstede, 2001). Değerlerin kazanılıp kazanılmadığı ancak bu şekilde anlaşılır.

Bu sebepten değerler; bireyleri özüne yaklaştıran, bireysel olarak değerli olduğunu fark ettiren, doğruyu yanlış, iyiyi kötüyü ayırt ettiren, toplumdaki yaşayış biçimine yön veren vazgeçilmez unsurlardır. Ailevi ilişkilerde, komşuluk ilişkilerinde, okulda, sokakta, alışverişte hemen hemen her alandaki ilişkileri düzenlemede etkilidir. Ancak değerlere, toplumsal olarak gereği kadar sahip çıkılmaması değerlerin önemini yitirmesine, yeni neslin değerler olmadan büyümesine neden olmaktadır. Bu konuyu Quisumbing ve Leo (2005) günümüzdeki insanların değerleri bir erozyona maruz bıraktığını anlatmaya çalışmıştır. Bu da toplumda yozlaşma, kuşak çatışması, gelenek görenekleri bilmeme gibi toplum yapısını bozan davranışlara neden olmaktadır. Kültürümüzden gelen değerler, ailede ve okullarda geliştirilmeye çalışılır ancak sosyal medyanın çok fazla kullanımı, televizyonlardaki uygunsuz programlar gençleri olumsuz etkilemektedir (Sanchez, 1998). Bunun için ilk önce değerlerin temeli ailede atılmalıdır. Aile davranış ve söylemleri ile çocuğuna örnek teşkil etmelidir. Daha sonra değerler eğitimi okullarda devam ettirilmelidir.

2.1.2. Değerlerin özellikleri ve işlevleri. Değerlerin kapsamı çok geniştir. Bir toplumun içinde var olan duygu, düşünce, gelenek, görenek, tarih, din dil, ırk, ahlak gibi normların her biri değerlerin oluşmasında etkilidir. Değerleri var eden ve kullanıp devam ettirenler de insanlardır. Bu nedenle insanlık tarihi ne kadar eski ise değerlerin de geçmişi, birikmişliği o kadar fazladır. Değerler, toplumun bir arada olmasına, din, dil, kültür ve ahlaki varlığını devam ettirebilmesine olanak sağlayan ortak inançlardır (Kızıler ve Canikli, 2016,s.15).

Değerler kuşaklar arası etkileşimle aktarıldığı için de sürekli dirler ve insanların yaşam tarzlarına ve kültürlerine göre de farklılık gösterirler. Değerler aynı zamanda bu farklılıkların sonucunda ortaya çıkan grupları birleştirici ve kaynaştırıcı unsurdur. Yaşamımızdaki ailevi ve toplumsal bağların kuvvetlenmesinde de değerler etkilidir. Toplumlar arası değer farklılıklarının olması fikir ayrılıklarının yaşanmasına neden olacağı için uzlaşma değerler sayesinde sağlanmaktadır (Çavdarıcı, 2002, s. 6). Harrison, değerlerin kişiye ait olduğunu, zamana ve mekâna bağlı olarak değişebildiğini, insanların ömürleri boyunca yaptıkları davranışların, çizdikleri yolun hayati değerlerini belirlediğini ve değerlerin nesilden nesile süregelen toplumsal bir olgu olduğunu savunmaktadır (Harrison, 1987, s.80).

Değerler yapısal olarak düşünüldüğünde karmaşık, soyut ve zor bir yapıda olmalarının yanında hem toplumsal hem de bireyseldirler. Değerler; toplumdan etkilendikleri gibi toplumu da etkisi altında alabilirler. Bir başka deyişle gelenekten, görenekten, kültürden etkilendiği gibi kültürü de etkileyebilirler. İnsanların toplumda bir araya gelebilmelerini sağlayan, toplumun devamlılığına katkıda bulunan yine değerlerdir. İnsanlar arasındaki birlikteliği, dayanışma ve yardımlaşmayı sağlayan en önemli unsurlardır.

Değerler; insanların bireysel olarak yaşam tarzlarına, ideallerine, gelecekleri için yaptıkları yatırımlara ve tercihlerine yön verir. İnsanlara doğru yolda ışık tutar. Toplumun onaylamadığı davranışlar için ise insanlara engel olur. Değerleri yaşam tarzı haline getiren bireyler özdenetim sahibi olur ve davranışlarının sonuçlarını düşünerek hareket eder.

Eğitim tüm toplumların rahat ve düzenli yaşayabilmesi için gerekli olduğu kadar bu toplumu oluşturan bireyler için de çok önemlidir. Eğitimin amacı bireyleri sadece akademik açıdan geliştirmek olmamalıdır. Bireylerin bilişsel olarak gelişmesinin yanı sıra vatanına milletine faydalı olan, ahlaki değerlere sahip bireyler yetiştirmek önemlidir. Bu yüzden toplumun refahı ve huzuru için bireylerin çocukluk yıllarından itibaren değerleri özümsemesi gerekmektedir. Toplum bu kadar etkileyen değerlerin değiştirilmeden gelecek kuşaklara öğretilmesi, aktarılması son derece önemlidir. Bu da değerler eğitimi kavramını ortaya çıkarmıştır.

2.1.3. Değerlerin sınıflaması. Değer kavramının ortaya çıkmasından günümüze kadar çok sayıda araştırmacı, değerlerle ilgili farklı görüşler ve farklı sınıflandırmalar ortaya koymuştur. Spranger değer sınıflamasında insanı altı değişik değer tipine ayırmıştır. Bu sınıflama bilimsel, estetik, ekonomik, sosyal, politik ve dini değer şeklindedir (Akbaş, 2004, s.30-31).

Tablo 1.

Spranger' in Değerler Sınıflaması.

Bilimsel Değer	Bilgiye, hakikate, yargılamaya ve düşünceye önem verir. İnsan entelektüel, deneysel, tenkitçi, akılcıdır.
Ekonomik Değer	Faydalı ve pratik olan önemlidir. Hayatta ekonomik değerlerin önemsenmesini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir.
Sosyal Değer	Başkalarını sevme, yardımseverlik esastır. İnsan sevgisi en yüce değerdir.
Politik Değer	Esas olarak güçle ilgilidir. Her şeyin üstünde kişisel güç ve etki vardır.
Dini Değer	Evren bir bütündür ve insan onun bütünlüğüne bağlıdır.

(Akbaş, 2004, s.30-31)

Schwartz (1992, s.4) değerlerin, birey ve topluma kılavuzluk eden kurallar olduğuna, bu kuralların önem açısından farklılık gösterebileceğine ve istenilen hedefe odaklanmıştır. Schwartz (1996, s.122-123) değerleri sınıflandırırken; “uyarılım, güç, öz yönelim, başarı, evrenselcilik, hazcılık, geleneksellik, iyilikseverlik, uyma ve güvenlik” başlıkları altında sınıflandırmıştır.

Tablo 2.

Schwartz'ın Değerler Sınıflandırması

Değer Çeşitleri	Açıklamalar	Örnek Değerler
Güç (Power)	Toplumsal durum, bireyler ve kaynaklar üzerinde denetim gücü.	Sosyal güç, otorite sahibi olmak. Toplumdaki konumunu korumak
Başarı (Achievement)	Sosyal standartlara göre yeterlilik, kişisel başarı.	Başarılı olma, hırslı olma, yetenekli olma.
Hazcılık (Hedonism)	Bireysel zevk ve kendini duygusal olarak yüceltme.	Memnuniyet, yaşamdan zevk ve tat alma.
Uyarılma (Stimulation)	Heyecan, hayata meydan okuma ve yenilik arayışı	Değişken bir hayat yaşamak, cesur olmak.
Öz Yönelim (Self direction)	Eylem ve düşüncede özgür olma, seçme ve yaratma.	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, kendi hedeflerini belirleyebilmek.
Evrenselcilik (Universalism)	Tüm insanlık ve doğanın iyiliği için anlayışlı ve hoşgörülü olma.	Toplumsal adalet, erdemli olmak, barış içinde bir dünya.
İyilikseverlik (Benevolence)	Bireyin, yakın temas içinde olduğu bireylerin iyiliğini gözetmesi.	Dürüst ve yardımsever olmak, sorumluluk sahibi olmak.
Geleneksellik (Tradition)	Geleneksel kültür veya dini inanış ve törelere saygıyla bağlılık.	Mütevazı olmak, tarafsız olmak, hayatın getirdiklerini kabul etmek.
Uyma (Conformity)	Başkalarını üzmesi mümkün olan toplumsal beklentilere aykırı olabilecek eylem ve dürtülerin sınırlandırılması.	Kibar olma, yaşlılara saygı gösterme, öz denetim sahibi olma.
Güvenlik (Security)	Toplumsal mevcut ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, Temiz olmak, iyiliğe karşılık vermek.

(Schwartz, 1994, s.22)

Rokeach(1973) değerleri amaç ve araç değerler olarak sınıflamış; amaç değerlerin yaşamdaki ana değerler olduğunu, araç değerlerin ise bu ana değerlere ulaşılırken gösterilen davranışlar olduğunu vurgulamıştır (akt. Engin, 2014, s. 31). Rokeach (1973)'in değerleri bu şekilde sınıflandırırken inanç sistemlerine, toplumsal ve bireysel davranış normlara dikkat ettiği görülmektedir.

Tablo 3.

Rokeach' ın(1973) Değer Sınıflaması

Amaç Değerler	Araç Değerler
Rahat bir yaşam	Bağımsız olma
Barış içinde bir dünya	Bağışlayıcı
Başarılı olma	Cesaretli
Bilgelik	Dürüst
Dini olgunluk	Entelektüel
Eşitlik	Geniş görüşlü
Gerçek dostluk	Hırslı
Güzellikler dünyası	İtaatkar
Heyecan verici bir yaşam	Kendini kontrol eden
İç huzur	Kibar
Kendine saygı	Kendine hakim
Mutluluk	Mantıklı
Gerçek dostluk	Neşeli
Özgürlük	Sevecen
Rahat bir yaşam	Sorumluluk sahibi
Sosyal kabul	Temiz
Ulusal güvenlik	Yardımsever
Zevk	Yaratıcı olma

(akt. Ulusoy& Dilmaç, 2018, s.25).

Ülkemizde de değer sınıflamalarına ilişkin görüşler bulunmaktadır. Aktepe ve Gündüz (2018, s.78) değerleri; milli, dini, evrensel, insani, bireysel ve toplumsal değerler olarak sınıflamıştır. Bu sınıflandırma şu şekildedir;

- “Milli değerler: Vatanseverlik, bağımsızlık,
- Dini değerler: Allaha inanmak, sabır, aileye bağlılık, cömertlik, alçakgönüllülük,
- Evrensel değerler: Barış, sorumluluk, estetik, saygı, sevgi, adalet ve bilimsellik,
- İnsani değerler: Anlayış, iyilik, empati, fedakârlık, paylaşma, merhamet, hoşgörü ve vefalılık,
- Bireysel değerler: Öz saygı, öz güven, öz denetim, açık fikirlilik,
- Toplumsal değerler: Misafirperverlik, dayanışma, iş birliği” olmak üzere altı grupta sınıflandırmışlardır (Aktepe ve Gündüz, 2018, s.78).

Güngör (1998) Spanger’ın değer sınıflamasını kabul etmiş ve ahlaki değerleri de ekleyerek içine doğruluk, dürüstlük ve yardımseverliği de almıştır. Dilmaç ve Kulaksızoğlu (2000, s.2) değerleri insani değerler olarak ele almış; insandaki iyi tarafları ortaya çıkarmayı, kişiliğini genel olarak geliştirip mükemmelliğe ulaşmayı amaç edinmişlerdir. Kulaksızoğlu ve Dilmaç ‘ın (2000, s.3) hedefi “beş evrensel temel değer olan hakikat, sevgi, iç huzur, doğru davranış ve şiddetten kaçınmayı, içselleştirmeyi amaç edinerek kültürel olarak uygun bir eğitim programı oluşturmaktır.” Acat ve Aslan’ın (2012) değerler sınıflaması ise muhafazakâr-geleneksel, ulusal-milli, özedönük-kişisel, sosyal- toplumsal ve bilimsel-yenilikçi değerler şeklindedir (akt. Keskin, 2016, s. 1492).

Bu çalışmaların yanı sıra literatürü incelediğimizde daha birçok araştırmacının değerleri farklı şekillerde sınıflandırdığı ve anlamlandırdığı görülmektedir. Bu sebepten ortak bir değer sınıflandırması bulunmamaktadır.

2.1.4. Kök değerler. Dünyada ve ülkemizde değerler eğitiminin öneminin gittikçe artması ile MEB de değerler eğitimi ile ilgili gerekli çalışmaları yürütmektedir. 2018 yılında yenilenen Türkçe Öğretim Programı'nda eğitim programlarının görevlerinden birinin de değerleri kazandırmak olduğu vurgulanmaktadır. TTKB tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Programı'nda değerler eğitimi öğeleri on kök değer olarak belirlemiştir. Söz konusu kök değerler; “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverliktir” (MEB, 2019, s.4). Türkçe Öğretim Programlarındaki değerlerle ilgili belirtilen hususlardan yola çıkarak kök değerler; bireylerin davranışlarına, hareketlerine, yaşam şekillerine yön veren önemli unsurlardır. Bu bağlamda geçmişten günümüze kadar gelen ve geleceğin de yatırımı olacak değerler, toplumsal hayatın vazgeçilmez öğeleridir.

Araştırmada temel alınan kök değerlere ilişkin tutum ve davranışlar 18 Temmuz 2017 tarihindeki *Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine* adlı belgeye göre hazırlanmış ve aşağıdaki tablo ile verilmiştir.

Tablo 4.

Kök Değerlerin Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışları

Kategoriler	Alt Kategoriler
Adalet Dostluk	Adil olma, eşit davranma, paylaşma... Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Öz Denetim	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
Sabır	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
Saygı	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
Sorumluluk	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

(TTKB, 2017, s. 24)

2.1.4.1. Adalet. Adalet, insanların birbirlerine saygılı olabilmesi için gereken en önemli değerlerden biridir. Öncelikle insanlar kendi haklarını bilmeli ve başkasının haklarını da gözetebilmelidir. THK, adaleti çıkarlar söz konusu olduğunda eşit davranmak olarak anlamlandırmaktadır (Türk Hukuk Kurumu, 1944, s.17). Adalet, ortaklaşa yapılan bir işte kişinin kendi görevini en iyi bir şekilde yapmasıdır (Peters, 2004, s.71). Adalet; iyiyi, doğruyu bilmek, insanlar arasında hak yememek, tarafsız olmak, haklının hakkını kendisine vermek, eşitlik anlamlarındadır. Kanun önünde herkesin eşit olması, maddi manevi kuvvetli olanın değil haklı olanın doğru bulunmasıdır. “Adalet mülkün temelidir.” vecizesinde de devletin en başta adaletli olması gerektiği anlatılmaktadır. Adaletin, eşitliğin olmadığı yerde düzen bozulur, kargaşa çıkar ve haklının haklı olması bir şey ifade etmez, güçlü olan daima önde olur. Bunun için adalet kavramı; çok önemlidir ve toplum düzenini sağlamanın en baştaki adımlarındandır.

2.1.4.2. Dostluk. Dostluk, birbirini içtenlikle seven arkadaşların arasında bulunan gönül bağıdır. Dostluk; acıyı, mutluluğu, hüznü, sevinci beraber paylaşabilmektir. Dostlukta araya mesafeler ya da yıllar girse de ilişki hep devam eder. İnsanların kan bağı ile değil gönül bağı ile bağlı olduğu bir arkadaşlıktır.

Dost olabilme ve bu dostluğu uzun yıllar yara almadan sürdürebilme bireylerin ruhsal sağlıklarını da koruyabilmek adına önemlidir. Çünkü dostluk insanlara değer görme hissini ve ait olabilme duygusunu tattırır. Çocukluk yaşlarında öğretilmesi gereken arkadaş olabilme, arkadaş seçebilme bu husustan ötürü önemlidir.

Okul çağlarında kendi yaşlıları ile bir araya gelen çocuklar yaşlılarının davranışlarını, alışkanlıklarını, değerlerini gözlemler ve birbirlerini model alırlar. Sosyal bir grup içinde kabul görölme, onlara güven duygusu da kazandırır. Böylelikle arkadaş olabilmeyi öğrenirler ve sosyal becerilerini de geliştirirler. Arkadaş ortamları sayesinde yardımlaşma, dayanışma, işbirliği, paylaşma, kendini ifade edebilme becerileri de gelişir. Bu becerileri öğrenen ve geliştiren bireyler arkadaşlarını seçerken de dikkat edilmesi gereken olumlu özellikleri bilirler. Gelecekte de sağlam dostlukların temellerini atarlar (Çelik,2008).

2.1.4.3. Dürüstlük. Dürüstlük, doğruyu en saf haliyle söylemek demektir. Sözünde durmak, doğruluktan ayrılmamak, yalan söylememek, güvenilir olmak demektir. Toplumda insanlar hep bir arada yaşarlar. Birbirleriyle iletişim halindedirler. Bu iletişim; aile içinde, komşular arasında, okulda, iş yerinde ve çok çeşitli şekillerde olabilir. İnsanlar arasındaki bu ilişkilerin sağlıklı yürütülebilmesi için güven duymak önemlidir. Güven de doğru olmayla, dürüstlikle kazanılır. Güvenin olmadığı ortamlardaki ilişkiler sağlıklı olmaz. Bu yüzden dürüstlük en önemli değerlerden biridir. Diğer inançlarda olduğu gibi İslam inancında da dürüstlüğün önemi büyüktür. Bu sebeple dürüstlüğün temeli ailede atılmalı, okul ile devam ettirilmelidir. Anne, babaların dürüst çocuklar yetiştirebilmesi için Beil'in bazı önerileri bulunmaktadır:

- 1- İyi örnek olarak, onlara yalan söylemeyerek, sorularına dürüstçe cevap vererek yardımcı olunabilir.
- 2- Çocuklar cezalandırılmaktan ne kadar az korkmak zorunda olurlarsa, gerçeği söylemek de o onlara o denli kolay gelir. Ancak yaptıkları bir hatayı kendi iradeleri ile açıklar ve buna karşın fırça yerlerse, gelecek sefer bu kadar dürüst davranmayabilir.
- 3- Ne olursa olsun onları bir itirafta bulunmaya zorlamamak gerekir. Güven kırıcı bu olaydan dolayı ne kadar üzüntü ve düş kırıklığı yaşandığını ifade etmek daha akıllıca olur (Beil, 2003, s.73).

Dürüst insan; yalan söylemez, söyledikleri birbiri ile çelişmez, hak yemez, sözüne güvenilirdir.

2.1.4.4. Özdenetim. Özdenetim; insanların toplum içindeki yaşayışlarına, kültürüne, gelenek ve göreneklerine göre kendi davranışlarını kontrol edebilmesi, buna uygun hareket edebilmesidir (Baumeister &Alquist, 2009, s. 115). MEB (2017)' de “davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme”(TTKB, 2017, s.24) şeklinde tanımlamıştır. Buradan hareketle özdenetim, bireylerin kendi kararlarını kendilerinin özgürce verebilmeleri, kendi davranışlarını denetleyebilmeleri ve yönlendirebilmeleridir. Bir nevi otokontrol edebilmeleridir.

Özdenetim değerine sahip bir birey aynı zamanda sorumluluk sahibidir. İyiyi kötüyü, doğruyu yanlış ayırt edebilecek meziyete sahiptir. Kararlarında değişkenlik yaşamaz, tutarlıdır. Çevresindekileri düşünerek hareket eder. Hatalarını kabul eder, hatalarından ders çıkarır ve özür dilemeyi bilir. Bu yüzden toplumsal ilişkilerin sağlıklı yürütülebilmesi için öz denetim değerinin erken yaşlarda çocuklara kazandırılması gerekmektedir. Bunun için çocuklara kendi kararlarını vermeleri konusunda destek verilmelidir. Çocukların da alınan kararlarda söz sahibi olmaları sağlanmalıdır. Günlük hayat problemleri çocuklara örnek olay şeklinde verilip, drama yöntemi ile problemlere çözüm önerileri getirmeleri sağlanmalıdır.

2.1.4.5. Sabır. Sabır; Uğur'a (2013, s.22) göre insanların yaşadıkları kötü bir olay karşısında rahatsız olmamaları, bu durumu kendilerine dert etmemeleri, beğenmedikleri durumlar karşısında sakin olup beklemeleri ve sonucunun daha iyi olacağını düşünmeleridir. Dini açıdan açıklayan Karagöz'e (2014, s.72) göre ise dert, tasa, üzüntü veya başa gelen her türlü kötü durumlara katlanarak çözümünün sükunetle beklenmesidir.

İnsanların zor durumlarda fevri davranmamaları sabır göstermeleri gerekmektedir. Olması gereken (hayır ya da şer) her durumun bir vakti vardır. Böyle durumlarda acele etmemek, karşına çıkan zorluklarla savaşmak gerekmektedir. Sabretmek sadece olumsuz durumlarda değil hayatın her alanında gereklidir. Küçük yaşlardan kavratılması gereken bu değer sayesinde toplumdaki uyuşmazlıklar azalacak, durumlar karşısında hoşgörülü olunacaktır.

Sabır değerini kavrayan bir çocuk; sınav sonucunu beklerken acele etmeyecek, kantin sırasında beklerken sıkıntı çıkarmayacaktır.

2.1.4.6. Saygı. Toplum içinde yaşamının ön koşullarından biri de saygıdır. Saygı, sevgiden hemen sonra gelen insanların birbirlerine karşı doğru hitap etme şeklidir. Durmuş vd. (2013, s.8) saygının kişiler arasındaki duygusal ve sözel alışverişte olması gereken en önemli değer olduğunu, kişinin önce kendisine kıymet vermesi gerektiğini böylece etrafındaki insanlardan da kıymet göreceğini vurgulamıştır. Bireylerin birbirlerini kırmamak için gösterdikleri çabadır. Karşıdaki kim olursa olsun olduğu gibi kabul etmedir. Muhatap olduğu kişiye verdiği değerdir; onu anlamak, gerekirse takdir edebilmektir. İnsanların birbirlerinin fikirlerine hoşgörülü olmasıdır. Bunların yanında bireyin toplumsal, ahlaki ve dini kurallara karşı gösterdiği uyum da saygı değerinin içindedir.

2.1.4.7. Sevgi. Sevgi, bireylerin karşısındaki kişi ya da nesnelere hissettiği bağlılıktır. İnsanların farkında olmadan birilerine ilgi ya da yakınlık göstermesidir. Çoğunlukla içsel bir duygudur. Doğuştan gelir. Bireylerin dünyaya gözlerini açtıkları andan beri var olan bir duygudur. Karagöz'e (2009, s.15) göre insanları ev ve iş yaşamlarındaki görevlerine karşı motive eden, insanlarla bir arada olmayı, tüm canlılara saygı duymayı sağlayan ve mutlu hissettiren bir duygudur. Sevgi hayata verilen anlamdır.

Sevgi birçok değeri içinde barındırır. Sevginin bulunduğu yerde saygı da vardır. Sevgi merhameti de barındırır. İnsanlar sevdikleri insanlara merhamet de duyarlar. Yardımseverliği, paylaşmayı da barındırır. İnsanlar sevdikleri kişilere daima yardımda bulunur, onlarla zamanlarını, sevinçlerini, üzüntülerini paylaşırlar. Sabrı da barındırır. Hayatta sevdiklerine karşı sabırlı olmak, diğer insanlara karşı sabırlı olmaktan daha kolaydır. Dostluğu da barındırır. Arkadaş çok sevilirse ve arkadaşlık devam ettirilirse öyle dostluk olur.

Bireyler toplumda hep bir arada yaşarlar. Bir arada yaşamının temelinde sevgi vardır. Çok vakit geçirilen kişilere karşı duyulan yakın ilgi aslında sevgidir. Önce ailede başlar. Anneye, babaya, kardeşlere duyulan sevgi ile başlar. Karşılıksızdır. Güven duyulan kişilere de sevgi duyulur.

Okulda öğretmene, arkadaşlara karşı duyulan sevgi bu şekildedir. Tüm yaşamımız boyunca etkili olacak sevgi tabi ki sınırında olmalıdır.

Sevgi sadece insanlar arasında yaşanan bir duygu değildir. Sevgi yaşamın tüm alanlarında varolan bir histir. Evde, ailede, iş ortamlarında, doğada, hayvanlarda, bitkilerde her yerde bulunmaktadır. Sevginin bulunduğu yerde mutluluk da bulunur. Eğer kişi hayatta mutlu, huzurlu olmak istiyorsa yaşamının her alanına sevgiyi dahil etmelidir.

2.1.4.8.Sorumluluk. Sorumluluk Türkçe sormak eyleminden türetilmiştir. Yıldız (2009, s.380) sorumluluğu, toplumdaki yasaklara karşı yapılan olumsuz tutum ve davranışların ve hataların kabul edilmesi, maddi ve manevi olarak cezalarının üstlenilmesi olarak anlamlandırmıştır. Çelik'in (2008, s.70) belirttiğine göre “sorumluluk, bir kimsenin kendisinin ya da başkalarının davranışları için bir kimseye ya da bir yetkiliye hesap verme, bu davranışların doğurabileceği sonuçlara katlanmayı kabul etme zorunluluğudur”. Sorumluluk davranışlarını sonuçlarını önceden hesaplayıp ona göre davranmadır. Sorumluluk sahibi insan üzerine düşen görevleri sonuna kadar yerine getirendir. Sözünde durandır. Bugünün işini yarına bırakmayandır.

Sorumluluk önce ailede başlar. Her ebeveyn çocuğunun sorumluluk sahibi bir birey olmasını ister. Bunun için aileler çocuklara küçük yaşlarda evde küçük sorumluluklar vermelidir. Çocuğun yaşına uygun, yapabileceği düzeyde sorumluluklar zamanla davranış haline dönüşecektir. Okullarda zaten seviyesine uygun ödevler ve sorumluluklarla bu değerin kazanılması desteklenmektedir.

2.1.4.9. Vatanseverlik. Vatanseverlik; ülkeni, milletini sevmek, koruma, saygı gösterme, değer verme duygusudur. Vatanseverlik, bireylerin vatanına güçlü bir bağ ve sevgi hissetmesidir (Huddy & Khatib, 2007). Vatanseverlik, ülkesi için her şeyin en doğrusunu yapmaktır. Evde, okulda ve işte görevini layıkıyla yerine getirmektir. İşini iyi yapan bir mühendis, dersine iyi çalışan bir öğrenci, çocuklarının güzel yetişmesi için uğraşan bir anne, öğrencilerini en iyi şekilde hayata hazırlayan bir öğretmen vatanseverdir. Aslında burada sorumluluklarını layıkıyla yerine getiren bireylerin vatansever bireyler olduğu ortaya çıkmaktadır.

Başka bir deyişle; vatanını kendinden vazgeçmeyi göze alacak kadar koruyabilecek ve vatanının menfaatlerini düşünerek hareket edebilecek, ülkesinin gelişmesi için elinden geleni yapabilecek bireyler vatanseverdir (Gündüz vd., 2019, s.593). Ülkelerin geçmişleri onların hüviyetleridir. Tarihte yaşananlar o ülkenin vatandaşlarını doğrudan etkilemektedir. Ülkelerin günümüz şartlarına nasıl geldiğini o ülkede yaşayan insanlar bilmelidir. Bu da okullarda ders kitapları ve öğretmenlerin sayesinde öğretilmektedir. Vatan, millet sevgisi bu şekilde oluşmaktadır. Milli bayramlarda coşkuyla yapılan hazırlıklar ve kutlamalar vatanseverlik duygularının gelişmesine de katkı sağlamaktadır.

2.1.4.10. Yardımseverlik. İnsan sosyal bir varlıktır. Toplum içinde var olduğu sürece çevresindekilerle iletişim halinde olmalıdır. Toplum içinde yaşanan olumsuz durumlarda, deprem, sel gibi doğal afetlerde; paylaşmak ve yardımlaşmak üzüntüleri azaltır. Bu yüzden yardımlaşma insanların kendi elinde var olan olanaklarını ihtiyacı olanlarla paylaşması, destek olmasıdır.

Toplumda bir arada yaşayan insanlar maddi ve manevi olarak eşit değillerdir. Bu durum maddiyat olarak, güç ve itibar olarak, cinsiyet olarak açıklanabilir. Dolayısıyla toplum içinde insanlar birbirlerine her şekilde ihtiyaç duyarlar. Bu durum da doğal olarak yardım etmeyi, paylaşmayı doğurur. Bir toplumda kargaşasız bir şekilde hayatın devam edebilmesi için dayanışma, yardımlaşma ve paylaşmanın bilinmesi ve uygulanması gerekmektedir (Aktepe, 2010).Yardımlaşma yalnızca para ile yapılan maddi yardım olmamalıdır. Kişiler çevresindeki insanlara (bu ailesi olabilir, arkadaşları olabilir, iş ortamındakiler olabilir) manevi olarak da yardımda bulunmalıdır. Acılarını, üzüntülerini, sevinçlerini paylaşmak da yardımseverliğin konusudur. Yardımlaşma içinde birçok değeri de barındırır. Bunlar; paylaşma, vefa, fedakârlık, cömertlik, dayanışma, birlik beraberlik, sorumluluk değerleridir. İnsanlar yardımda bulunduklarında da kalplerinde yumuşama, iyileşme olur. Ruhsal olarak kendilerini iyi hissederler. Demir (2017, s.10) de bu konuda; kişilerin kendi menfaatlerini düşünmeden yardıma ihtiyacı olan birine yardım etmeleri durumunda o kişilerin psikolojik olarak rahatladığını ve kendini iyi hissettiğini düşünmektedir.

Dolayısıyla yardımseverlik değerini çocuklara kazandırmanın önemi yadsınamaz. Bunun için önce ebeveynler örnek olmalıdır. Çünkü çocukların ilk örnek aldığı kişiler anne ve babalarıdır.

Evdeki kardeşlerle oyuncak paylaşma, okulda arkadaşları ile eşyalarını paylaşma gibi davranışlar öğretilmelidir. Okullarda da proje ve küme çalışmaları ile desteklenmelidir.

2.1.5. Değerler eğitimi. Değerler eğitimi kavramı ilk defa 1920'lerde Amerika'da kullanılmaya başlanmış ve karakter eğitimi başlığı altında çeşitli bilim dallarında çalışmalar yapılmıştır. Değerler eğitimi üzerine yapılan bu araştırmalar 1970'li yıllarda yayımlanmaya başlamıştır. O yıllarda Rokeach, Simon, How, Rath, Harmin, Kirschenbaum, Kohlberg gibi araştırmacılar değerler eğitimi hakkında araştırmalar yapmıştır. 1995 yılında Birleşik Krallık' ta Değerler Eğitimi Konseyi'nin kurulması, değerler eğitimi açısından önemli bir gelişme olmuştur ve değerler eğitiminde ortak düşünceye sahip kuruluşları bir araya getirmeyi amaçlamıştır (Halstead & Taylor, 1996,s.16). 1990'lı yıllardan sonra toplumsal ve ahlaki değerlere verilen ehemmiyet azaldıkça toplumsal sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönemden sonra değerler eğitimine daha da ihtiyaç duyulduğu görülmüştür. Toplumun bazı kesimleri toplumda çıkan sorunlara duyarsız kalamamışlar ve değer eğitiminin yapılması gerektiğini gündeme getirmeye başlamışlar (Demircioğlu & Tokdemir,2008,s.73).

Değerler, bireylerin olaylar veya durumlar karşısında gösterdikleri tepkilerine önemli ölçüde etki eden toplumsal normlardır. Eğitim ise, bir bireyin doğumunda başlayarak süregelen okul öncesinde ve sonrasında kültürel ve sosyal yaşantısındaki süreçlerdir. Yeni doğan bir bebeğin sadece genlerinden ve fitratından getirdiği özellikleri vardır. Yeni doğan bebeğin ilk öğrenimleri anne ile başlar. Sonrasında yakın çevresi ve okul hayatı ile birlikte farklı aile yaşantılarından gelen daha geniş bir sosyal çevre ile devam eder. Toplum içine karışıkça da değişir. Tabi ki ailede ve sosyal çevrede gördüğü, öğrendiği her zaman doğru davranışlar olmayabilir. İşte tam da bu noktada değerler eğitimi devreye girmelidir.

Değerler eğitimi hayata olumlu açılardan bakabilen, yaşamı boyunca doğru ve akılcı kararlar alabilen, çevresi ile ahlaki ve sosyal açıdan güzel ilişkiler kurabilen kişilerin topluma kazandırılabilmesi için vardır. Bunun yanı sıra bireyin içinde var olan olumsuz davranış ya da tutumları düzenleyip olumlu davranışlara dönüştürebilmek için değerler eğitimi varolmalıdır (Kızıler & Canikli, 2016).

Bu sebeple değerler eğitimi toplumdaki yaşayış biçimlerine şekil veren, olumlu norm ve tutumların hedefleyen genel bir kavramdır (Ekşi & Katılmış, 2011,s.13).

Değerler eğitiminin amaçlarından biri de kişinin doğuştan getirdiği duygu, düşünce ve davranışlarını ortaya çıkarmak ve iyiye doğru gelişmesine yardımcı olmaktır. Bireyin doğuştan getirdiği özellikleri geliştirmek önce ailede başlar. Birey sağlıklı bir aile içindeyse sevgi, saygı, hoşgörü, merhamet, yardımlaşma gibi değerler ile büyür. Bu değerleri tanıyarak hayatında uygulayarak büyüyen birey topluma da olumlu katkı sağlayacaktır. Okula başladığında da okuldaki çevresine olumlu açıdan yön veren bir birey olacaktır. Değerler öğrenilebilen normlar olduğu için okuldaki etkinin de göz ardı edilmemesi gerekir. Aile içinde sevgiyi gören bir çocuğun dışarıda arkadaşlarını sevmesi, sokaktaki hayvanları sevmesi, doğadaki bitkileri sevmesi kaçınılmazdır. Ailesinden sevgi görmeyen bir birey çevresine de sevgi gösterememektedir. Burada da devreye okul hayatı girmelidir. Çocuklar okullarda gördükleri ve öğrendikleri sevgiyi evde ailelerine yansıtıp tüm ailenin sevgiyi öğrenmesine sebep olabilmektedir. Çünkü bireyler değerleri evde anne babasından, kardeşlerinden; okulda öğretmeninden ve arkadaşlarından görerek, model alarak öğrenmektedirler.

Değerler eğitimi ile hedeflenen ahlaklı, erdemli, adaletli, dürüst ve sevgi dolu bireyler yetiştirmektir (Uygun, 2013). Değerler eğitimi verildikten sonra bireyleri sağlıklı ve normal bir ruh yapısına sahip olması hedeflenir. Değerler eğitimi sonrasında sosyal ve toplumsal ortamlarda değerlerini içselleştiren bireylerin daha mutlu oldukları gözlenmektedir. Kişilerin, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor anlamında sağlıklı olmaları moral ve mutluluğa bağlıdır. Bu anlamda değerler eğitimi ile bireyin mutlu ve iyi bir birey olmasını sağlanmalı. Çünkü bireylerin mutluluğu tüm toplumu etkilemektedir.

Değerler gözle görülebilen normlar değildir. Değerlerin eğitimi yapılırken bilişsel alanda kullanılan yöntem teknikler etkili olmayabilir. Çünkü değerler bireylerin duyuşsal ve sosyal alanı ile ilgilidir. Değerler eğitiminde Bloom'un hatırlama ve kavrama basamağındaki bilgi ve becerilerin öğretilmesi yeterli olmaz. Bu yüzden üst düzey öğrenme becerileri içeren yöntem teknikler kullanılmalıdır. Bilgi ve becerilerin yanında değerlerin yaşamın bir parçası haline getirilmesi gerekir. Bu yüzden etkinlik temelli yaklaşımlar uygulanmalıdır.

Aktepe ve Tahiroğlu değerler; oyunlarla ve etkinliklerle verildiğinde daha kalıcı öğrenmelerin gerçekleşeceğini, evde ebeveynlerin ve okulda da öğretmenlerin değerler konusunda örnek olması gerektiğini vurgulamışlardır (Aktepe ve Tahiroğlu, 2016, s.380).

Tüm dünyada barışın, iyiliğin hakim olabilmesi için eğitimin içeriğinde olumlu değerler verilmelidir. Bu doğrultuda UNESCO (2001,s.1), değerler eğitimi, çocukların ve yetişkinlerin olumlu normları fark etmeleri ve bireysel, toplumsal olarak ilerletebilmeleri için gerekli ve önemli süreç olarak anlamlandırmıştır (Yeşiltaş, 2015). UNESCO’da da belirtildiği üzere üzerinde durulan yaş grubu çocuklar ve gençlerdir. Bu da okul öncesi, ilk, orta okullarda ve liselerde verilen eğitimi bir kere daha önemli hale getirmektedir.

Günümüzde gelişen bilim ve teknoloji ile birlikte toplumsal ve sosyo-kültürel faaliyetlerde değişim yaşamaktadır. Başta aile içi iletişim olmak üzere; sosyal medya kullanımının artması; bireyselleşme, yalnızlaşma gibi olumsuz etkilere yol açmaktadır (Ersoy & Ünüvar 2019). Bu olumsuz etkiler özellikle çocuk ve genç yaştaki kesimin daha çok etkilenmesine yol açmıştır. İnternetin erişiminin artık her eve girmesi çocuk ve genç yaştaki bireylerin karşılaşabileceği olumsuzlukların uçsuz bucaksız olmasına neden olmaktadır. Çocukların ve gençlerin bu olumsuzlukları davranış haline dönüştürmemeleri ailede ve okulda aldıkları değer eğitimi içselleştirmeleri ile doğru orantılıdır. Değerleri kazanmış ve içselleştirmiş bireyler normal yaşantısında veya sanal ortamlarda karşılaştıkları olumsuzluklardan etkilenmez, özdenetim sahibi olurlar. Ailede bu değerlerin kazanılmama durumunu göz önünde bulundurarak eğitim ortamlarında ön plana alınması gereklidir.

Eğitim programlarının da son dönemlerde bu konulara daha da hassasiyet gösterdiği görülmektedir. Aile ortamında başlayıp sosyal çevrede kazanılmaya devam eden değerler eğitimi okulun başlaması ile planlı bir süreç haline gelir. Aynı zamanda informal olarak sosyal çevreden öğrenme de devam eder. Eğitimin değerlerden ayrı düşünülemeyeceğini vurgulayan Swanson (2010) düşünceleri, söylemleri ve uygulamaları ile eğitimin ya açık ya örtük program aracılığı ile çoğu zaman birbiri ile ilişkili birçok değeri içerdiğini belirtmektedir (akt. Ersoy & Ünüvar, 2019). MİLLÎ EĞİTİM TEMEL KANUNU’nda genel amaçlar arasına alınan değerlere, okulöncesi ve ilköğretim programlarında da yer verilmiştir.

2.2. Türkçe Öğretimi

Dünyadaki tüm canlıları birbirinden ayıran birçok özellik vardır. Bunlardan en önemlileri de dil ve konuşma yetisidir. Yıldız'ın dil ile ilgili, evrendeki tüm canlılar içinde sadece insanların konuşma yetisini simgeleştirerek bir kurallar bütünü oluşturduğunu, hayvanlar ve bitkilerden farklı olarak bir iletişim aracı haline getirdiklerini savunmuştur (Yıldız, 2006, s.9). Diğer canlı türlerinde konuşma yetisi olmadığı için iletişim de insanlardan farklıdır. İnsan sosyal bir varlıktır. Çevresi ile iletişime geçebilmek için dili zorunlu olarak kullanmalıdır. İnsanlar karşısındakine ne anlatmak istediğini, duygu ve düşüncelerini dil sayesinde aktarabilmektedir.

Dilin karşılıklı iletişim kurarken önemli olduğunu savunan Yusuf Has Hacıp Kutadgu Bilig' de dilin bilgiyi ve duyguyu anlatan bir araç olduğunu, insanlara ışık tuttuğunu, rehber olduğunu ve değerinin bilinmesi gerektiğini anlatmaktadır. İnsanların düşünerek konuşması gerektiğini, konuştuğu konunun insanı yüceltirken değerini düşürebileceğinden de bahsetmektedir (Has Hacıp,2008,s.117).

Yusuf Has Hacıp'in düşüncelerinden de anlaşılacağı gibi dili kullanılırken, dilin sınırları bilinerek kullanılmalıdır. Dil hem en önemli iletişim aracı hem de aynı dili konuşan insanların birbirini anlamasını sağlayan aralarında bağ oluşturan bir araçtır. Türkçe öğretimi de dilin bu işlevlerinden yola çıkmaktadır (Külünkoğlu, 2010). Çünkü dil, her ülkenin kendi milli kültürünü yansıtan ana unsurdur. Dil toplumda bireylerin iletişim kurarken birbirlerini anlayabilmelerine etki eden en kuvvetli öğedir (Yıldız, 2006, s.14). Çünkü insanların birbirini anlayabilmesi, okunan bir kitabın anlaşılabilmesi için Türkçe'yi iyi bilmek gerekmektedir.

Türkçe öğretiminin öneminin büyük olduğunu savunan Külünkoğlu; toplumda mesleğini iyi yapan bir vatandaş olabilmek ve ailesine sahip çıkan bir aile üyesi olabilmek için Türkçe'nin iyi kullanılabilmesi gerektiğini düşünmektedir (Külünkoğlu,2010). Çünkü bireylerin hayatını kaliteli bir şekilde sürdürebilmeleri için okuryazar olması gerekmektedir. Bunun da temeli ilkokul birinci sınıfta atılır. Gerçek anlamda okuryazar olabilmek için dilin kurallarını da iyi bilmek gerekir. Dilini iyi kullanabilen ve anlayabilen kişi diğer alanlarda da başarılı olur. Bir matematik problemini çözebilmenin bile okuduğunu anlamaktan geçtiği unutulmamalıdır.

Daha da önemlisi yaşamı boyunca sağlıklı iletişim kurabilen, empati yapabilen, eleştirel düşünebilen, girişimci bireyler yetiştirebilmenin temeli dili iyi öğrenmekten geçmektedir. Gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerine bakıldığında öncelikli koşullarının okuma yazma eğitimi ve kitap okuma alışkanlığı olduğu görülmektedir. Hatta eğitim ve refah seviyesi konusunda öne çıkan Finlandiya’da okumaya çok önem verildiği ve ailelerin küçük yaşlarda çocuklarına kütüphane oluşturdıkları bilinmektedir.

2.2.1.Türkçe öğretim programı. Atatürk’ün (1924), “Öğretmenler! Yeni nesli, Cumhuriyetin fedakâr öğretmen ve eğitimcileri, sizler yetiştireceksiniz; yeni nesil, sizin eseriniz olacaktır. Cumhuriyet fikren, ilmen, fennen, bedenen kuvvetli ve yüksek karakterli muhafızlar ister! Yeni nesli bu niteliklerde ve yetenekte yetiştirmek sizin elinizdedir...” (Atatürk’ün Bütün Eserleri, 2005, s.277-278) sözleri geleceğimizi emanet edeceğimiz gençlerin değerlerine sahip çıkan, koruyan nesiller olarak yetişmesi gerektiği üzerinedir. Bu sebeple Türkçe Öğretim Programı’nın (2019) amaçlarından biri de kendi kararlarını alabilen, bilime, fenne önem veren, değerlerini koruyan geliştiren ve bunu davranışlarında da gösterebilen nesiller yetiştirmektir. Bunun yanında Türkçe Öğretim Programı’nda (2019) bireylerin ulusal ve uluslararası seviyede gerekli görecekları beceriler de verilmiştir. Söz konusu beceriler; iyi derecede Türkçe konuşabilmek ve yazabilmek, yabancı dil bilmek, matematikte ve bilimde öncü olmak, yeni nesil öğrenme araçlarında bilgili olmak, empati kurmak, iletişim becerisine sahip olmak, girişimcilik, üretkenlik ve kültürel farkındalıktır (MEB, 2019,s. 4-5). Milli Eğitim Bakanlığı, dilin doğru ve güzel kullanılması sonucunda öğrencilerin bütünüyle gelişebileceklerini ve öğrencilerin toplumsal çevrede yer edinebileceklerini düşünmektedir (MEB, 2019). Bu yüzden şimdiye kadar hazırlanan Türkçe öğretim programlarında çocukların okuma, anlama, konuşma, görsel okuma, yazma gibi bilişsel becerilerinin yanı sıra bu becerileri kullanarak sosyal yönden de gelişmeleri hedeflenmiştir. Türkçe Öğretim Programı (MEB, 2019) içeriğindeki üniteler, temalar ve kazanımlar, öğrencilerde bazı yetkinlilerin gelişmesine de katkı sağlayacaktır.

Bireysel ve toplumsal normları benimseme, teknolojik imkânları kullanarak bilgiyi geliştirme, öğrenirken sorgulayıcı olma, tüketici değil üretici bir birey olabilmeyi benimseme ve bu yönde kendini geliştirme, kendi kararlarını verebilme, özdenetim ve sorumluluk sahibi olabilme bu yetkinliklerden bazılarıdır (Vural, 2008, s.22).

Talim Terbiye Kurulu'nun yenilediği Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda(MEB, 2019) öğrencilere bazı davranışların kazandırılması beklenmektedir. Türkçe kazanımlarına genel hatlarını veren sesli ve sessiz okuma, yazma, dikte etme, dinleme, izleme ve görsel okuma yetkinliklerinin pozitif yönde ilerletilmesi gerekmektedir. Türkçe dilinin etkili ve doğru kullanılabilmesi, öğrencilerin hayal güçlerini yaratıcı bir şekilde kâğıda dökebilmeleri sağlanmalıdır. Öğrencilerde okuma sevgisi artırılmalı ve öğrenciler kendilerini ifade edebilecek ve anlaşılır şekilde yazı yazmaya da teşvik edilmelidir. Yazılanların okunabilmesi için de güzel yazı çalışmalarına önem verilmelidir. Öğrencilerin bilgiyi; ezber ve kavrama gibi alt düzey bilişsel aşamalardan çıkarıp üst düzey bilişsel aşamalara getirmelerine rehberlik edilmelidir. Bilgiye ulaşma, bilgiyi araştırma ve yeniden yapılandırmada teknolojik araçların kullanımı özendirilmelidir. Gelenek görenekler, dini ve milli değerler, kültürümüz konusunda bilgi sahibi olmaları ve nesilden nesile kültür aktarımının yapılması sağlanmalıdır. Kendi kültürüne sahip çıkarak başka kültürlerin yapıtlarını öğrenmeleri ve bu kültürlerin de farkında olmaları sağlanmalıdır (MEB,2019, s.8).

Türkçe öğretim programlarında tüm sınıf seviyelerinde sekizer tema verilmiştir. Bunlar; Erdemler, Milli Kültürümüz, Milli Mücadele ve Atatürk, Birey ve Toplum, Okuma Kültürü, İletişim, Hak ve Özgürlükler, Kişisel Gelişim, Bilim Teknoloji, Sağlık ve Spor, Zaman ve Mekan, Duygular, Doğa ve Evren, Sanat, Vatandaşlık, Çocuk Dünyası temaları arasından seçilebilmektedir. Ancak bu temalardan “Erdemler”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temaları her sınıf düzeyinde bulunması gereken zorunlu temalardır. Diğer temalar seçmeli olup kitap yazarlarına bırakılmıştır.

Tablo 5.

Zorunlu Temalar

Zorunlu Temalar	İçerik Önerileri
Erdemler	ahlak, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sılayırahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma vb.
Milli Mücadele ve Atatürk	15 Temmuz, Atatürk, Çanakkale, cesaret, Cumhuriyet, fedakârlık, gazilik, İstiklâl Marşı, kahramanlık, Kut'ül Amare, millî egemenlik, millî irade, millî kimlik, millî mücadele, Sarıkamış Harekâtı, şehitlik, vatanseverlik vb.
Milli Kültürümüz	aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb.

(MEB,2019, s.15)

Tablo 6.

Seçmeli Temalar

Seçmeli Temalar	İçerik Önerileri
Birey ve Toplum	empati, eşitlik, farklılıklara saygı, gurbet, haram, hayat becerileri, helal, hukuk, hükümet, iktidar, kardeşlik, kent kültürü, komşuluk ilişkileri, kul hakkı, kültürel farklılıklar, küreselleşme, medeniyet, meslekler, misafirperverlik, selamlaşma, siyaset, sosyal içirme, sosyokültürel farkındalık, toplumsal kurallar, vatandaşlık, zaman yönetimi vb
Okuma Kültürü	bilgi okuryazarlığı, çoklu okuryazarlık, dijital okuryazarlık, dil sevgisi, edebî şahsiyetler, e-kitap, eleştirelokuryazarlık, kitabevi, kitaplar, kütüphaneler, okuma alışkanlığı, okuma serüveni, okumasevgisi, okur kimliği, sözlük kültürü, süreli yayınlar, teknoloji okuryazarlığı, yaratıcı okuma, yazılı kültür, z-kitap, z-kütüphane vb.
Hak ve Özgürlükler	bireysel haklar, birinci kuşak haklar, çocuk hakları, demokrasi, din ve vicdan özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, eğitim hakkı, engelli hakları, eşitlik, haberleşme özgürlüğü, hakkını savunma, hasta hakları, hayvan hakları, ifade özgürlüğü, ikinci kuşak haklar, inanç hakkı, insan hakları, kişi dokunulmazlığı, merhamet, özel hayatıngizliliği, özgürlükler, seyahat özgürlüğü, temel hak ve özgürlükler, toplumsal cinsiyet adaleti, toplumsalcinsiyet eşitliği, yaşama hakkı vb.
Kişisel Gelişim	başarı, beceri, çalışkanlık, çatışma yönetimi, empati, girişimcilik, karar verme, kendini tanıma, kişilik tipleri, meslek seçimi, motivasyon, öğrenmeyi öğrenme, olumlu düşünme, öz denetim, öz eleştiri, öz güven, özsaygı, sorumluluk, sosyal gelişim, yetenek, yeterlilik, zaman yönetimi vb.
Bilim ve Teknoloji	bilim insanları, bilim okuryazarlığı, bilişim okuryazarlığı, etik, girişimcilik, haberleşme, hayal gücü, iletişim, keşif ve icatlar, matematik okuryazarlığı, merak duygusu, olay, olgu, patent, sosyal medya, tasarım, teknoloji, telif, ulaşım, yenilikçilik vb.

Sağlık ve Spor	adil oyun, beden eğitimi, beden sağlığı, beslenme, centilmenlik, dengeli beslenme, hareketlilik, hastalıklardan korunma, ilaç kullanımı, ilk yardım, öz bakım, ruh sağlığı, sağlıklı beslenme, sağlıklı yaşam, spor kültürü, sportmenlik, temizlik, uyku vb.
Zaman ve Mekan	çevremiz, evimiz, geçmiş şimdi gelecek, gezginler, odamız, okulumuz, şehirler, sınıfımız, ülkeler vb.
Duygular	bağışlama, beğenme, duygu yönetimi, heyecan, kaygı, kıskançlık, korku, mutluluk, özlem, sevgi, sitem, takdir etme, umut, üzüntü, veda, yalnızlık vb.
Doğa ve Evren	bitkiler, canlılar, çevre, çevrenin korunması, doğa, doğa olayları, doğal afetler, dünya, evren, gece, gezegenler, gündüz, hayvanlar, iklim, kar, manzaralar, mevsimler, renkler, uzay, yağmur, yeryüzü, yıldızlar, zaman bilinci vb.
Sanat	afiş, bale, cilt, söz sanatları, ebru, edebiyat, estetik, estetik duyarlılık, festival, fotoğraf, gala, geleneksel sanatlar, gölge oyunu, grafik, grafiti, heykel, mimari, minyatür, müzik, opera, özgünlük, pandomim, peyzaj, resim, seramik, sinema, tezhip, tiyatro, yenilikçi düşünme vb.
Vatandaşlık	adalet, alın teri, çalışma, emek, eşitlik, göç, göçmenlik, görev bilinci, hukukun üstünlüğü, iş birliği, mültecilik, özgürlük, paylaşma, sorumluluk, üretme, vergi bilinci vb.
Çocuk Dünyası	çocuk kültürü, çocuk müzesi, dijital oyunlar, eğlence, geleneksel çocuk oyunları, hayal, hobiler, keşif, lunapark, merak, mizah, okul, oyun, oyuncak, rüya, sokak oyunları vb.

(MEB,2019, s.15-16)

Eğitim sistemimiz, sadece bilişsel yeteneğe sahip bireyler yetiştirmeyi istememiştir. İnsani değerleri benimsemiş ve bu değerleri hayatında uygulayabilen bireyler yetiştirmeyi de amaçlamıştır. Bu amaçlar doğrultusunda hazırlanan ilköğretim programlarının tümü incelenmiştir. İncelenen öğretim programlarında genel amaçlar, perspektifler ve ölçme- değerlendirme yaklaşımlarının verildiği görülmektedir. Hazırlanan ve kullanılmakta olan tüm ilköğretim programları Milli Eğitim Temel Kanununun genel amaçları ve temel ilkelerine göre düzenlenmiştir. Programların okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde birbirini tamamlayıcı şekilde hazırlandığı görülmüştür.

2.2.1.1. Türkçe Öğretim Programı'nda değerler. Eğitim sistemimizde her dönemde değerler farklı şekillerde verilmeye çalışılmıştır. Önceki dönemlerde milli eğitimin aylık değer planları bulunmakta ve öğretmenler de bu planlar çerçevesinde ayın değerini o ay boyunca uygun derslerde ve uygun etkinlikler aracılığı ile vermekteydi.

Günümüzde tüm derslere konu olmuş, her derste ünitesine göre gerek metinler gerek etkinlikler aracılığı ile verilmektedir. Ayrı bir planı olmadığı gibi yıllık planlarda da açıkça kazanımı bulunmamaktadır.

Türkçe Dersi Öğretim programlarında “Değerler” ile ilgili açıklamalar ise “Öğretim Programları Perspektifi” başlığı altında verilmiştir. Bu başlık altında eğitim sistemimizin amacının; sadece akademik açıdan başarılı öğrenciler yetiştirmek olmadığını ahlaki kararlar alabilen, bunları davranışlarında sergileyebilen bireyler yetiştirmek olduğunu vurgulamıştır (MEB, 2019, s.4). İlköğretim programlarındaki bu anlayış doğrultusunda kök değerler, değerler programı, değerler ünitesi ya da değerler konusu şeklinde ele alınmamış; ders kitaplarındaki metinler ve etkinliklerin içinde verilmeye çalışılmıştır (MEB, 2019, s.4).

Türkçe Öğretim Programı’nda özel amaçlara temalar bölümünde yer verilmiştir. Programın özel amaçlarında milli, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel, sosyal değerlere yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Programın temalar bölümünde ders kitaplarındaki zorunlu ve seçmeli temalarda hangi konuların işlenebileceğini gösteren bir tablo bulunmaktadır. Belirtilen bu tabloda temalara uygun verilen içerik önerilerinde İlköğretim programlarında kazandırılması amaçlanan kök değerlere en fazla “Erdemler” temasında yer verilmiştir. “Erdemler” temasına ilişkin verilen konu önerileri: “ahlak, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sılayırahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma vb.” (MEB, 2019, s.15) olarak belirtilmiştir. “Milli Kültürümüz” temasında aile, vatan, millet, kültürel miras konularının olabileceği önerisi verilirken, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında milli egemenlik, milli birlik, kahramanlık, vatanseverlik, Atatürk ve Cumhuriyet konuları önerilmiştir. “Birey ve Toplum temasında adalet, barış, kültürel farklılıklar, farklılıklara saygı gibi konular önerilmiştir. “Hak ve Özgürlükler” temasında adalet, hukuk, eşitlik konuları önerilirken “Kişisel Gelişim” temasında çalışkanlık, özdenetim, saygı ve sorumluluk konuları önerilmiştir. “Vatandaşlık” temasında adalet, eşitlik, paylaşma, sorumluluk konularının olabileceği önerilirken; diğer temalarda değerlerin adının geçtiği konu önerileri bulunmamaktadır.

2.2.3.Türkçe dersi. Okullardaki eğitim öğretimin gerçek hedefi öğrencileri düşünmeye, sorgulamaya, keşfetmeye teşvik etmek ve bu konuda onlara rehberlik etmek olmalıdır. Günlük hayattan sıyrılıp gerçek düşüncelerin öğretildiği yerdir okullar. Okullarda düşünmeye genel olarak sevk eden, yorumlama ve anlamaya yönlendiren ders Türkçe dersi. Türkçe, sınıf bazında haftalık ders saati açısından en yoğun olan derstir. İlkokul 1. ve 2. sınıflarda haftada on ders saati verilirken 3. ve 4. sınıflarda haftada sekiz ders saati bulunmaktadır. Bu yüzden öğretimin temelini oluşturmaktadır.

Yetişkin bir bireyin toplumda kendini kabul ettirebilmesi, sağlıklı iletişim kurabilmesi için gerekli olan bilişsel ve duyuşsal beceriler Türkçe dersi ile öğrencilere kazandırabilmelidir (Yıldız, 2006, s.8). Bireyler, eğitim ortamlarında düzenli olarak verilen Türkçe derslerindeki metinler ve etkinlikler sayesinde; sesli ve sessiz okuyabilme, okuduğunu anlayabile, dinleme ve konuşma kurallarını bilme gibi kazanımlar sağlar. Bunun yanında Türkçe dersi bireylerin ders dışında da kendini tanımasına ve yeteneklerini keşfetmesine de olanak tanır (Demirel, 2003, s.26) görüşündedir. Vural (2008, s.87) da bunların yanında Türkçe dersinin yararlarının Milli Eğitim Bakanlığının eğitim programlarına göre hazırlanan Türkçe aktiviteleri çocuklara düşünme, dinleme, eleştirel dinleme, sesli ve sessiz okuma, okurken vurgu ve tonlamaya göre okuma, bilmediği kelimelerin anlamlarını araştırma ve kullanma gibi yetkinlikler kazandırdığını düşünmektedir.

Türkçe dersinin bu yararlarının yanında okuma alışkanlığı kazandırması da önem verilmesi gereken işlevlerinden biridir. Okuma alışkanlığı kazanan bireylerin ufkunun genişlediği, kelime haznesinin arttığı, duygu ve düşüncelerini daha güzel ifade edebildiği ve gelecekte de aydın bir kimliğe sahip oldukları görülmektedir.

Türkçe öğretimi nesiller arası iletişimin de sağlıklı olmasını sağlamaktadır. Sağlıklı iletişim kurabilen nesillerde kuşak çatışmaları da engellenmektedir. Bu çatışmaları engelleyebilmek için de Türkçe öğretiminde kültür öğelerinin öğretilmesinin önemi büyüktür. Ebeveynlerin yetişme tarzları ile çocukların yetişme ve yaşam tarzları arasındaki farkın büyük olmaması çocuk ve ebeveyn arasındaki köprüyü sağlamlaştırmaktadır. Türkçe dersleri de bu köprünün temellerinin atılmasına ve kültürel değerlerimizin gelecek nesillerde sürdürülmesine katkı sağlamaktadır (Calp, 2005, s.244).

2.2.4. Türkçe ders kitaplarının önemi. Çeçen ve Çiftçi 'ye (2007, s.39)

göre“Ders kitaplarının öğrenci seviyesine uygun bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış zengin metinlerden oluşan, öğretim programlarının esas aldığı ilkeler doğrultusunda hazırlanan, ihtiva ettiği bilgileri öğrenciye aktaran basılı eğitim ve öğretim materyalleridir.” Ünsal ve Güneş (2002) ders kitaplarının öğretim programlarındaki bilgi ve becerileri dersin amaçlarına göre planlı bir şekilde açıklayan bir ortam olduğunun üzerinde durmaktadır. Ders kitapları okullardaki eğitim sürecinde öğrencilere verilmesi gereken kazanımların planlı bir kaynağı olduğu gibi öğretmenlerin uygulayacağı yöntemlere de rehberlik etmektedir. Öğretmen de yıl içinde işleyeceği konuları ders kitaplarına göre ayarlamakta, ünitelendirilmiş yıllık planları bu kitaplara göre hazırlamaktadır. Bu yüzden ders kitaplarının hem öğrenci için hem öğretmen için önemi yadsınamaz.

Ders kitapları özellikle ilköğretim birinci kademe için büyük öneme sahiptir. Çünkü ilköğretim birinci kademe okuma alışkanlığının kazanıldığı dönemdir. Türkçe ders kitapları ise diğer ders kitaplarına göre biraz daha önem arz etmektedir. Türkçe ders kitapları, tüm okul hayatı boyunca öğrencinin okuma alışkanlığını tetikleyecek, dilin doğru ve anlamlı bir şekilde kullanılmasını sağlayacak, kültürümüzden izler taşıyacak ve değerleri kavratacak şekilde olmalıdır. Bunun yanında Türkçe ders kitapları öğrencinin seviyesine uygun biçimle de desteklenmelidir. Türkçe ders kitapları oluşturulurken biçimsel görünüm, dil ve anlatım, bilimsel içerik olmak üzere üç temel öğeye dikkat edilir (Demirel, 1996, s.149).

Avşar'a göre Türkçe ders kitaplarının faydaları geniş çaplıdır. Kurallarına uygun ve güzel hazırlanmış kitaplar öğretmene yardımcı bir kaynaktır. Öğrencilerin derse gelmeden çalışabilmelerini ve dersten sonra konuları tekrar etmelerini sağlamaktadır. Öğretmenin derste anlattığı konular sadece sözel olarak kalmaz, anlatılan konular ders kitaplarındaki resimlerle ve etkinliklerle daha kalıcı hale gelir. Kitaplar bilgi verdiği kadar öğrencileri sorulara da yönelttiği için öğrencilerin cevap vermelerine, konuşmalarına ve birbirlerini dinlemelerine de olanak tanır. Türk ve dünya edebiyatından da eserlerin bulunduğu ders kitapları öğrencilerin hem kendi kültürlerini hem de diğer kültürleri tanımalarını sağlamaktadır. Öğrencilerin yaş ve gelişim özelliklerine göre hazırlanan ders kitapları okuma alışkanlığı kazandırmada büyük rol oynamaktadır (Avşar, 1997, s. 35).

Türkçe ders kitaplarından, bu yararlarının yanı sıra milli kültür değerlerimizi de yansıtmaları ve devam ettirmesi beklenir. Milli kültürümüzün geçmişten bugünüme kadar sürdürülebilmesi ve toplumda ortak bir kültürün oluşturulabilmesi için okullara da görevler düşmektedir. Bunun için Türkçe dersleri önemli bir etkiye sahiptir. Çünkü Türkçe ders kitaplarında konu anlatımında ziyade genellikle metinler, şiirler ve etkinlikler bulunmaktadır. Vatan, millet sevgisi, gelenek göreneklerimiz, ulusumuzu temsil eden şahsiyetler, bağımsızlığımızı ve ülkemizi en güzel anlatan metinler ve şiirler bu kitaplardadır. Geleceğe yetiştireceğimiz yeni nesiller bu kitaplar sayesinde bu konulara daha çok vakıf olabilirler (Öz, 2001, s.9).

2.2.5. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin seçimi. Değişen ve gelişen teknoloji ile birlikte bireylerin toplumdaki ihtiyaçları da değişmektedir. Bu da öğrenme ve öğretme yaklaşımlarının da gelişmesini, güncellenmesini gerektirmektedir. Gelişen teknoloji ile değişen bireyler iletişim becerilerine sahip, yaratıcı fikirler üretebilen, ürettiği bu fikirleri hayata uyarlayabilen, sözünde durabilen, paylaşımcı, girişimci, ülkesine ve çevresine fayda sağlayabilen yetkinliklere sahip olmalıdır (MEB, 2019). Bu niteliklere uygun nesillerin yetişebilmesi için öğretim programlarının; bireylerin haklarını gözeterek ve değerlere önem veren bireyler yetiştirmeye odaklanması gerekmektedir. Bunun için en önemli kaynak ders kitaplarıdır.

Türkçe dersinin amaçları arasında okuma, yazma, anlama, dinleme becerilerinin kazandırılmasının yanında milli, manevi, ahlaki, kültürel ve sosyal değerlerin de kazandırılması yer almaktadır. Bu amaçlara hizmet edecek en gerekli materyaller Türkçe ders kitaplarıdır. Türkçe ders kitaplarına seçilen metinler Türkçe dersinin amacına ulaşmasında önemli unsurlardır. Öğrencilere dil bilincinin kazandırılması, programdaki amaçlar doğrultusunda eğitim verilebilmesi için Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iyi seçilmesi gerekir. Türkçe ders kitaplarına seçilen metinlerin; bireylere Türkçenin inceliklerini öğretmesi, ana dilini sevdirmesi, milli ve manevi değerleri sevdirmesi, gelenek ve görenekleri öğretmesi gerekmektedir. Bunların yanında metinlerin bireylerde; milli duyguları uyandırması ve karakterlerini geliştirmesi gerekmektedir (MEB, 2006). Bu yüzden Türkçe dersinin amacına ulaşabilmesi için nitelikli metinler seçilmelidir.

Kitaplardaki ayrı ayrı bölümlerin, konuların olduğu, birkaç satırdan veya daha uzun bölümlerden oluşan, belli bir duygu ve düşünceye sahip olan yazılar metin olarak adlandırılır (Akyol, 2008, s.211). Metin öğrencileri amaca ulaştırabilecek yol gösterici bir araçtır. Yani öğrenciye kazandırmayı hedeflediğimiz bilişsel, duyuşsal beceriler metinler aracılığıyla kazandırılır. Metin seçilmeden ya da oluşturulmadan önce kazandırılmak istenen uygun kazanımları belirlemek gerekir. Metinde anlatılmak istenen konu, üzerinde durulacak olay ya da istenen amaca göre verilecek mesaj belirlenmelidir (Yıldız, 2008).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'na (MEB, 2019, s.18) göre tüm sınıf seviyelerinde sekiz tema, her temada üç okuma metni, bir dinleme veya izleme metni olmak üzere dört metin kullanılmıştır. Her temanın sonunda da birer serbest okuma metni bulunmaktadır. Böylece her sınıf seviyesindeki Türkçe ders kitaplarına toplam 40 adet metin seçimi yapılmıştır. Bu durum 1. sınıfın birinci dönemi okuma yazma öğrenme süreci olduğu için farklı tutulmuştur. 1. sınıfın ilk döneminde bulunan dört temada dörder adetten toplam on altı dinleme veya izleme metni seçilmiştir. 1. sınıfın 2. döneminde ise diğer sınıflar gibi her temada üçü okuma metni, biri dinleme veya izleme olmak üzere dörder metin seçilmiştir.

Türkçe Öğretim Programı'na göre Türkçe ders kitapları için tercih edilen metinler bilgi içerikli metin, öyküsel metin ve şiir olmalıdır. Temalardaki metinlerin tercihi kitap yazarlarına bırakılmıştır. Ancak her temada biri dinleme metni olacak şekilde dört metin seçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Temaların içeriğindeki metinlerin; kaç tanesinin bilgi içerikli metin veya öyküsel metin, kaç tanesinin şiir olması gerektiğini kitap yazarları belirlemektedir. Bunun için bir kısıtlama getirilmemiştir ancak metin türlerinin kitapların genelinde dengeli olması gerekmektedir. Birinci sınıfta 5. temadan itibaren başlayan kitaptaki dört dinleme metninin ikisi öyküsel metin, biri bilgi içerikli metin, birinin de şiir türünde olması gerektiği belirtilmiştir. Bunların yanında birinci sınıf kitabında okumayı hızlandıracak metinlerinde bulunması tavsiye edilmiştir (MEB, 2019, s.18).

Ünalan (2001) ise metinlerdeki konuların dikkat çekici olması gerektiğini, konu, tema ve resimlerin öğrenci seviyesini uygun olması gerektiğini savunmuştur. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019) Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerde dikkat edilmesi gerekenler ile ilgili bazı açıklamalar bulunmaktadır.

Ders kitaplarına seçilecek olan metinler toplum tarafından bilinen yazarların ya da şairlerin yapıtlarından tercih edilmeli ve seçilen yapıtlar kültürel ve manevi değerler içermelidir. Milli kültürümüzde önemli yeri olan yazarlara ya da eserlere yer verilmelidir. Türk edebiyatı, Balkan Türkleri edebiyatı ve dünya edebiyatından eserler bulunmalı; çeviri olan metinler varsa doğru ve anlaşılır çevrilmiş olmasına dikkat edilmelidir. Sınıf düzeylerindeki metin seçimleri farklı olmalı, aynı eserler kullanılmamalı ve çocukları her açıdan geliştirebilmek için farklı yazarlardan eserler olmasına da dikkat edilmelidir. Seçilen metinler ya da şiirler ünitelere anlam ve içerik olarak uygun olmalıdır. Uzun roman ve hikâyelerden alıntı yapılmışsa açıklamalar yapılmalıdır. Eserlerdeki çocukların yaşına, seviyesine uygun olmayan, olumsuz örnek teşkil edecek sözcük veya cümleler varsa çıkarılmalıdır. Biyografi türünde eserler varsa edebi yöne ağırlık verilmelidir. Kitap yazarına ait metinlere de yer verilebilir ancak birinci sınıf ders kitabında yazarın ikiden fazla yapıtı kullanılmaz (MEB, 2019, s.18).

Kitaplara koyulacak uygun metinler seçildikten sonra yazı büyüklüğü ve kelime sayıları da öğrenci seviyesine göre ayarlanmalıdır. MEB 2589 sayılı Tebliğler Dergisi'nde (2006) sınıf seviyelerine göre olması gereken yazı büyüklükleri; 1. sınıflarda en az 20 punto, 2. sınıflarda en az 18 punto, 3. sınıflarda en az 14 punto, 4. sınıflarda en az 12 punto büyüklüğünde olması gerektiği belirtilmiştir. Yazı büyüklüklerinin yanında kelime sayılarına da dikkat edilmelidir. Kelimeler öğrencilerin kelime dağarcıklarına, yaş gruplarına uygun olmalıdır. Akyol (2008), 25-100 kelime arası olan metinlerin birinci ve ikinci sınıflarda kullanılması gerektiğini, 100-200 kelime arası olan metinlerin üçüncü ve dördüncü sınıflarda kullanılması gerektiğini düşünmektedir.

2.3. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde değerler eğitimi ve kök değerler açısından incelenen kitaplarla ilgili yapılmış araştırmalara yer verilecektir.

Aktan ve Padem (2013) 5. sınıf Sosyal Bilgiler kitabındaki değerleri incelemeyi amaçladığı çalışmasında değerlerin dengesiz dağıldığını en fazla tespit edilen değerlerin aile birliğine önem vermek, adil olma, özgürlük, temizlik ve vatanseverlik olduğunu ortaya koymuştur.

Akyol (2010), 2008-2009 eğitim öğretim yılında kullanılan dört farklı yayına ait 6.sınıf Türkçe ders ve öğretmen kılavuz kitaplarını sevgi değeri açısından incelemesinde, sevgi temasında sevgi değerinin doğrudan verilmediğini ve değerlerin kazanımlarda bulunmadığını ortaya koymuştur.

Alan (2010), Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerini dini ve ahlaki değerlere göre incelemesinde dini değerlerin verilme çokluğunun sınıf seviyesi yükseldikçe arttığını ve yeterince değer bulunmadığını tespit etmiştir.

Aral (2008), 6. sınıf Türkçe ders kitaplarını değerler açısından incelemesinde en çok bulunun değerlerin sevgi, saygı ve vatanseverlik olduğunu; sağlıklı olma, temizlik ve hoşgörü değerlerini yer verilmediğini ve 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının tüm değerleri içermediğini ortaya koymuştur.

Baki (2019), Ortaokul Türkçe ders kitaplarını UNESCO Değer Listesi, Yaşayan Değerler Listesi ve Rokeach'ın Değer Sınıflandırmasındaki değerler açısından incelemesinde kitaplarda tespit edilen değerlerin fazla olduğunu ama değerlerin temalara uygun seçilmediğini, değer aktarımında dengesizlikler olduğunu ortaya koymuştur.

Beşer Yıldırım (2022), 2021-2022 eğitim-öğretim yılında kullanılan iki farklı yayınevine ait 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri kök değerler açısından incelemiş ve bu konuda öğretmen görüşlerine başvurmuştur. Araştırmasında iki kitaptaki kök değerlerin temalara göre eşit dağılmadığını ve öğretmenlerin de kitaplardaki kök değerleri yeterli görmediği sonucuna varmıştır.

Demirel (2022), beş farklı yayınevine ait Sosyal Bilgiler ders kitaplarını kök değerler açısından incelemeye aldığı araştırmasında MEB'e ait kitaplarda kök değerler doğrudan verilirken diğer yayınların kitaplarında dolaylı verildiğini ortaya koymuştur.

Derse (2019), 6. sınıf Türkçe ders kitaplarını değerler açısından incelemesinde değerlerin daha çok hikâye edici metinlerde bulunduğunu, şiir türündeki metinlerde ise daha az yer aldığını tespit etmiştir. Bu konuyla ilgili başvurduğu öğretmen görüşlerinde ise öğretmenlerin sevgi, yardımseverlik ve hoşgörü değerlerini daha çok kullandıklarını, kitaplarda değerler eğitime fazla yer verilmediğini ortaya koymuştur.

Eken (2019) ilkokul birinci kademe Türkçe ders kitaplarını kök değerler açısından incelediği 44 metinde, en fazla yer verilen değerlerin sevgi, yardımseverlik ve vatanseverlik olduğunu, daha az yer verilen değerlerin ise adalet, dürüstlük ve saygı olduğunu ortaya koymuştur.

Gerekten (2018)'in 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki atasözlerini değerler eğitimi açısından incelediği araştırmasında değerlerin Erdemler temasında daha fazla olduğunu, temalardaki atasözü ve değer kullanımlarının dengeli olmadığını, atasözlerinin hepsinde değer tespit edilemediğini ortaya koymuştur.

Ketenalp (2020), 1-4. sınıf Türkçe ders kitaplarının incelenmesi üzerine yaptığı çalışmada Bingöl'de çalışan 70 sınıf öğretmenin görüşlerine başvurmuştur. Araştırmasında kök değerlerin tüm metinlerde bulunmadığını, en fazla sevgi değerinin belirlendiğini, değerler için hazırlanan etkinliklerin az olduğunu ve verilen değerlerin öğrenci seviyesinde olduğunu ortaya koymuştur.

Kılıç (2012), programdaki değerlerin 4. sınıf Sosyal Bilgiler kazanımları ile ilişkisini araştırdığı çalışmada değerlerin bazı kazanımlarda yer almadığını ortaya koymuştur.

Külünkoğlu (2010), 2009-2010 eğitim öğretim yılında beş farklı yayının 1., 2., 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarını, öğretmen kılavuz kitaplarını değerler eğitimi açısından incelemiştir. Bu incelemesinde temalara uygun metinler seçilirken metinlerin içeriklerinde değerlere çok fazla yer verilmediğini ve değerlerin sınıf seviyelerinde eşit dağılmadığını tespit etmiştir.

Lickona (1991) okullardaki değerler üzerine yaptığı araştırmasında adalet, cesaret, dürüstlük, demokratik, hoşgörü, işbirliği, merhamet, öz disiplin, saygı, sorumluluk ve toleranstan oluşan değer listesi hazırlamıştır.

Özçınar (2022) 1. sınıf Hayat Bilgisi kitaplarındaki görselleri kök değerler açısından incelemiş ve bu konuda akademisyenlerin görüşlerine başvurmuştur. Araştırmasında resimlerde en fazla yansıtılan değerlerin saygı ve sevgi olduğunu, görsellere en başarılı yansıtılan değerlerin dürüstlük ve yardımseverlik olduğu, diğer değerlerin görsellere yansıtılmasının başarılı olmadığı sonucuna varmıştır.

Senek (2018), Aytül Akal'ın masallarının 58 tanesini değerler eğitimi açısından incelemiştir. Araştırmasında masallarda en çok işlenen değer sevgi değeri olduğunu ortaya koymuştur.

Sezer (2005), 2004-2005 eğitim öğretim döneminde kullanılan Türkçe ders kitaplarının değerler açısından incelendiği araştırmasında; en çok belirlenen değer in doğa güzelliklerine önem verme değeri olduğunu, MEB tarafından dağıtılan kitaplarda MEB'in belirlediği değerlere yeterince yer verilmediğini ortaya koymuştur.

Topbaş (2019), 2016-2017 eğitim öğretim döneminde okutulan 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki 30 metni Sosyal Bilgiler ve Türkçe öğretim programlarına göre belirlediği değerlere göre incelemiştir. İncelemesinde kitapların hazırlanmasında değerlere önem verilmediğini, değerlerin dengesiz bir dağılım gösterdiğini savunmuştur.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, veri kaynağı, verilerin derlenmesi ve verilerin analizinde kullanılan yöntem ve teknikler açıklanmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kök değerler açısından incelemeyi amaçlayan bu araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama amacıyla da doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmayı, Şimşek ve Yıldırım (2008, s.39)“gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamıştır. “Araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasına doküman incelemesi denilmektedir” (Şimşek & Yıldırım, 2008, s. 188). Bu çalışmada dört adet ders kitabı, kök değerler açısından incelenmiştir. Daha çok yorumlayıcı yaklaşım kullanıldığı için çalışmada “temel nitel araştırma” modeli tercih edilmiştir.

3.2. Veri Kaynağı

Araştırmanın materyalini 2022- 2023 eğitim öğretim yılında kullanılan 1., 2., 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. 1. sınıf Türkçe ders kitabı TTKB’ nın 28.05.2018 tarihli ve 78 sayılı kararıyla 2018-2019 öğretim yılından itibaren beş yıl süre ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir. Bilim ve Kültür yayıncılık tarafından basılan 132 sayfa olan 1. sınıf Türkçe ders kitabı Sultan GÜNDOĞAN ESKİ ve Ali AKTAŞ tarafından yazılmıştır. 2. sınıf Türkçe ders kitabı TTKB’ nın 18.04.2019 tarihli ve 8 sayılı kararıyla 2019-2020 öğretim yılından itibaren beş yıl süre ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir. Ada yayıncılık tarafından basılan 266 sayfa olan 2. sınıf Türkçe ders kitabı Nihat ERDAL tarafından yazılmıştır.

3. sınıf Türkçe ders kitabı TTKB' nın 28.05.2018 tarihli ve 78 sayılı kararıyla 2018-2019 öğretim yılından itibaren beş yıl süre ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir. Gizem yayıncılık tarafından basılan 224 sayfa olan 3. sınıf Türkçe ders kitabı Ali ASLAN tarafından yazılmıştır. 4. sınıf Türkçe ders kitabı TTKB' nın 18.04.2019 tarihli ve 8 sayılı kararıyla 2019-2020 öğretim yılından itibaren beş yıl süre ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir. Özgün yayıncılık tarafından basılan 242 sayfa olan 4. sınıf Türkçe ders kitabı Işıl Uğur Yalçın tarafından yazılmıştır.

Tablo 7.

1. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Tema Dağılımları ve Metinleri

Tema Sayısı	Tema Adı	Metinler
5. Tema	Vatandaşlık	Karınca İle Ağustos Böceği Tilki İle Leylek Çiftçiyle Çocukları Parti Zamanı(Dinleme Metni) Ekmek (Serbest Okuma Metni)
6.Tema	Sağlık ve Spor	Eylül ve Dış Dostları Mutlu Kedi Doktorunu Güldürüyor Kahvaltı Temizlik (Dinleme Metni) Sporun Faydaları Nelerdir? (Serbest Okuma Metni)
7.Tema	Bilim ve Teknoloji	Kapatın Televizyonları (Dinleme Metni) En Güçlü Kim? Cırt Cırtlar Astronot Yorgun Kediler (Serbest Okuma Metni)
8. Tema	Bilim ve Kültür	Riki' nin Robotu Didi Enerji İstiyor Deniz Uçakları ve Yüzen Uçaklar Uzay Okulu (Dinleme Metni) Zeynepile Birlikte (Serbest Okuma Metni)

Tablo 7.' de 2022-2023 yılında kullanılan Bilim Kültür yayınları 1. sınıf Türkçe ders kitabı temalarına göre metin dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 8.

2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Tema Dağılımları ve Metinleri

Tema Sayısı	Tema Adı	Metinler
1. Tema	Erdemler	Şenlikli Bir Akşam Yemeği (Dinleme Metni) Gerçek Arkadaş Alçak Gönüllü Olmak Paylaş Dedi Babam Sevgi Bir Kuştur (Serbest Okuma Metni)
2. Tema	Milli Kültürümüz	29 Ekim (Dinleme Metni) Aslı' nın Dönüşü Nasrettin Hoca' nın Köyünde Güzel Yurdum Çocukluğumdaki Bayramlar (Serbest Okuma Metni)
3. Tema	Milli Mücadele ve Atatürk	İstiklal Marşı' mız (Dinleme Metni) Atatürk' ün Gültekin ' e Armağanı Seyit Onbaşı Korkusuz Kahramanlar Ülkemi Seviyorum (Serbest Okuma Metni)
4. Tema	Birey ve Toplum	En Güzel Yarıyıl Tatili (Dinleme Metni) Ben Her Gün Bir Şey Olacağım Sihirli Sözcükler Konuksever Farklı Arkadaşım (Serbest Okuma Metni)
5. Tema	Bilim ve Teknoloji	Çocuk mu Robot mu? (Dinleme Metni) Naz' ın Bilgisayar Sevdası Tekerleğin İcadı Bilgi Çağı Aklımdaki İcatlar (Serbest Okuma Metni)
6. Tema	Sağlık ve Spor	Kazalardan Korunma ve İlk Yardım (Dinleme Metni) Bilge Hangi Sporu Yapacak Kahvaltının Önemi El ve Tırnaklar Futbolcu Efe (Serbest Okuma Metni)
7. Tema	Doğa ve Evren	Ben ne Zaman Doğdum? (Dinleme Metni) Gülibik Mevsimler Üç Güneş Tarzan (Serbest Okuma Metni)
8. Tema	Vatandaşlık	Kırmızı Domates' in Yolculuğu (Dinleme Metni) Ufacık Vidacık Özgür Olmak Ya Da Olmamak Işıltılı Reklamlar Bölüşmek Kolay Değildir (Serbest Okuma Metni)

Tablo 8' de 2022-2023 yılında kullanılan Ada yayınları 2. sınıf Türkçe ders kitabı temalarına göre metin dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 9.

3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Tema Dağılımları ve Metinleri

Tema Sayısı	Tema Adı	Metinler
1. Tema	Erdemler	Günaydın Size Yalnız Köstebek Mimar Sinan' ın Suları Gelin Kardeş Olalım (Dinleme Metni) Kırk Haramiler (Serbest Okuma Metni)
2. Tema	Milli Mücadele ve Atatürk	Atatürk'ün Yaşamı Bayrağıma Sesleniş Cumhuriyet Bayramı Oktay, Atatürk'ü Öğreniyor (Dinleme Metni) Atatürk'ün Doğa Sevgisi (Serbest Okuma Metni)
3. Tema	Vatandaşlık	Kumbara, İçi Dolu Para Mutluluk Pınarı Okulda Seçim Suyumuz Tükenirse (Dinleme Metni) Trafik Işıkları (Serbest Okuma Metni)
4. Tema	Milli Kültürümüz	Bayram Armağanları Yurt Türküsü Hoca' dan Mektup Var Benimle Yaşıt Dedem (Dinleme Metni) Trafik Işıkları (Serbest Okuma Metni)
5. Tema	Doğa ve Evren	Deniz Kızı Doğa Nedir? Arkadaşlarım Kar Fabrikası (Dinleme Metni) Güneş (Serbest Okuma Metni)
6. Tema	Zaman ve Mekan	Gökkuşağıyla Yolculuk Geçmişten Günümüze Evler Ufacık Tefeciktim Kız Kulesi (İzleme Metni) Okul Türküsü (Serbest Okuma Metni)
7. Tema	Sağlık ve Spor	Düş Macunu Isınma Hareketleri Top ve Komşu Sağlıklı Bir Hayat İçin Siz de Su İçin (Dinleme Metni)
8. Tema	Vatandaşlık	Kırmızı Yaprak (Serbest Okuma Metni) Dünyayı Gezmek İsteyen Kirpi Gemiler Nasıl Yüzer? Bilgisayar Meraklıyım Soruyorum (Dinleme Metni) Televizyoncu Ali (Serbest Okuma Metni)

Tablo 9' de 2022-2023 yılında kullanılan Gizem yayınları 3. sınıf Türkçe ders kitabı temalarına göre metin dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 10.

4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Tema Dağılımları ve Metinleri

Tema Sayısı	Tema Adı	Metinler
1. Tema	Erdemler	Arkadaş Kirpi Masalı Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor Gün Bey' in Penceresi (Dinleme Metni) Kaşığı (Serbest Okuma Metni)
2. Tema	Milli Kültürümüz	Babamızın Elleri Ye Kürküm Ye Dil Devrimi Yapılıyor Oğuz Ata Boy Boyladı (Dinleme Metni) Yakutistan Masalı: (Serbest Okuma Metni) Çanakkale Türküsü
3. Tema	Milli Mücadele ve Atatürk	Amerikalı Bir Çocuktan Mustafa Kemal' e Bir Mektup Var Kastamonulu Safiye Atatürk, Çocuklar ve Çocuk Bayramı (Dinleme Metni) Kutü'lAmare (Serbest Okuma Metni)
4. Tema	Kişisel Gelişim	Çiçeklere Maniler Büyük Gün Dimyat' a Pirince Giderken Evdeki Bulgurdan Olmak Aziz Sancar (Dinleme Metni) Taş Çorbası (Serbest Okuma Metni)
5. Tema	Sanat	Yokuş Padişahın Ebrusu Masalcı Dede Pertev Naili BoratavAşık Veysel (Dinleme Metni) Mozart' ın Yaşamından(Serbest Okuma Metni)
6. Tema	Doğa ve Evren	Kardan Adam' ın Evi Termit Kolonisi Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kızdan? Sakız Ağacı (Dinleme Metni) Deniz Masalı (Serbest Okuma Metni)
7. Tema	Bilim ve Teknoloji	Hızlı Düşünmek Elektronik Beyinlerle Dolu Bir Dünya Güneş' in Gittiği Gün Bilgisayar (Dinleme Metni) Kar Taneleri Bilimin Tarihi (Serbest Okuma Metni)
8. Tema	Sağlık ve Spor	Elimde Değil Bütün Yollar Kalbe Çıkar Haydi Spora Çiçek Hastalığı (Dinleme Metni) Türkiye' de Futbolun Çocukluğu (Serbest Okuma Metni)

Tablo 10' de 2021-2022 yılında kullanılan Özgün yayınları 4. sınıf Türkçe ders kitabı temalarına göre metin dağılımları gösterilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

“Nitel araştırmalarda önemli bir veri kaynağı olarak değerlendirilen doküman inceleme önceden oluşturulmuş var olan kayıt ve belgelere dayalı veri toplamaya denir”(Ocak, 2019, s.242). İlk önce bu araştırmanın kuramsal alt yapısını oluşturmak için literatür incelemesi yapılmıştır. Bunun için inceleme konusu olan 2021-2022 eğitim- öğretim yılında Afyonkarahisar’a bağlı Dinar İlçesinde kullanılan ilkokul Türkçe ders kitapları temin edilmiştir. Bilimsel araştırma yöntemleri kitapları, değerler eğitimi ile ilgili kitapların bazıları kütüphanelerden, yayınevlerinden bazıları internet sitelerinden temin edilmiştir.

Konuyla ilgili YÖK tezleri, MEB öğretim programları, bilimsel dergilerde yayınlanan makaleler taranarak detaylıca incelenmiştir. Ardından çalışma materyalini oluşturan ilkokul Türkçe ders kitapları farklı zamanlarda iki defa okunmuştur. MEB Türkçe Öğretim Programı’nda (2019) yer alan on kök değere (*adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik*) göre oluşturulan kök değer tablosu baz alınarak inceleme yapılmıştır. Kitaplardaki metinlerde kök değer belirten cümle ya da paragraflar 2017 yılında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yayımlanan “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine...” başlıklı basın açıklamasında yer alan kök değerler ve değerlerle ilgili bazı tutum ve davranışlara göre belirlenerek not alınmıştır. MEB TTKB tarafından tüm öğretim programlarında yer alan kök değerler ve değerlere ilişkin tutum ve davranışlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 11.

Kök Değerlerin Alt kategorileri

Kategoriler	Alt Kategoriler
Adalet Dostluk	Adil olma, eşit davranma, paylaşma... Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Öz Denetim	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
Sabır	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
Saygı	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
Sorumluluk	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

(TTKB, 2017, s.22)

Her okuma birbiri ile karşılaştırılarak eksikler tamamlanmıştır. Kök değer belirten paragraflar da her sınıf düzeyindeki kitap için, tema ve metinlere göre ayrıştırılarak not edilmiştir ve bulgulara kullanılmak üzere veriler toplanmıştır. Ders kitapları içerisinde yer alan kök değerler araştırmacı tarafından hazırlanan doküman inceleme formu aracılığıyla incelenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmanın analizi nitel araştırma yöntemlerinden olan içerik analizi ile çözümlenmiştir. “İçerik analizi, önceden belirlenmiş kurallara dayalı kodlamalarla veri içindeki bazı sözcüklerin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır” (Ocak, 2019, s.306-307). Yıldırım ve Şimşek’e (2000, s.157) göre; “İçerik analizi, verilerden doğrudan görülemeyen, ancak kavramsal kodlama ve sınıflama yoluyla temaların bulunması ve bu temalar arası anlamlı ilişkilerin ortaya çıkarılması işlevidir.”

Bu bilgilere göre araştırmanın analiz aşamasında metinlerde geçen kök değerler her sınıf düzeyindeki Türkçe kitabı için temalar ve metinler bazında tablolara dönüştürülmüştür. Kök değerlerin verilme sıklıkları bu tablolara not edilerek toplanan verilerin frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Kök değer tespit edilen cümle ve paragraflara örnek teşkil etmesi amacıyla bulgulara yer verilmiştir.

3.5. Geçerlilik ve Güvenirlik

Araştırma kapsamına alınan 1., 2., 3. ve 4. Sınıf Türkçe ders kitaplarının analiz aşamasında araştırmacının yanılgılarını azaltmak , değerlerin tespit edildiği paragraf ya da cümlelerin kesinleştirmek ve yanlış inceleme yapmamak için asıl araştırmacı hariç alanında uzman başka birine daha incelenmiştir. Araştırmanın geçerliğini sağlamak için 2021-2022 öğretim yılında kullanılan ilkökul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme metinleri hariç diğer tüm metinler araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırmada verilerin kodlama güvenilirliğinin sağlanması için dört adet Türkçe ders kitabı araştırmacı tarafından farklı zamanlarda iki defa incelenerek, çıkarılan veriler her seferinde tekrar kontrol edilmiştir. Ocak'ın (2019, s.243) “yöntem güvenilirliği artırmada belge karşılaştırması yapılabileceği gibi belgeyi birden fazla uzmanın incelemesi de sağlanabilir” sözüne dayanarak çalışmanın güvenilirliğini ve nesnellliğini artırmak amacıyla incelemeye alınan ders kitaplarının ilk temasındaki metinler, uzman bir sınıf öğretmeni tarafından daha incelenmiştir. İncelemeye alınan temalar 1. sınıf Türkçe ders kitabından Vatandaşlık teması, 2. sınıf Türkçe ders kitabından Erdemler teması, 3. sınıf Türkçe ders kitabından Milli Mücadele ve Atatürk teması, 4. sınıf Türkçe ders kitabından Milli Kültürümüz temasıdır. Her temadan dörder metin olmak üzere on altı metinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Daha sonra araştırmacıların tespit ettiği veriler karşılaştırılarak uyum yüzdesine bakılmıştır. Miles &Huberman' a(1994) göre kodlayıcılar arasındaki uyumun en az %80 olması gerekmektedir. Bu çalışmada uzmanlar ve araştırmacı arasındaki uyum oranı **güvenirlik katsayısı = görüş birliği ÷ (görüş birliği + görüş ayrılığı) x 100** formülüyle hesaplanmış ve %90'lık uyum yüzdesi elde edilmiştir. Yeterli uyum yüzdesine sahip olması verilerin güvenilir olduğunu göstermiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler, doküman analizi yönteminden yararlanılarak TTKB Türkçe öğretim programında yer alan on kök değere göre incelenmiştir. Türkçe Öğretim Programında yer alan kök değerler şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik (MEB, 2019). İlkokul Türkçe ders kitabındaki metinlerde, temalar ve sınıf bazında bu on kök değer dağılımına bakılmıştır. Ayrıca bu metinlerde tespit edilen on kök değerden alıntılar yapılarak irdelenmiştir.

1. sınıf Türkçe ders kitabında incelemeye alınan dört temada, her bir temada dört metin olmak üzere, on altı metin, 2., 3. ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında sekizer temada otuz ikişer metin olmak üzere toplam yüz on iki metin on kök değer açısından incelenmiştir. Bu incelemede her metinde bulunan on kök değer frekans ve yüzdelikleri belirlenmiş olup Tablo 12’de gösterilmiştir.

4.1. 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılında Kullanılan İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Hangi On Kök Değerlere Ne Kadar Yer Verilmiştir?

Tablo 12.

İlkokul Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerdeki Kök Değerlerin Frekans ve Yüzdelik Dağılımı

		Değerler											
Metinler													
		Adalet (f)	Dostluk (f)	Dürüstlük (f)	Özdenetim (f)	Sabır (f)	Saygı (f)	Sevgi (f)	Sorumluluk (f)	Vatanseverlik (f)	Yardımseverlik(f)	Toplam (f)	Temalardaki Değer Yüzdesi %
İlkokul 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Karınca ile Ağustos Böceği				3			1	5		3	12	
	Tilki ile Leylek	4			1			1			6	12	
	Çiftçi ile Çocukları				1				2		1	4	
	Ekmek							1	1		2	4	
	Toplam(f)	4			5			3	8		12	32	25,6
	Eylül ve Diş Dostları				4		1	3	2			10	

Mutlu Kedi Doktorunu Güldürüyor	4			3				7				
Kahvaltı	2			2				4				
Sporun Faydaları	1			3			1	5				
Toplam(f)	11	1	3	10	1			26	20,8			
Riki'nin Robotu				1	3		1	5				
Didi Enerji İstiyor	1			1	2			4				
Deniz Uçakları ve Yüzen Uçaklar				3			1	4				
Zeynep'le Birlikte				3				3				
Toplam(f)	1		2	11	2			16	12,8			
Boş Gazete	2			4			4	10				
Saygı Nedir?	4	3	1		12			20				
Demirci Kirpi				1	1		3	4	9			
Biz Okuruz	4						1	6	1	12		
Toplam(f)	4	3	1	6	1	13	8	6	9	51	40,8	
Toplam(f)	8	3	1	23	1	14	8	37	6	24	125	100
Toplam Değer Yüzde %	6,4	2,4	0,8	19,2	0,8	10,4	6,4	29,6	4,8	19,2	100	
Gerçek Arkadaş	5	2	1			3		1	12			
Alçak Gönüllü Olmak				1	7	2	1	1	12			
Paylaş Dedi Babam	1	1				1		2	5			
Sevgi Bir Kuştur						4			4			
Toplam(f)	1	6	2	2	7	10	1	4	33	13,9		
Aslı'nın Dönüşü				2			1	4	1	8		
Nasrettin Hoca'nın Köyünde						2	1	4	2	9		
Güzel Yurdum						3		3		6		
Çocukluğumdaki Bayramlar					3	1	1	3	1	9		
Toplam(f)	2		3	6	3	14	4	32	13,5			
Atatürk'ün Gültekin'e Armağanı	1			2		2	4	1	10			
Seyit Onbaşı	2					2	3	5	2	14		
Korkusuz Kahramanlar						2	1	4	2	9		
Ülkemi Seviyorum	3					10	2	8	1	24		
Toplam(f)	6		2	14	8	21	6	57	24			
Ben Her Gün Bir Şey Olacağım				1		1	1		3			
Sihirli Sözcükler	1			3		6		2	14			
Konuksever						1	3		5	9		
Farklı Arkadaşım				1		2	1	1	4	9		
Toplam(f)		1		5		9	7	2	11	35	14,7	
Naz'ın Bilgisayar Sevdası	1	1				2			4			
Tekerleğin İcadı							3		3			
Bilgi Çağı					1	1		1	3			
Aklımdaki İcatlar	1			1	2				1	5		
Toplam(f)	1	2		1	2	1	3	3	2	15	6,3	
Bilge Hangi Sporu Yapacak				1		1			2	4		
Kahvaltının Önemi									1	1		
El ve Tımaklar				1		1				2		
Futbolcu Efe	7			3	1	4	2	2	2	16		
Toplam(f)	2		5	1	5	3	2	5	23	9,7		
Gülibik				2		2				4		
Mevsimler												
Üç Güneş							2		1	3		
Tarzan	6			1		1	1	1	3	9		
Toplam(f)	2		3			3	3	1	4	16	6,7	
Ufacık Vidacık				1		1	4		1	7		
Özgür Olmak Ya da Olmamak				4			4			8		
İşıltılı Reklamlar				2						2		
Bölüşmek Kolay Değildir	9									9		
Toplam(f)	9		7			1	8		1	26	10,9	
Toplam(f)	11	13	2	31	3	27	47	30	36	37	237	100
Toplam Değer Yüzdesi %	4,6	5,4	0,8	13	1,2	11,3	19,8	12,6	15,1	15,6	100	

Değerler											Toplam (f)	Değer Temalarındaki Yüzdesi %	
Metinler													
	Adalet (f)	Dostluk (f)	Dürüstlük (f)	Özdenetim (f)	Sabır (f)	Saygı (f)	Sevgi (f)	Sorumluluk (f)	Vatanseverlik (f)	Yardımsızlık(f)			
İlkokul 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Günaydın Size					2	4				6		
	Yalnız Köstebek		7		2	1	2	4	2	2	20		
	Mimar Sinan'ın Suları	2		1	1	1	1	1	2		9		
	Kırk Haramiler			6	2	2	2	3		3	18		
	Toplam(f)	2	7	7	5	1	5	9	8	4	5	53	21,4
	Atatürk'ün Yaşamı							2	5	2	9		
	Bayrağıma Sesleniş		2			1	1	3		6	6	19	
	Cumhuriyet Bayramı						1	4	1	4	1	11	
	Atatürk'ün Doğa Sevgisi		3					7	2			12	
	Toplam(f)	5				1	2	14	5	15	9	51	20,6
	Kumbara, İçi Dolu Para				5			1	2		1	9	
	Mutluluk Pınarı			1		1	2	2	5		2	13	
	Okulda Seçim	3			1							4	
	Trafik Işıkları				2				4			6	
	Toplam(f)	3	1	8	1	2	3	11			3	32	12,9
	Bayram Armağanları						2	2		2	4	10	
	Yurt Türküsü							4		2		6	
	Hoca'dan Mektup Var				2	1		4	2			9	
	Halk Oyunları									4	1	5	
	Toplam(f)			2	1	2	10	2	8	5	3	30	12,1
	Deniz Kızı				2				2		3	7	
	Doğa Nedir?				2			1	2			5	
	Arkadaşlarım		2					3	3			8	
	Güneş							1	3			4	
	Toplam(f)	2		4			5	10			3	24	9,71
	Gökkuşağıyla Yolculuk		1					2	2			5	
	Geçmişten Günümüze Evler							2	1	1		4	
	Ufacık Tefeciktim							3				3	
	Okul Türküsü								3	1	1	5	
	Toplam(f)		1				7	6	2	1	17	6,88	
	Düş Macunu	3						3	1			7	
	Isınma Hareketleri				4	1			1			6	
	Top ve Komşu			1		1		1				3	
	Kırmızı Yaprak	1			1		1	1	1			5	
	Toplam(f)	4		1	5	2	1	5	3			21	8,5
	Dünyayı Gezmek İsteyen Kirpi				1			6	3			10	
Gemiler Nasıl Yüzer?				1	1		1				3		
Bilgisayar							1				1		
Televizyoncu Ali							1	4			5		
Toplam(f)			2	1		9	7				19	7,69	
Toplam(f)	9	15	9	26	7	12	62	52	29	26	247	100	
Toplam Değer Yüzdesi %	3,6	6	3,6	10,5	2,83	5,6	25,1	21	11,7	10,5	100		
İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Arkadaş		2				1				3		
	Kirpi Masalı		2		1			2		1	6		
	Yavru Ahtapot				2		2	2		4	10		
	Kaşığı			2			2	1			5		
	Toplam(f)	4	2	3			5	5		5	24	12,6	
	Babamzın Elleri			1		1	1	2			5		
	Ye Kürküm Ye	1				1					2		
	Dil Devrimi Yapılıyor				1		2	3	1	1	8		
	Yakutistan Masalı					1	2	3		2	8		
	Toplam(f)	1		1	1	3	5	8	1	3	23	12,1	
	Çanakkale Türküsü				1		1	1	1		4		
	Amerikalı Bir Çocuktan			1		2	1	2	1		7		
	Mustafa Kemal'e Mektup Var												
	Kastamonulu Safiye	1			3		1	3	2	1	11		
	Kütü'l Amare	1			1		1	1	1		6		
Toplam(f)	2		1	5	3	4	7	5	1	28	14,8		
Çiçeklere Maniler				2		1	1	1			5		
Büyük Gün		1		1			2		1	5			

İlkokul 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı

İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı

Dimyat'a Pirince Giderken Evdeki Bulgurdan Olma	2					2					4	
Taş Çorbası	4	2						5			11	
Toplam(f)	4	3	5	1	1	5	6	25	13,2			
Yokuş					1	1					2	
Padişahın Ebrusu	1	1	1	1	1	1		6				
Masalıcı Dede Pertev Naili Boratav			3			4	2				9	
Mozart'ın Yaşamından			2		1		1				4	
Toplam(f)	1	1	6	2	6	5		21	11,1			
Kardan Adamın Evi			1			1	1	1			4	
Termit Kolonisi	1		3				3	1			8	
Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kızdan			1	1		2	1				5	
Deniz Masalı		1	2			2		2			7	
Toplam(f)	1	1	1	7		5	5	4	24	12,6		
Hızlı Düşünmek											0	
Elektronik Beyinlerle Dolu Bir Dünya											0	
Güneşin Gittiği Gün			2			2		3			7	
Kar Taneleri Bilimin Tarihi			1			1					2	
Toplam(f)			3			3		3	9	4,7		
Elimde Değil	1	3	2	2	1	2	5	1	17			
Bütün Yollar Kalbe Çıkar			2				2		4			
Haydi Spora		2	2			6	2		12			
Türkiye'de Futbolun Çocukluğu			1			1			2			
Toplam(f)	1	5	2	7	1	8	10	1	35	18,5		
Toplam(f)	10	13	8	37	1	9	34	48	6	23	189	100
Toplam Değer Yüzde%	5,2	6,8	4,2	19,5	0,5	4,7	17,9	25,3	3,1	12,1	100	
Tüm Türkçe ders kitaplarındaki değer frekansı	38	44	20	118	12	51	151	167	77	110	798	

Tabloya göre ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde on kök değer farklı sıklıklarda 798 kez tespit edilmiştir. Tespit edilen değerlerin sırasıyla %20,9'u sorumluluk (167), %18,9'u sevgi (151), %14,7'si özenetim (118), %13,7'si yardımseverlik (110), %9,6'sı vatanseverlik (77), %7,6'sı saygı (61), %5,5'i dostluk (44), %4,7'si adalet (38), %2,5'i dürüstlük (20), %1,5'i sabır (12) değerleri olmuştur. Temel eğitimin ilk dört yılındaki Türkçe ders kitaplarında on kök değer aktarılmaya çalışılmıştır.

İncelemeye alınan kitaplarda en fazla aktarılmaya çalışılan değerler sırasıyla sorumluluk(167), sevgi(151), özenetim (117) ve yardımseverlik (110) değerleridir. İlkokul Türkçe ders kitabındaki metinlerde en az aktarılmaya çalışılan üç değer sırasıyla en azdan aza doğru sabır (12), dürüstlük (20) ve adalet (38) değerleridir.

İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde tespit edilen 798 değerlerin en fazla sekizinin yer aldığı metnin adı 'Elimde Değil'dir. 'Elimde Değil' metni, ilköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabı, 8. tema olan Sağlık ve Spor temasının ilk metnidir. Metinde on kök değerden olan adalet (1),dostluk (3),dürüstlük (2),özenetim (2),sabır (1),sevgi (2), sorumluluk (5) ve yardımseverlik(1) değerleri aktarılırken saygı ve vatanseverlik değerlerine yer verilmemiştir.

En az(sadece bir) değerin aktarıldığı, farklı frekanslarda olmak üzere, metinler ‘Zeynep’le Birlikte’(1), ‘Sevgi Bir Kuştur’(1), ‘Tekerleğin İcadı’(1), ‘Kahvaltının Önemi’(1), ‘Işıltılı Reklamlar’(1), ‘Bölüşmek Kolay Değildir’(1), ‘Ufacık Tefeciktim’(1) ve ‘Bilgisayar’(1)’dır. Hiç bir değerin yer verilmediği metinlerin adı ise ‘Mevsimler’, ‘Hızlı Düşünmek’ ve ‘Elektronik Beyinlerle Dolu Bir Dünya’dır.

‘Elimde Değil’ metninde belirlenen *sorumluluk*, *dostluk*, *dürüstlük*, *özdenetim*, *sevgi*, *adalet*, *sabır*, *yardımseverlik* değerleri metinde aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

“O sırada kulağını omzuna değdirmek istermiş gibi başını yana eğip durduğunu fark etti. Engel olamıyordu buna. Başını öbür tarafa eğerek yaptığı şeyi gizlemeye çalıştı. Sonra da, “Hiç! Biraz boynumu esnetiyorum.” diye cevap verdi Mehmet’e.” (Yalçın, 2021, s.206) sözlerinde gizlediklerinden bahsettiği için dolaylı yönden *dürüstlük* değeri işlenmiştir. *Dürüstlük* değeri tersten verilerek *dürüst* olmamaya örnek verilmiştir.

“Kağan zamanla tikten önce gelen huzursuzluk duygusunu fark etmeyi öğrendi. Bu sayede tiki engellemenin bir yolunu bulabiliyordu. (Yalçın, 2021, s.207) sözlerinde kendi davranışına hakim olma davranışı olduğundan *özdenetim* değeri işlenmiştir.

“Yarış boyunca Kağan sadece yüzmeyi düşündü. Baş, tıpkı olması gerektiği gibi sadece nefes almak istediğinde hareket ediyordu. Sonuçta yarışı Kağan’ın takımı kazandı.” (Yalçın, 2021, s.207) ifadelerinde *sorumluluk* değeri işlenmiştir.

“ ‘Peki. Kağan’a nasıl yardımcı olabiliriz?’ diye sordu annesi.” (Yalçın, 2021, s.207) cümlesinde *yardımseverlik* değeri bulunmaktadır.

“Tikleri kontrol altında tutmak çok kolay olmayacaktı. (...) Ama hem Kağan hem anne babası tiklerle başa çıkmanın yollarını arayacaklardı.” (Yalçın, 2021, s.208) cümlelerinde *sabır* değeri bulunmaktadır.

“Mehmet gülümsedi. ‘Yaptıkların tavuğun hareketlerine benziyor sahiden de. Yine de seninle alay etmemeleri gerekir.’ dedi.” (Yalçın, 2021, s.209) sözleri *adalet* değerini barındırmaktadır.

“ ‘Bana gülmeleri keyfimi kaçırmıyor.’ dedi Kağan. ‘Hele de yanımda senin gibi bir arkadaşım varken!’ Maçta Kağan bir atış yaptı ve topun ağlara doğru uçuşunu seyretti. Çocuklar tezahürat yaparken o da gülüyordu.” (Yalçın, 2021, s.209) sözlerinde *dostluk* ve *sevgi* değeri işlenmiştir.

4.2. 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılında Kullanılan İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde On Kök Değerin Temalara Göre Dağılımı Nasıldır?

Türkçe öğretim programlarında üçü zorunlu on ikisi seçmeli olmak üzere on beş tema belirlenmiştir. Bu sebeple incelenen kitapların hepsinde aynı temalar işlenmemiştir. 1. sınıf Türkçe ders kitabında okuma yazma sürecine tekabül ettiği için sadece dinleme metni olan ilk dört tema (Erdemler, Doğa ve Evren, Milli Kültürümüz, Milli Mücadele ve Atatürk) incelemeye alınmamıştır. İşlenen temalar ve temalarda belirlenen değer frekansları aşağıdaki Tablo 13’ de frekans ve yüzdeleriyle birlikte verilmiştir.

Tablo 13.

İlkokul Türkçe Ders Kitabındaki on Kök Değerin Temalar Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımı

Sınıf	Temalar	Adalet (f)	Dostluk (f)	Dürüstlük (f)	Özdenetim (f)	Sabır (f)	Saygı (f)	Sevgi (f)	Sorumluluk (f)	Vatanseverlik (f)	Yardımsızlık (f)	Toplam (f)	Temalardaki Değer Yüzdesi %
1. Sınıf	Toplam(f)	8	3	1	23	1	14	8	37	6	24	125	
		4			5			3	8		12	32	25,6
	Vatandaşlık												
	Sağlık ve Spor				11		1	3	10		1	26	20,8
	Bilim ve Teknoloji				1			2	11		2	16	12,8
2. Sınıf	Kişisel Gelişim	4	3	1	6	1	13		8	6	9	51	40,8
	Toplam(f)	11	13	2	31	3	27	47	30	36	37	237	
	Erdemler	1	6	2	2		7	10	1		4	33	13,9
	Milli Kültürümüz				2		3	6	3	14	4	32	13,5
	Milli Mücadele ve Atatürk				6		2	14	8	21	6	57	24
	Birey ve Toplum		1		5		9	7	2		11	35	14,7
	Bilim ve Teknoloji	1	2		1	2	1	3	3		2	15	6,3
	Sağlık ve Spor		2		5	1	5	3	2		5	23	9,7
	Doğa ve Evren		2		3			3	3	1	4	16	6,7
	Vatandaşlık	9			7			1	8		1	26	10,9
	Toplam(f)	9	15	9	26	7	12	62	52	29	26	247	
	Erdemler	2	7	7	5	1	5	9	8	4	5	53	21,4
	Milli Mücadele ve Atatürk		5			1	2	14	5	15	9	51	20,6
	Vatandaşlık	3		1	8	1	2	3	11		3	32	12,9
	Milli Kültürümüz				2	1	2	10	2	8	5	30	12,1
3. Sınıf	Doğa ve Evren		2		4			5	10		3	24	9,71
	Zaman ve Mekan		1					7	6	2	1	17	6,88
	Sağlık ve Spor	4		1	5	2	1	5	3			21	8,5
	Bilim ve Teknoloji				2	1		9	7			19	7,69
	Toplam(f)	10	13	8	37	1	9	34	48	6	23	189	
4. Sınıf	Erdemler		4	2	3			5	5		5	24	12,6
	Milli Kültürümüz	1		1	1		3	5	8	1	3	23	12,1

Milli Mücadele ve Atatürk	2		1	5		3	4	7	5	1	28	14,8
Kişisel Gelişim	4	3		5		1	1	5		6	25	13,2
Sanat	1		1	6		2	6	5			21	11,1
Doğa ve Evren	1	1	1	7			5	5		4	24	12,6
Bilim ve Teknoloji				3				3		3	9	4,7
Sağlık ve Spor	1	5	2	7	1		8	10		1	35	18,5
Toplam(f)	38	44	20	117	12	62	151	167	77	110	798	
Toplam Değer Yüzde %	4,7	5,5	2,5	14,7	1,5	7,6	18,9	20,9	9,6	13,7	100	

Tabloya göre en fazla on kök değer tespit edilen temalar sırasıyla *Milli Mücadele ve Atatürk* (136), *Erdemler* (110), *Sağlık ve Spor* (105), *Vatandaşlık* (90), *Milli Kültürümüz* (85) temalarıdır. En az değer aktarıldığı temalar ise *Zaman ve Mekan* (17), *Sanat* (21) ve *Bilim ve Teknoloji* (35) temalarıdır.

On kök değer sınıflara göre dağılımına bakıldığında; 1. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 125 değer içinden en fazla kök değer tespit edilen tema, *Kişisel Gelişim* (51) teması olurken en az kök değer ise *Bilim ve Kültür* (16) temasında tespit edilmiştir. 2. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 237 değerden en fazla kök değer tespit edilen ilk iki tema *Milli Mücadele ve Atatürk* (57) ve *Birey ve Toplum* (35) temaları olurken, en az kök değer tespit edilen tema ise *Bilim ve Kültür* (15) teması olmuştur. 3. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 247 değer içinden en fazla kök değer tespit edilen ilk iki tema, *Erdemler* (53) ve *Milli Mücadele ve Atatürk* (51) temaları olurken, en az kök değer tespit edilen temalar ise *Bilim ve Teknoloji* (19) ve *Zaman ve Mekan* (17) temaları olmuştur. 4. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 189 değer içinden en fazla kök değer tespit edilen ilk iki tema, *Sağlık ve Spor* (35) ve *Milli Mücadele ve Atatürk* (28) temaları olurken en az kök değer tespit edilen temalar ise *Sanat* (21) ve *Bilim Teknoloji* (9) temaları olmuştur.

İlkokul Türkçe ders kitaplarında değer yoğunluğu açısından ilk sırada yer alan *Milli Mücadele ve Atatürk* teması en fazla değeri 2. sınıf Türkçe ders kitabında (57) barındırmış olup temada en fazla *vatanseverlik* (21) değeri tespit edilmiştir. Kök değerlerin en fazla 8'inin (*Adalet, Dürüstlük, Özdenetim, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik, Yardımseverlik*) yer aldığı 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki tema ise *Milli Mücadele ve Atatürk* teması olmuştur.

Değer yoğunluğunun en az olduğu 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Bilim ve Teknoloji* (9) teması ilkökul Türkçe ders kitaplarındaki temalar arasında sadece 3 kök değerle en az değer işlendiği tema olmuştur.

En fazla kök değeri tespit edilen 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki Milli Mücadele ve Atatürk temasında en çok belirlenen *vatanseverlik* değeri aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

“Balkanlarda büyük acılar yaşanıyordu. Halk, canını kurtarmak için göç ediyordu. Balkanlarda halkımıza kötülük edenlerle savaştım.” (Erdal, 2021, s.86) Seyit Onbaşı metnindeki sözlerinde *vatanseverlik* değeri işlenmiştir.

“O karanlık gecede

Haberi alır almaz

Vedalaşıp herkesle

Meydanlara koştular

Korkusuz kahramanlar.” (Erdal, 2021, s.92) Korkusuz Kahramanlar Şiiri’ndeki dizeler vatani kurtarmak için yardıma koşanlardan bahsettiği için *vatanseverlik* ve *yardımseverlik* değeri içermektedir.

Kök değerlerin en fazla 8’inin aktarıldığı 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki Milli Mücadele ve Atatürk temasındaki *adalet, dürüstlük, özdenetim, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik* değerleri aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

“Çanakkale içinde aynalı çarşı,

Ana ben gidiyom düşmana karşı,

Of, gençliğim eyvah!” (Yalçın, 2021, s.64) Çanakkale Türküsü Şiiri dizelerinde vatan sevgisi ile üzerine düşen görevi yapmaya giden askerden bahsettiği için *sevgi, sorumluluk, özdenetim* değerleri işlenmiştir.

“Cumhuriyet ilan edileli bir ay bile olmamıştı. Mustafa Kemal, çözmek zorunda olduğu iç ve dış sorunlar arasında gecesini gündüzüne katarak çalışıyordu.” (Yalçın, 2021, s.69) Amerikalı Bir Çocuktan Mustafa Kemal’ e Mektup Var metnindeki ifadelerde vatani uğruna gece gündüz çalışan Mustafa Kemal’ den bahsettiği için *vatanseverlik* ve *sorumluluk* değerlerini barındırmaktadır.

“İyiliğin, doğruluğun ve güzelliğin tutkunu olan Mustafa Kemal, bu mesajıyla bütün kararlarının, hareketlerinin temeli olan bir kuralı, bu ufacık çocuk aracılığıyla bütün Amerikalılara duyurmak istemişti.” (Yalçın, 2021, s.69) Amerikalı Bir Çocuktan Mustafa Kemal’ e Mektup Var metnindeki sözlerde doğruluk ifadesi ile *dürüstlük* değeri vurgulanmıştır.

“Misafirlerini gezdirmekten, sevindirmekten dolayı memnun ama çok yürümüş olmaktan dolayı da yorgundu.” (Yalçın, 2021, s.76) Kastamonulu Safiye metninde misafir seven biri ile *sevgi* değerine, misafirperverlik de *yardımseverlik* değerine vurgu yapmıştır.

“İman gücünden başka hiçbir şeyi olmayan bu cesur kadın, darbecilerin karşısında cesaretin ne olduğunu gösteriyordu.” (Yalçın, 2021, s.77) Kastamonulu Safiye metnindeki sözlerindeki iman gücü *vatanseverlik* değerini içermektedir.

“Safiye gibilerin cesareti, iman gücü, korkusuzluğu onları dize getirmiş, ihanetlerinin bedelini ödemek için sıraya girmişlerdi.” (Yalçın, 2021, s.78) Kastamonulu Safiye metninde ihanetlerinin bedelini ödemeleri *adalet* değerini vurgulamaktadır.

“Savaşın kazanılmasında üstün rol oynayan Halil Paşa, Padişah V. Mehmet Reşat tarafından ‘Birinci Derece Altın İmtiyaz Madalyası’ ile Ali İhsan Bey ise altın ve gümüş savaş imtiyaz madalyası ile ödüllendirildi.” (Yalçın, 2021, s.89) Kutü’l Amare metnindeki bu ifadelerde madalya ile ödüllendirme *saygı* değerini bulunmaktadır.

İlkokul Türkçe ders kitaplarında değer yoğunluğu açısından 2. sırada yer alan tema *Erdemler (110)* temasıdır. Kök değer açısından en yoğun olan 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Erdemler* teması aynı zamanda incelemeye alınan ilkokul Türkçe ders kitaplarındaki temalar arasında on kök değerini hepsini içeren tek temadır.

On kök değerini hepsini içeren 3.sınıf Türkçe ders kitabı *Erdemler* temasındaki kök değerler aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

“Yaşam ne güzel

Yeni bir gün

Başlarken...”(Aslan, 2021, s.13) Günaydın Size şiiri dizelerinde yaşam sevgisinden bahsedildiği için *sevgi* değerini barındırmaktadır.

“Uyanınca sabahları

Günaydın, derim

Anneme, babama

Kardeşlerime

Köpeğime bile...”(Aslan, 2021, s.13) Günaydın Size Şiiri dizelerinde çocuğun anne ve babasına günaydın demesi bir saygı belirtisi olduğu için *saygı* değeri içermektedir.

“Girişken, cana yakın bir hayvanmış. Pek çok hayvanla tanışır, arkadaş olurmuş.” (s.19) sözleri ve “Kaplumbağayla çok iyi arkadaş olmuşlar. Başka arkadaşları da

olmuş.” (Aslan, 2021, s.20) Yalnız Köstebek metni sözlerde köstebek ile ilgili *dostluk* değerine vurgu yapılmıştır.

“Çok özür dilerim, demiş. Bugün bir kirpiyle tanıştım. Kendine ev yapacakmış. Ona yardım ettim, demiş.” (Aslan, 2021, s.19) Yalnız Köstebek metni bu sözleri ile özür dilemeyi bilen ve kirpiye yardımda bulunan bir köstebekten bahsettiği için *özdenetim* ve *yardımseverlik* değerleri içermektedir.

“Ülkemizi, özellikle İstanbul’u birbirinden güzel, yararlı yapıtlarla bezemiş durmuş.” (Aslan, 2021, s.27) Mimar Sinan’ın Suları’nda metnindeki bu sözler ile Mimar Sinan’ın vatan sevgisinden ve kültürel mirastan bahsettiği için *vatanseverlik* değeri vurgulanmaktadır.

“Sonunda gerçek ortaya çıkmış. Sinan, doğruluktan hiç ayrılmamış.

Kadı, ondan özür dilemiş. Yalancıları da cezalandırmış.” (Aslan, 2021, s.27) Mimar Sinan’ın Suları’nda metni sözlerinde doğruluktan ve adaletin sonunda yerini bulmasından söz ettiği için adalet ve dürüstlük değerlerini barındırmaktadır. Ayrıca Kadı’nın hatasını anlayıp özür dilemesi de *özdenetim* değerine vurgu yapmaktadır.

“Anacığım! Köyümüzde bana göre bir iş yok. Uzak kentlere gidip para kazanmak istiyorum. Elini öpeyim de gideyim.” (Aslan, 2021, s.37) Kırk Haramiler metni sözleri ile Keloğlan’ın sorumluluklarını söylemesi sorumluluk değerini, annesinin elini öpmesi *saygı* ve *sevgi* değerini içermektedir.

“Çok iyi işler yaptın. Bizi haramilerden kurtardın. Bundan sonra bizimle kalmanı istiyorum, demiş.” (Aslan, 2021, s.38) Kırk Haramiler metni sözlerinde padişah Keloğlan’ın onlara yaptığı iyilikten ve yardımdan bahsetmektedir. Bu yüzden *yardımseverlik* değeri içermektedir.

Tabloyu sınıf düzeylerindeki *temalara* göre değerlendirecek olursak;

1. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 125 değerın %25,6’sı Vatandaşlık (32) temasında, %20,8’i Sağlık ve Spor (26) temasında, %12,8’i Bilim ve Kültür (16) temasında, % 40,8’i Kişisel Gelişim (51) temasında belirlenmiştir.

5. tema olan Vatandaşlık temasında sırasıyla yardımseverlik(12), sorumluluk(8), özdenetim (5), adalet (4), sevgi (3) değerine değinilirken; dostluk, dürüstlük, sabır, saygı ve vatanseverlik değerlerine hiç yer verilmemiştir.

6.tema olan Sağlık ve Spor temasında sırasıyla özdenetim (11), sorumluluk (10), sevgi (3), saygı (1), yardımseverlik (1) değerine değinilirken; adalet, dostluk, dürüstlük, sabır ve vatanseverlik değerlerine hiç değinilmemiştir.

7.tema Bilim ve Kültür temasında sırasıyla sorumluluk (11), sevgi (2), yardımseverlik (2), özdenetim (1) değerleri tespit edilmiştir. Ancak adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı ve vatanseverlik değerleri tespit edilememiştir.

8. tema Kişisel Gelişim temasında sırasıyla saygı (12), yardımseverlik (9), sorumluluk (8), özdenetim (7), vatanseverlik (6), adalet (4), dostluk (3), dürüstlük (1), sabır (1) değerlerine değinilirken sevgi değeri tespit edilememiştir.

1.sınıf Türkçe ders kitabında temalardaki kök değer dağılımlarına bakıldığında düzenli bir dağılım olmadığı görülmektedir. Vatandaşlık temasından en fazla yardımseverlik ve sorumluluk değerlerine, Sağlık ve Spor temasında en fazla özdenetim ve sorumluluk değerlerine yer verilmiştir. Bilim ve Kültür temasında en fazla sorumluluk ve sevgi değeri belirlenirken Kişisel Gelişim temasında ise en fazla saygı ve yardımseverlik değerlerine yer verilmiştir.

2. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 237 değerın sırasıyla %24'ü Milli Mücadele ve Atatürk (57) temasında %14,7'si Birey ve Toplum (35) temasında, 13,9'u Erdemler (33) temasında, 13,5'i Milli Kültür (32) temasında, %10,9'u Vatandaşlık (26) temasında, %9,7'si Sağlık ve Spor (23) temasında, %6,7'si Doğa ve Evren (16) temasında %6,3'ü Bilim ve Teknoloji (15) temasında belirlenmiştir.

En fazla kök değer tespit edilen ilk iki tema *Milli Mücadele ve Atatürk* (47) ve *Birey ve Toplum* (35) temaları olurken, en az kök değer tespit edilen tema ise *Doğa ve Evren* (16) ve *Bilim ve Kültür* (15) temaları olmuştur.

1. tema olan Erdemler temasındaki 33 değerden sırasıyla sevgi(10), saygı(7), dostluk (6), yardımseverlik (4), dürüstlük (2), özdenetim (2), sorumluluk (1), adalet (1) değerlerine yer verilmiştir.

2. tema olan Milli Kültür temasındaki 32 değerden sırasıyla vatanseverlik(14), sevgi (6), yardımseverlik (4), sorumluluk (3), saygı (3), özdenetim (2), değerlerine yer verilmiştir.

3. tema olan Milli Mücadele ve Atatürk temasındaki 57 değerden sırasıyla dostluk (2), sevgi (14), sorumluluk (8), özdenetim (6), yardımseverlik (6), saygı (2), değerlerine yer verilmiştir.

4. tema olan Birey ve Toplum temasındaki 35 değerden yardımseverlik (11), saygı (9), sevgi (7), özdenetim (5), sorumluluk (2), dostluk (1) değerlerine yer verilmiştir.

5. tema olan Bilim ve Teknoloji temasındaki 15 değerden sevgi (3), sorumluluk (3), yardımseverlik (2), dostluk (2), sabır (2), adalet (1), özdenetim (1), saygı (1) değerlerine yer verilmiştir.

6. tema olan Sağlık ve Spor temasındaki yirmi üç değerden yardımseverlik(5), özdenetim (5), saygı (5), sevgi (3), sorumluluk (2), dostluk (2), sabır (1) değerlerine yer verilmiştir.

7. tema olan Doğa ve Evren temasındaki on altı değerden yardımseverlik(4), özdenetim (3), sevgi (3), sorumluluk (3), dostluk (2), vatanseverlik (1) değerlerine yer verilmiştir.

8. tema olan Vatandaşlık temasındaki 26 değerden adalet (9), sorumluluk (8), özdenetim (7), sevgi (1), yardımseverlik (1) değerlerine yer verilmiştir.

2. sınıf Türkçe ders kitabındaki temalarda düzenli bir dağılım olmadığı görülmektedir. Erdemler, Sağlık ve Spor, Bilim ve Kültür temalarında en fazla sevgi değerine yer verilmiştir. Milli Mücadele ve Atatürk, Milli Kültür temalarında en fazla vatanseverlik değerine yer verilmiştir. Birey ve Toplum, Doğa ve Evren temalarında en fazla yardımseverlik değerine yer verilmiştir. Vatandaşlık temasında ise en fazla adalet değerine yer verilmiştir.

3. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 247 değerın sırasıyla %21,4'üErdemler (53) temasında, %20,6'sıMilli Mücadele ve Atatürk(51) temasında, %12,9'uVatandaşlık (32) temasında, %12,1'iMilli Kültür (30) temasında, 9,71'i Doğa ve Evren (24) temasında, %8,5'i Sağlık ve Spor (21) temasında, %7,69'u Bilim ve Teknoloji (19) temasında, %6,88'i Zaman ve Mekan (17) temasında belirlenmiştir. En fazla kök değer tespit edilen ilk iki tema Erdemler (53) ve *Milli Mücadele ve Atatürk* (51) teması olurken, en az kök değer tespit edilen tema ise *Bilim ve Kültür* (19) ve *Zaman ve Mekan* (17) teması olmuştur.

1. tema olan Erdemler temasında sırasıyla sevgi (9) sorumluluk (8), dostluk (7), dürüstlük (7), yardımseverlik (5), özdenetim (5), saygı (5), vatanseverlik (4), adalet (2), sabır (1) değerlerine yer verilmiştir.

2. tema olan Milli Mücadele ve Atatürk temasında sırasıyla vatanseverlik (15), sevgi (14), yardımseverlik (9) sorumluluk (5), dostluk (5), saygı (1), sabır (1) değerine değinilirken; adalet, özdenetim, dürüstlük ve değerlerine hiç değinilmemiştir.

3. tema Vatandaşlık temasında sırasıyla sorumluluk (11), özdenetim (8), sevgi (3), yardımseverlik (3), adalet (3), saygı (2), dürüstlük (1), sabır (1) değerleri tespit edilmiştir. Ancak dostluk ve vatanseverlik değerleri tespit edilememiştir.

4. tema Milli Kültür temasında sırasıyla vatanseverlik (8), saygı (2), sabır (1) değerlerine değinilirken adalet, dürüstlük değerleri tespit edilememiştir.

5. tema Doğa ve Evren temasında sırasıyla sorumluluk (10), sevgi (5), özdenetim (4), yardımseverlik (3), dostluk (2) değerleri tespit edilirken adalet, dürüstlük, sabır, saygı, vatanseverlik değerlerine rastlanmamıştır.

6. tema Zaman ve Mekan temasında sırasıyla sevgi(7), sorumluluk(6), yardımseverlik (2), vatanseverlik (1), dostluk (1) değerleri tespit edilirken adalet, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı değerlerine rastlanmamıştır.

7. tema Sağlık ve Spor temasında sırasıyla özdenetim (5), adalet (4), saygı (4), sorumluluk (3), sevgi (2), sabır (2), dürüstlük (1) değerlerine değinilirken dostluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine değinilmemiştir.

8. tema Bilim ve Teknoloji temasında sırasıyla sevgi (11), sorumluluk (7), özdenetim (2), sabır (1) değerlerine değinilirken adalet, dostluk, dürüstlük, saygı, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine değinilmemiştir.

3.sınıf Türkçe ders kitabındaki temalarda kök değer dağılımlarına bakıldığında düzenli bir dağılım olmadığı görülmektedir. Erdemler, Zaman ve Mekan, Bilim ve Kültür temalarında en fazla sevgi değerine yer verilmiştir. Milli Mücadele ve Atatürk, Milli Kültür temalarında en fazla vatanseverlik değerine yer verilmiştir. Sağlık ve Spor, Doğa ve Evren temalarında en fazla özdenetim değerine yer verilmiştir. Vatandaşlık temasında ise en fazla sorumluluk değerine yer verilmiştir.

4. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 189 değer sırasıyla %18,5' i Sağlık ve Spor temasında, %14,8'i Milli Mücadele ve Atatürk temasında, %13,2'si Kişisel Gelişim temasında, %12,6'sı Erdemler temasında, %12,6'sı Doğa ve Evren temasında, %12,1'i Milli Kültür temasında, %11,1'i Sanat temasında %4,7'si Bilim ve Teknoloji temasında belirlenmiştir. En fazla kök değer tespit edilen ilk iki tema *Sağlık ve Spor* (35) teması ve *Milli Mücadele ve Atatürk* (28) teması olurken en az kök değer tespit edilen temalar *Sanat* (21) ve *Bilim Teknoloji* (9) temaları olmuştur.

1. tema olan Erdemler temasında sırasıyla sevgi (5), sorumluluk (5), yardımseverlik (5), dostluk (4), özdenetim (3), dürüstlük (2) değerlerine yer verilirken saygı, vatanseverlik, adalet, sabır değerleri işlenmemiştir.

2. tema olan Milli Kùltürümüz temasında sırasıyla sorumluluk (8), sevgi (5), yardımseverlik (3), saygı (3), özdenetim (1), dürüstlük (1), adalet (1), vatanseverlik (1) değerlerine yer verilirken sabır, dostluk değerleri işlenmemiştir.

3. tema olan Milli Mücadele ve Atatürk temasında sırasıyla sorumluluk (7), vatanseverlik (5), özdenetim (5), sevgi (4), saygı (3), adalet (2), dürüstlük (1), yardımseverlik(1) değerlerine yer verilirken sabır, dostluk değerleri işlenmemiştir.

4. tema olan Kişisel Gelişim temasında sırasıyla yardımseverlik (6), özdenetim (5), sorumluluk (5), adalet (4), dostluk (3), sevgi(1), saygı(1) değerlerine yer verilirken dürüstlük, sabır, vatanseverlik, değerleri işlenmemiştir.

5. tema olan Sanat temasında sırasıyla sevgi (6), özdenetim (6), sorumluluk (5), saygı (2), adalet (1), dürüstlük (1), değerlerine yer verilirken dostluk, sabır, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri işlenmemiştir.

6. tema olan Doğa ve Evren temasında sırasıyla özdenetim (7), sevgi (5), sorumluluk (5), yardımseverlik (4), adalet (1), dostluk (1), dürüstlük (1), değerlerine yer verilirken saygı, sabır, vatanseverlik, değerleri işlenmemiştir.

7. tema olan Bilim ve Teknoloji temasında sırasıyla özdenetim (3), sorumluluk (3), yardımseverlik (3) değerlerine yer verilirken adalet, dostluk, dürüstlük, sevgi, saygı, sabır, vatanseverlik, değerleri işlenmemiştir.

8. tema olan Sağlık ve Spor temasında sırasıyla sorumluluk (10), sevgi (8), özdenetim (7), dostluk (5), dürüstlük (2), yardımseverlik (1) adalet (1), sabır (1) değerlerine yer verilirken saygı, vatanseverlik, değerleri işlenmemiştir.

4.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki temalarda kök değer dağılımlarına bakıldığında düzenli bir dağılım olmadığı görölmektedir. Erdemler ve Sanat temalarında en fazla sevgi değerine yer verilmiştir. Milli Mücadele ve Atatürk, Milli Kùltür, Sağlık ve Spor temalarında en fazla sorumluluk değerine yer verilmiştir. Doğa ve Evren, Bilim ve Teknoloji temalarında en fazla özdenetim değerine ter verilmiştir. Kişisel Gelişim temasında ise en fazla yardımseverlik değerine yer verilmiştir.

4.3. 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılında Kullanılan İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde On Kök Değerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı Nasıldır?

Tablo 14.

İlkokul Türkçe Ders Kitabındaki On Kök Sınıf Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımı

Temalar	Değerler										Toplam (f)	Sınıflardaki Değer Yüzdesi
	Adalet (f)	Dostluk (f)	Dürüstlük (f)	Özdenetim (f)	Sabır (f)	Saygı (f)	Sevgi (f)	Sorumluluk (f)	Vatanseverlik (f)	Yardımsızlık (f)		
1.Sınıf Türkçe Ders Kitabı	8	3	1	24	1	13	8	37	6	24	125	15,6
2.Sınıf Türkçe Ders Kitabı	11	13	2	31	3	27	47	30	36	37	237	29,6
3.Sınıf Türkçe Ders Kitabı	9	15	9	26	7	12	62	52	29	26	247	30,9
4.Sınıf Türkçe Ders Kitabı	10	13	8	37	1	9	34	48	6	23	189	23,6
Toplam Değer	38	44	20	118	12	61	151	167	77	110	798	100
Toplam Değer Yüzdesi %	4,7	5,5	2,5	14,7	1,5	7,6	18,9	20,9	9,6	13,7	100	

Tabloya göre ilköğretim Türkçe ders kitaplarında tespit edilen 798 kök değerinin %30,9'u 3.sınıf Türkçe ders kitabında (247), %29,6'sı 2.sınıf Türkçe ders kitabında (237), %23,6'sı 4. sınıf Türkçe ders kitabında (189), %15,6'sı ise 1.sınıf Türkçe ders kitabında (125) tespit edilmiştir. En fazla kök değeri tespit edilen kitap *3. sınıf Türkçe ders kitabı* (247) olurken en az kök değeri tespit edilen kitap *1. sınıf Türkçe ders kitabı* (125) olmuştur.

Sınıf düzeylerine göre bakıldığında en fazla yoğunluğun olduğu *sevgi* (62) ve *sorumluluk* (52) değerleri 3. sınıf Türkçe ders kitabında verilmiştir.

En az aktarılan değerler ise 1. sınıf Türkçe ders kitabında *dürüstlük* (1) ve *sabır* (1) değerleri ile 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda *sabır* (1) değeridir.

1.sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer verilen değerler sorumluluk (37), yardımseverlik (24) ve özdenetim (24) değerleri iken en az yer verilen dürüstlük (1) ve sabır (1) değerleri olmuştur. 1.sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer verilen *sorumluluk*, *yardımseverlik* ve *özdenetim* değerleri aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

“Metin, ‘Keşke öğretmenimin önerisini dikkate alsaydım.’ diye düşünmüş. ‘Arkadaşlarımla iş bölümü yapsaydım, gazetede hiçbir şey eksik kalmazdı. Ben de görevimi gerektiği gibi yapamadığım için üzülmezdim.’ demiş.” (Gündoğan Eski ve Aktaş, 2021, s.101) Boş Gazete metnindeki ifadelerde üzerine düşen görevlerin farkına varma davranışı olduğu için *özdenetim* değeri içermektedir.

“Masal bu ya, kirpi demircilik yaparmış. Dükkânını erkenden açar, demirlerini ocakta ısıtıp çekiçle dövermiş. Sonra da eğer, bükermiş.” (Gündoğan Eski ve Aktaş, 2021, s.113) Demirci Kirpi metni cümlelerinde Demirci Kirpi’nin sorumluluklarını anlattığı için *sorumluluk* değeri içermektedir.

“Kuzumuz var, yaylalarda meleşir,
Çeşmemiz var, gece gündüz söyleşir,
Yazımız var, pehlivanlar güreşir,
Bu toprağa kimse girememiştir.
Davranı da deli gönül davranı!
Kemal Paşa dinlemiyor fermanı!

Anası, bacısı, kızı kızanı

Bizim gibi millet görülmemiştir.” (Gündoğan Eski ve Aktaş, 2021, s.125) Biz Okuruz Şiiri dizelerinde *yardımseverlik* ve *vatanseverlik* değerlerinden bahsetmiştir.

2.sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer verilen değerler yardımseverlik (37), vatanseverlik (36) ve sorumluluk (30) değeri iken dürüstlük (2) ve sabır (3) değerine en az yer verilmiştir. 2.sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer verilen *yardımseverlik*, *vatanseverlik* ve *sorumluluk* değerleri aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

“Balıkesir’in Havran İlçesi’nin Çamlık Köyü’nde doğdum. (...) Köyümde hayvan güderdim. Ayrıca aileme yardım eder, birlikte zeytin toplardık.”(Erdal, 2021, s.85) Seyit Onbaşı metnindeki bu sözlerde *yardımseverlik* ve *sorumluluk* değerleri işlenmiştir.

“Altı arkadaş kendi aramızda “Sevgi Çemberi” adlı çok yararlı bir oyun icat ettik. Her hafta birimizin evinde toplanıp seçtiğimiz konu üstüne konuşuyoruz. O haftaki konumuz ülke sevgisiydi. İsmail, ülke sevgisiyle ilgili bir anısını anlattı.”(Erdal, 2021, s.96)Ülkemi Seviyorum metni cümlelerinde *vatanseverlik* ve *sevgi* değerinden bahsedilmiştir.

“Ben uzaya giden kozmonot olacağım. Ay’a gideceğim! Yıldızlara gideceğim. Oraları inceleyeceğim. İsterseniz sizi de götürürüm, dedi altıncı çocuk.” (Erdal, 2021, s.110) Ben Her Gün Bir Şey Olacağım metnindeki ifadelerde kozmonot olunca alacağı sorumluluklarından bahsettiği için *sorumluluk* değerini barındırmaktadır.

3.sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer verilen değerler sevgi (62), sorumluluk (52) ve vatanseverlik (29) değeri iken sabır (7), dürüstlük (9) ve adalet (9) değerine en az yer verilmiştir.3.Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda en fazla yer verilen *sevgi*, *sorumluluk* ve *vatanseverlik* değerleri aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

“Ülkemizi, özellikle İstanbul’u birbirinden güzel, yararlı yapıtlarla bezemiş durmuş.” (Aslan, 2021, s.27) Mimar Sinan’ın Suları metnindeki sözleri ile Mimar Sinan’ın vatan sevgisinden ve kültürel mirastan bahsettiği için *vatanseverlik* değeri içermektedir.

“Atatürk, hayvanları çok severdi. Özellikle de atları ve köpekleri...” (Aslan, 2021, s.62) Atatürk’ün Doğa Sevgisi metni sözlerinde Atatürk’ün hayvan sevgisinden bahsettiği için doğrudan *sevgi* değeri barındırmaktadır.

“Ancak para sahibi olmak zor bir iş. Çünkü paranızı nasıl kullanacağınızı belirlemek için bir takım kararlar vermeniz gerekir. Bu kararı vermek için de kendinize bazı sorular sorarsınız. Bunlardan biri ‘Buna gerçekten ihtiyacım var mı?’ sorusudur.” (Aslan, 2021, s.67) Kumbara İçi Dolu Para metni ifadelerinde parayı nasıl kullanacağını belirlemek için alınması gereken kararlardan bahsettiği için *sorumluluk* ve *özdenetim* değeri içermektedir.

4. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer verilen değerler sorumluluk (48), özdenetim (37) ve sevgi (34) değerleri iken sabır (1) değerine en az yer verilmiştir.4. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer verilen *sorumluluk*, *özdenetim* ve *sevgi* değerleri aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

“Babamızın elleri var

Çalışır bizim için.

Zeytin, peynir, ekmek

Taşır bizim için.” (Yalçın, 2021, s.38) Babamızın Elleri Şiiri dizelerinde babanın çocukları için çalışmasından bahsettiği için *sorumluluk* değeri işlenmiştir.

“Ne kadar çalışkanmış, dilimize ne güzel sözcükler kazandırmış. Canım Atatürk’üm.” (Yalçın, 2021, s.49) Dil Devrimi Yapılıyor metni sözlerinde Atatürk’e olan sevgi anlatıldığından *sevgi* değeri içermektedir.

“Rüzgârın hızını ölçmeye çalışmış ve deneyi gerçekleştirmek için çok uygun bir hava olduğuna karar vermiş.” (Yalçın, 2021, s.98) Büyük Gün metnindeki ifadelerde karar verme davranışı *özdenetim* değerini içermektedir.

BÖLÜM 5

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde bulgular bölümünden elde edilen verilere dayanılarak ulaşılan sonuçlara, tartışmaya ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

MEB hazırladığı öğretim programlarında değerlerin aktarılması, benimsenmesi ve geliştirilmesi ile ilgili çalışmalara önem vermiştir. 2018 yılında yenilenen 51 dersin öğretim programlarında değerlere yer vermiştir. Türkçe Öğretim Programı'nın da içinde bulunduğu bu programların hepsinde “değerlerimiz” adı altında başlık bulunmaktadır. Değerlerimiz başlığı içeriğinde (MEB, 2018) “*adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik*” on kök değeri verilmiştir. Bu on kök değerın temalar ve metinler aracılığı ile öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir. Değerlerin verilmesinde en çok yararlanılan kaynaklar arasında kitaplar gelmektedir. Ders kitapları içerisinde Türkçe kitaplarının çok sayıda hikâye edici ve bilgilendirici metin barındırması değerler açısından önemlidir.

2021-2022 eğitim-öğretim döneminde Afyonkarahisar'ın Dinar ilçesinde kullanılan İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin MEB (2019) Türkçe dersi öğretim programında yer alan on kök değer açısından incelenmesi amaçlanmıştır . Araştırmada kullanılan 1. sınıf Türkçe ders kitabında dört tema, 2., 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında sekizer tema bulunmaktadır. Bu temalar içinde yer alan, her temada dörder metnin bulunduğu, toplam 112 metin incelenmiştir. Bulgulardan elde edilen sonuçlara göre 112 metin içinde on kök değer toplam 798 kez tespit edilmiştir. Tespit edilen bu kök değerlerin 125'i 1. sınıf Türkçe ders kitabında, 237'si 2. sınıf Türkçe ders kitabında, 247'si 3. sınıf Türkçe ders kitabında, 189'u 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer almaktadır.

İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde 798 kez aktarılan kök değerlerin sırasıyla %20,9'u sorumluluk (167), %18,9'u sevgi (151), %14,7'si özdenetim (118), %13,7'si yardımseverlik (110), %9,6'sı vatanseverlik (77), %7,6'sı saygı (61), %5,5'i dostluk (44), %4,7'si adalet (38), %2,5'i dürüstlük (20), %1,5'i sabır (12) değerleridir.

1.sınıf Türkçe ders kitaplarında tespit edilen 125 kök değerden en fazla *sorumluluk* (37), *özdenetim* (24) ve *yardımseverlik* (24) değerlerine değinilirken; *dürüstlük* (1) ve *sabır* (1) en az değinilen değerler olmuştur.

2.sınıf Türkçe Ders Kitabında tespit edilen 237 kök değerden en fazla *sevgi* (47), *yardımseverlik* (37) ve *vatanseverlik* (36) değerlerine değinilirken; *sabır* (3) ve *dürüstlük* (2) en az değinilen değerler olmuştur.

3.sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 247 kök değerden en fazla *sevgi* (62), *sorumluluk* (52) ve *vatanseverlik* (29) değerlerine değinilirken; *dürüstlük* (9) ve *sabır* (7) en az değinilen değerler olmuştur.

4. sınıf Türkçe Ders Kitabında tespit edilen 189 kök değerden en fazla *sorumluluk* (48), *özdenetim* (37) ve *sevgi* (34) değerlerine değinilirken; *vatanseverlik* (6) ve *sabır* (1) en az değinilen değerler olmuştur. İlkokul Türkçe ders kitaplarında tespit edilen değer yoğunluklarına göre: 1. sınıf ve 4. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla *sorumluluk* ve *özdenetim* değeri işlenirken; 2. sınıf ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarında en fazla *sevgi* değerine yer verilmiştir. Tüm ders kitaplarında en az tespit edilen değer ise *sabır* değeri olmuştur.

İncelemeye alınan kitaplarda en fazla aktarılmaya çalışılan değerler sırasıyla *sorumluluk* (167), *sevgi* (151), *özdenetim* (117) ve *yardımseverlik* (110) değerleridir. Bu sonuçlar, alan yazında metinlerdeki kök değerlerin incelenmesi ile ilgili önceki çalışmalarda bulgularla örtüşmektedir. Soylu (2019), Eken ve Öksüz (2019), Aktan (2014), Aktan ve Padem'in (2013) araştırmalarında en fazla işlenen değerlerin sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri olduğu belirtilmiştir. Aral'ın (2008) ve Eken'in (2019) araştırmalarında en çok bulunan değerlerin sevgi, saygı ve vatanseverlik olduğunu belirtilmiştir. Ketenalp'in (2020) 1-4. sınıf Türkçe ders kitaplarının incelenmesi üzerine yaptığı çalışmasında en fazla sevgi değerinin olduğu ortaya konmuştur.

Araştırmada En az aktarılmaya çalışılan değerler ise sırasıyla *sabır* (12), *dürüstlük* (20) ve *adalet* (38) değerleridir. Demirel'in (2022) Sosyal Bilgiler ders kitaplarını incelediği araştırmasında ve Çelikkaya ve Kürümlüoğlu'nun (2018) yaptığı araştırma da en az tespit edilen değerlerin dürüstlük ve sabır olduğu ortaya koyulmuştur. Alan yazında görüldüğü gibi en fazla tespit edilen değerlerin sevgi olması aslında tüm değerlerin içeriğinde sevgi olmasından, sevginin tüm olumlu değerleri kapsamasından kaynaklanmaktadır.

Bunun yanında sabır, adalet ve dürüstlük değerlerine daha az yer verilmesi, incelemeye alınan Türkçe kitaplarının hazırlanmasında bu konu ile ilgili yapılan araştırmalar dikkate alınmadan tekrar aynı eksikliğin yinelenildiğini göstermektedir.

İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler arasında kök değerlerden en fazla sekizini barındıran metin ilkökul 4. sınıf Türkçe ders kitabı, 8. tema olan Sağlık ve Spor temasının ilk metni *Elimde Değil*'dir. Metinde on kök değerden *adalet* (1), *dostluk* (3), *dürüstlük* (2), *özdenetim* (2), *sabır* (1), *sevgi* (2), *sorumluluk* (5) ve *yardımseverlik*(1) değerleri aktarılırken *saygı* ve *vatanseverlik* değerleri aktarılmamıştır. En az, sadece bir, değer aktarıldığı, farklı frekanslarda olmak üzere, metinler '*Zeynep'le Birlikte*'(1), '*Sevgi Bir Kuştur*'(1), '*Tekerleğin İcadı*'(1), '*Kahvaltının Önemi*'(1), '*Işıltılı Reklamlar*'(1), '*Bölüşmek Kolay Değildir*'(1), '*Ufacık Tefeciktim*'(1) ve '*Bilgisayar*'(1)'dır. Hiç bir değer aktarılmadığı metinlerin adı ise '*Mevsimler*', '*Hızlı Düşünmek*' ve '*Elektronik Beyinlerle Dolu Bir Dünya*'dır.

İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki temalarda en fazla belirlenen kök değerler sırasıyla *Milli Mücadele ve Atatürk* (136), *Erdemler* (110), *Sağlık ve Spor* (105), *Vatandaşlık* (90) ve *Milli Kültürümüz* (85) temalarında bulunmaktadır. En az değer aktarıldığı temalar ise *Zaman ve Mekan* (17), *Sanat* (21) ve *Bilim ve Teknoloji* (35) temalarıdır.

1. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 125 değer içinden en fazla kök değer tespit edilen tema *Kişisel Gelişim*(51) teması olurken; en az kök değer ise *Bilim ve Kültür* (16) temasında tespit edilmiştir. 2. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 237 değerden en fazla kök değer tespit edilen ilk iki tema *Milli Mücadele ve Atatürk* (47) teması ve *Birey ve Toplum* (35) teması olurken; en az kök değer tespit edilen tema ise *Bilim ve Kültür* (15) teması olmuştur.

3. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 247 değer içinden en fazla kök değer tespit edilen ilk iki tema Erdemler (53) ve Milli Mücadele ve Atatürk (51) teması olurken; en az kök değer tespit edilen tema ise Bilim ve Teknoloji (19) ve Zaman ve Mekan (17) teması olmuştur. 4. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 189 değer içinden en fazla kök değer tespit edilen ilk iki tema Sağlık ve Spor (35) teması ve Milli Mücadele ve Atatürk (28) teması olurken; en az kök değer tespit edilen temalar Sanat (21) ve Bilim Teknoloji (9) temaları olmuştur.

İlkokul Türkçe ders kitaplarında değer yoğunluğu açısından ilk sırada *Milli Mücadele ve Atatürk* teması yer almaktadır. *Milli Mücadele ve Atatürk* temasının en fazla değer barındırdığı kitap *2. sınıf Türkçe ders kitabı* (57) olmuştur ve en fazla vatanseverlik (21) değeri tespit edilmiştir. Kök değerlerin en fazla 8 tanesinin (*Adalet, Dürüstlük, Özdenetim, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik, Yardımseverlik*) yer aldığı tema: 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Milli Mücadele ve Atatürk* teması olmuştur.

Değer yoğunluğunun en az olduğu tema; 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Bilim ve Teknoloji* (9) teması olmuştur ve ilkökul Türkçe ders kitaplarındaki temalar arasında sadece 3 kök değerle en az çeşitte değerler işlendiği tema olmuştur.

İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki kök değer incelenmesinde tema ve metinlerde tespit edilen kök değer sonuçlara göre incelemeye alınan kitapların geneline bakıldığında en fazla değerler *Milli Mücadele ve Atatürk, Erdemler, Vatandaşlık, ve Sağlık ve Spor* temalarında işlendiği tespit edilmiştir. En az değerler ise incelemeye alınan tüm kitaplarda *Bilim ve Teknoloji* temasında olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar literatürde kök değerler açısından yapılan diğer araştırmalarla da kısmen örtüşmektedir. Gerekten (2018)'in ve Yıldırım (2022)' in araştırmasında en çok değer tespit edilen temanın Erdemler teması olduğu; en az değer tespit edilen temanın ise Bilim ve Teknoloji temasının olduğu belirtilmiştir.

Bilim ve Teknoloji temasındaki kök değerlerin az olmasının sebebi; metinlerin bilimsel içerikli metinler ve bilgilendirici metinler olmasıdır. Bilimsel metinler sadece gerekli olan bilgiyi vermiş ancak hiçbir değere yer vermemiştir. Bunun yerine bu metinlerde bilgi verilirken doğru, dürüst ve adaletli olunması gerektiği de verilerek değerlerin aktarılması amaçlanmalıdır. Bu görüş yine Yıldırım (2022)' in 6. sınıf ders Türkçe ders kitaplarını kök değerler açısından incelediği tezi ile örtüşmektedir.

Yıldırım (2022) tezinde Bilim ve Teknoloji temalarında bilimsel metinlerin fazla olmasından dolayı kök değerlerin tespit edilemediğini ama bu temalarda bilimsel etikle ilgili değerlere yer verilmesi gerektiğini savunmaktadır.

İlkokul Türkçe ders kitaplarında tespit edilen 798 kök değerinin %30,9'u 3.sınıf Türkçe ders kitabında(247), %29,6'sı 2.sınıf Türkçe ders kitabında (237), %23,6'sı 4. sınıf Türkçe ders kitabında(189), % 15,6'sı ise 1.sınıf Türkçe ders kitabında (125) tespit edilmiştir. En fazla kök değer tespit edilen kitap *3. sınıf Türkçe ders kitabı* (247) olurken en az kök değer tespit edilen kitap *1. sınıf Türkçe ders kitabı* (125) olmuştur.

Birinci sınıf Türkçe ders kitabında kök değer sayısının az olmasının nedeni tema ve metin sayısının daha az olmasından kaynaklanmaktadır. Bu görüşü Külünkoğlu (2010) ilkokul Türkçe kitaplarını değerler açısından incelediği çalışmasında, 1. sınıf Türkçe kitaplarındaki değer sayısının az olmasının nedeninin metin sayısının diğer kitaplara göre daha az olmasından kaynaklandığını belirtmektedir.

Araştırmanın sonuçlarından da anlaşılabileceği üzere sınıf seviyelerine göre kök değerler dengeli dağılmamış, bazı değerlere fazlaca yer verilirken bazı değerlere çok az yer verilmiştir. Her sınıf seviyesinde farklı sayılarda değerler tespit edilmiştir. Her metinde tüm değerlere rastlanmamıştır ve değerlerin temalara göre dağılımında da eşit bir yaklaşım görülmemiştir. Aktan ve Padem (2013) 5. sınıf Sosyal Bilgiler kitabındaki değerleri incelemeyi amaçladığı çalışmasında değerlerin dengesiz dağıldığını; Baki (2019) ve Beşer Yıldırım'ın (2022) çalışmalarında değerlerin temalara uygun seçilmediği, değer aktarımında dengesizlikler olduğunu ortaya konulmuştur. Topbaş'ın (2019) da incelemesinde belirttiği gibi inceleme kapsamındaki ilkokul Türkçe kitaplarının hazırlanmasında değerlerin dengeli dağılıp dağılmadığına önem verilmeden hazırlandığı görülmektedir ve sonuçların diğer araştırmalarla da tutarlılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

Kitaplarda tespit edilen değerler verilmiş şekli açısından ilkokul öğrencilerinin gelişimine uygundur. Bunun yanında bazı değerlere fazlaca yer verilip bazı değerlere çok az değinilmesi öğrencilerin tüm değerleri aynı oranda kavrayamayacağı anlamına gelmektedir.

5.2. Öneriler

İlkokul Türkçe ders kitapları kök değerler açısından incelenmiştir. Yapılan araştırmada elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki şekilde önerilerde bulunmak yararlı olacaktır.

5.2.1. Uygulamaya yönelik öneriler.

- 1) Türkçe öğretim programlarındaki kök değerlerin sınıf seviyesine uygunluğu belirlenmeli, belirlenen değerlerin nasıl kazandırılacağı açık bir biçimde programda belirtilmeli veya kazanım olarak verilebilir.
- 2) Kitaplarda kök değerlerin dengeli dağılmadığı bazı değerlerin daha fazla işlenirken bazı değerlere hiç yer verilmediği görülmüştür. Bu nedenle Türkçe ders kitaplarının değer aktarımında önemli rol oynamasından dolayı kök değerlerin daha dengeli dağıldığı metinler tercih edilebilir. Sınıf seviyeleri göz önünde bulundurularak birbirine yakın sayılarda değer ifade eden metinler tercih edilebilir.
- 3) Araştırma sonuçlarına göre kök değerlerin temalarda da çok farklı dağıldığı gözlemlenmiştir. Kök değerlerin tema dağılımlarında da istikrarlı olması gerekmektedir. Bilim ve Teknoloji, Zaman ve Mekan, Sanat gibi bilgilendirici metinlerin fazla olduğu temalarda kök değerleri yansıtabilecek metinlerin tercih edilmesi bu temalarda da değer sayılarının dengeli olmasına katkı sağlayacaktır. Kök değerlerin Erdemler, Milli Mücadele ve Atatürk, Sağlık ve Spor gibi temalarda yoğunlaşmasının önüne geçilebilir.

5.2.2. Araştırmacılara yönelik öneriler.

- 1) Araştırmada 2021-2022 eğitim öğretim yılında kullanılan Türkçe ders kitapları kök değerler açısından incelenmiştir. Daha önce de buna yönelik araştırmalar yapılmıştır. Belli dönemlerde ders kitapları güncellendiği için bu konuyla ilgili önce yapılan araştırmaların güncelleme aşamasındaki kitaplarda etkisi olup olmadığını anlayabilmek adına bu konuda yapılan tüm araştırmalar karşılaştırmalı ele alınarak yeni bir araştırma konusu ortaya çıkabilir.

2) Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Literatürde değerleri öğrencilerin ne derecede öğrendiklerini içeren bir araştırmaya rastlanmamıştır. Türkçe dersi veya diğer derslerin içeriğinde kök değerlerin öğrenilmesine yönelik olarak deneysel araştırmalar, eylem araştırması veya karma desenlerin benimsendiğı araştırmalar yeni araştırma konusu olabilir.

3) Kök değerlerle ilgili Milli Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarının incelemeleri yapılmış yalnız ilkokullarda kullanılan hikâyelerin kök değerler açısından incelemelerine çok fazla rastlanmamıştır. İlkokul öğrencilerinin yaş grupları göz önüne alındığında hikâye kitaplarının da kök değer aktarımında etkili olabileceğı düşünüldüğünden bu konuda yeni araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Acat, B., Demiral, H. ve Arın, A. (2008). Okuma Alışkanlığı Göstergelerine Göre İlköğretim Öğrencilerinin Durumları. *Türkçe Öğretimi Kongresi (18-20 Mayıs 2008)*.
- Acat, M., Aslan, M. (2012). Yeni Bir Değer Sınıflaması ve Bu Sınıflamaya Bağlı Olarak Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (2 Supplementary), 1461 - 1471.
- Akbaş, O. (2004). *Değer öğretiminde yeni yaklaşımlar, ilköğretim sosyal bilgiler dersi (4. 5. Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. Kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktan, O. ve Padem, S. (2013). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan okuma metinlerinde yer alan değerler. *Asya Öğretim Dergisi*, 1 (2), 44. <https://dergipark.org.tr/en/pub/aji/issue/1536/18819> sayfasından erişilmiştir.
- Aktan, O. (2014). 100 temel eserde yer alan değerlerle din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programındaki değerlerin uyumu. *Asya Öğretim Dergisi*, 2 (1(Özel)), 64-76. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aji/issue/1538/18858> sayfasından erişilmiştir.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/researcher/issue/66620/1042362> sayfasından erişilmiştir.

- Aktepe, V. ve Tahiroğlu, M. (2016). Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42, 361-384. DOI:[10.9761/JASSS2941](https://doi.org/10.9761/JASSS2941)
- Aktepe, V. ve Gündüz, M. (2018). Değerler eğitimi. V. Aktepe ve A. Uzunöz (Ed.), *Özel öğretim yöntemleri içinde* (s.69-105). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Çanakkale. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=-qhc_rriPGioLU-bQd4Wuw&no=XHhVE6rOfxbAMI7YrsBa4Q sayfasından erişilmiştir.
- Akyol, H. (2008). *Yeni programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Alabay Yolcu, T. (2019). *Hasan Lâtif Sarıyüce'nin Anadolu Masallarının Eğitsel Değerler Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Erzincan. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=K32C72-Mp4QfEIDfXaro4w&no=nhwn70GjVXFCH0857F--EA> sayfasından erişilmiştir.
- American Psychological Association. (2006). *APA dictionary of psychology* (1st ed.). Washington DC.
- Aral, D. (2008). *Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan değerler üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/276649/turkce-dersinde-kullanilan-kitaplarin-degerler-acisindan-incelenmesi> sayfasından erişilmiştir.
- Aslan, A. (2021). *İlkokul Türkçe 3.Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Gizem Yayıncılık.
- Atatürk'ün Bütün Eserleri (1922-1923). (2004). İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Avşar, V. G. (1997). İlkokul Öğretmenlerinin Eğitim, Eğitim Ortamları ve Anadili Ders Kitapları Hakkındaki Düşünceleri. *A.Ü. Tömer Dil ve İnsan Dergisi*, 6.
- Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Ayral, E. (1992). *Akademisyenlerin çalışmayla ilgili değerleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/19403/206269> sayfasından erişilmiştir.
- Babacan, M. (2008). *Yazılı ve Sözlü Anlatma* (s.18). İstanbul: 3F Yayınevi.
- Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 109-146. <https://doi.org/10.34234/ded.460042>
- Baumeister, R. F. ve Alquist, J. L. (2009). Is there a downside to good self-control? *Self and Identity*. 8(2-3), 115-130. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/15298860802501474> sayfasından erişilmiştir.
- Bayer, A. (2013). Değişen toplumsal yapıda aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sirnakifd/issue/11320/135278> sayfasından erişilmiştir.
- Beil, B. (2003). *İyi Çocuk, Zor Çocuk*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Beşer Yıldırım, K. (2022). *6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Kök Değerler Açısından İncelenmesi ve Öğretmen Görüşlerinin Alınması* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> sayfasından erişilmiştir.
- Budak, Ş. (2003). Atatürk'ün Eğitim Felsefesi ve Geliştirdiği Eğitim Sisteminin Değiştirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 160, 16-17. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/160/budak.htm sayfasından erişilmiştir.
- Bulut, K. (2021). Ayla Kutlu'nun 'Merhaba Sevgi'adlı Çocuk Romanının Değerler Eğitimi Ve On Kök Değer Açısından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 248-272. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/60050/771465> sayfasından erişilmiştir.

- Bulut, S. (2011). *Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri* (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=sDvLpNA6FqGJS7AW6kQ3oQ&no=wloYr5ZJYGYzPctM6NiXxQ> sayfasından erişilmiştir.
- Calp, M. (2005). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Cummings, W. K. (2009). Globalization, social capital, and values: The case of the Pacific Basin. *Global Values Education: Teaching Democracy and Peace*, 3-20.
- Çavdarıcı, M. (2002). *Türkiye’de Sosyal Değerlerin Aşınması ve Kültür Sömürgeciliği* (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta. <https://core.ac.uk/download/pdf/35314153.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 39-49. https://www.researchgate.net/publication/291697472_Ilkogretim_6_Sinif_Turkce_Ders_Kitaplarinda_Yer_Alan_Metinlerin_Tur_ve_Tema_Acisindan_Incelenmesi sayfasından erişilmiştir.
- Çelik, G. (2008). *Dostluk ve Eğitimi*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Sivas. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=dGBJQwSG96Cq88GzoS6wZQ&no=FSVROJENK6uehxmjVMiO2Q> sayfasından erişilmiştir.
- Çelikkaya, T. ve Kürümlüoğlu, M. (2018). Yeni sosyal bilgiler programında 4. ve 5. sınıfta kazandırılması hedeflenen değerlere ilişkin kazanımların içeriğe yansımaları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(36), 7-38. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/613014> sayfasından erişilmiştir.
- Çopur E. ve Üredi L. (2020). İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, e-ISSN:2146-5983, 55, 145-167. DOI: [10.21764/maeuefd.575035](https://doi.org/10.21764/maeuefd.575035)

- Demir, D. (2008). İlköğretim 1., 2. Ve 3. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Uygunluğu Açısından İncelenmesi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Eskişehir. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1012327>
- Demir, M. (2017). *Dindarlık- yardımseverlik ilişkisi: Malatya örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> sayfasından erişilmiştir.
- Demircioğlu, İ. ve Tokdemir M. (2008). Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29185/312508> sayfasından erişilmiştir.
- Demirel, G. (2022). *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yar Alan Kök Değerler* (Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Bartın. <https://acikerisim.bartın.edu.tr/bitstream/handle/11772/16087/Gamze%20Demirel.pdf?sequence=1&isAllowed=y> sayfasından erişilmiştir.
- Demirel, Ö. (1996). *Türkçe Ders Kitaplarının İncelenmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi* (s.26). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Deniz, K. ve Karagöl, E. (2018). Değerler Eğitimi Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 6(2), 244-255. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kebd/issue/67221/1049177> sayfasından erişilmiştir.
- Derse, G. E. (2019). *6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve öğretmen görüşleri bağlamında değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Van. <https://doi.org/10.34234/ded.738543>

- Duran, E., ve Sezgin, B. (2012). İlköğretim 4 ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının ve İlgiilerinin Belirlenmesi. *Determination Of Habits And Interests In Reading Of Elementary 4-5. Graders. Turkish Studies*, 7(4-II), 1649-1662. <https://www.acarindex.com/turkish-studies-elektronik/ilkogretim-4-ve-5-sinif-ogrencilerinin-okuma-aliskanliklarinin-ve-iligilerinin-belirlenmesi-135586> sayfasından erişilmiştir.
- Durmuş. Ç. (1996). *Değerlerin meslek grupları açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. DOI:[10.17860/efd.24205](https://doi.org/10.17860/efd.24205)
- Durmuş A., Durmuş H., Ekşi H., Karatekin N., Otrar M. ve Yıldırım P. (2013). *Perese Karakter Okulu Öğretmen Kitabı II Yardımseverlik*. İstanbul: Edam Yay.
- Eker, C. ve Ünlü, S. (2020). Din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabının kök değerleri içermesi bakımından incelenmesi. *The Journal of International Education Science*, 25(7), 71-88. DOI:[10.29228/INESJOURNAL.47190](https://doi.org/10.29228/INESJOURNAL.47190)
- Eken, N.T. ve Öksüz, H.İ. (2019). İlkokul (1-4) Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Edici Metinlerin Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Kök Değerler Bakımından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 384-401. DOI:[10.16916/aded.543009](https://doi.org/10.16916/aded.543009)
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2011). *Karakter Eğitimi El Kitabı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler eğitimi dergisi*, 1(1), 79-96. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29200/312609> sayfasından erişilmiştir.
- Elbir, B., Bağcı, C. (2013). Değerler Eğitimi Üzerine Yapılmış Lisansüstü Düzeyindeki Çalışmaların Değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 8 (1), 1321-1333. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4250>

- Engin, G. (2014). *Türkçe ve beden eğitimi öğretim programları ile bütünleştirilmiş değerler eğitimi programının etkililiği* (Doktora Tezi). 18 Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale. https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/110389/yokAcikBilim_10039059.pdf?sequence=-1&isAllowed=y sayfasından erişilmiştir.
- Erdal, N. (2021). *İlkokul Türkçe 2.Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Ada Matbaacılık Yayıncılık.
- Ersoy, A.F. ve Ünüvar P. (2019). *Karakter ve Değerler Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertok Atmaca, A. (2006). İlköğretim ders kitaplarında görsel tasarım ve resimleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 318-328. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/171/171/24.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Esen Aygün, H. (2019). İlkokul öğrencileri için okuma alışkanlığı ölçeği'nin psikometrik özelliklerinin belirlenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 683-707. <https://doi.org/10.18039/ajesi.577796>
- Gereken, H. (2018). *5. Sınıf Türk Ders Kitabındaki Atasözlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi, Antalya. <http://acikerisim.akdeniz.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/123456789/4034/T05206.pdf?sequence=1&isAllowed=y> sayfasından erişilmiştir.
- Güven, A. Z. (2014). *Değerler eğitimi ve Türkçe derslerinde değerlerin kullanımı*. Konya: Palet Yayınları.
- Güven, S., & YILDIRIM, N. (2019). Ortaokul Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Okuma Metinlerinin Değerler Açısından İncelenmesi. *Journal of International Social Research*, 12(66). <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/analysis-of-reading-texts-of-secondary-school-5st-grade-turkish-coursebook-in-terms-of-values.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Gündoğan Eski, S. ve Aktaş, A. (2021). *İlkokul Türkçe 1.Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Bilim ve Kültür Yayınları.
- Gündüz, D.D., Gündüz, M., Mertol, H., Çelikkol, Ö. (2019). Tarih Öğretmenlerinin Ortaöğretim Öğrencilerine ‘Vatanseverlik’ Değerini Öğretirken Kullandıkları Değer Yaklaşımlarının Tespit Edilmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(6), 591-606. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.543850>
- Güneş, F. (2013). Türkçede metin öğretimi yerine metinle öğrenme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 603-637. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.454>
- Halstead, J. M. & Taylor, M.J. (1996). *Values in Education and Education in Values*. Bristol: TheFalmerPress Taylor &FrankisInc. ISBN-0-7507-0510-8. ED393218.
- Harrison, E. F. (1987). *The Managerial Decision-Making Process*, Third Edition. Boston: Houghton Mifflin Company,
- Has Hacıp, Y. (2008). *Kutadgu Bilig* (s.117). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Hofstede, G. (2001). *Culture’s consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations* (2nd Ed.). California: Sage Publications. DOI:[10.1016/S0005-7967\(02\)00184-5](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(02)00184-5)
- Huddy, L. and Khatib, N. (2007). American Patriotism, National Identity and Political Involvement. *American Journal of Political Science*, 51 (1), 63– 77. DOI:[10.1111/j.1540-5907.2007.00237.x](https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2007.00237.x)
- Işık, İ. (2019). Ortaokul Türkçe Ders Kitabındaki Halk Edebiyatı Metinlerinin Değerler eğitimi Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Uşak.https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/689755/yok_AcikBilim_10300522.pdf?sequence=-1 sayfasından erişilmiştir.
- İçli, G. (2005). *Sosyolojiye Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karagöz, B. (2017). Naki Tezel’in Türk Masalları adlı kitabının değerler açısından analizi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5 (3), 534-556.
- Karagöz, İ. (2014). *Kur’an Kavramları Sabır-Sabir*. Diyanet Aylık Dergi, 286(Ekim), 72. <https://dibbys.diyanet.gov.tr/dyys/MakaleKurumDisi/MakaleKurumDisi.aspx> sayfasından erişilmiştir.

- Karagöz, İ. (2009). *Ayet ve Hadislerin Işığında Sevgi ve Dostluk* (s.5). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Keleş, Ö. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinde kitap okuma alışkanlığının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keskin, Y. (2016). Değer Sınıflaması Üzerine Aksiyonel Bir Deneme. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11 (3), 1485-1510. DOI: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9467>
- Ketenalp, B. (2020). *İlkokul 1-4. Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Değerler İletimi Açısından İncelenmesi: Bingöl İli Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi, Bingöl. <https://acikerisim.dicle.edu.tr/xmlui/handle/11468/6685> sayfasından erişilmiştir.
- Kılıç, A. (2012). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders programındaki değerlerin kazanımla ilişkisi ve öğrenci çalışma kitaplarında yer alma düzeyleri. *Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi*, 29, 1593- 1612. <https://egitimmerdiveni.com/Makaleler/16.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Kılıç, A. ve Aktan. O. (2015). İlköğretim Okulları İçin Tavsiye Edilen 100 Temel Eserde Vurgulanan Değerler. *İlköğretim Online*, 14 (1), 243-275. DOI:10.17051/io.2015.45177
- Kılıç, B.S. ve Yılmaz, O. (2018). Fakir Baykurt'un Masallarında Değerler Eğitimi ve Türkçe Eğitimine Katkısı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7 (2), 1104-1125. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/38234/442073> sayfasından erişilmiştir.
- Kızıler, H. ve Canikli, G. (2016). *Değerler eğitimi*. Karabük: Denem Yayınları.
- Kirmanoglu, B. (2016). *Değerler Eğitiminin İlkokul Topluma Hizmet Uygulamalarına Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Giresun. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=43OVkQ5ter-8Q-esBlH5tQ&no=du1bxSgkQv6KkNvTw2Zosg> sayfasından erişilmiştir.

- Koç, G. Ç., Engin, G. ve Genç, S.Z. (2020). Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Değerler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Eğitimde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 4 (4), 185-194. DOI:[10.29329/ijiape.2020.318.4](https://doi.org/10.29329/ijiape.2020.318.4)
- Kulaksızoğlu, A. ve Dilmaç, B. (2000). İnsani Değerler Eğitimi Programı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12, 199-208. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/381/2389> sayfasından erişilmiştir.
- Küçüköğlu, A., Albayrak, F. ve Serin, N. (2020). Değerler eğitimi bağlamında Türkçe dersi: Program ve ders kitaplarının karşılaştırmalı incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1499-1518. DOI:[10.16916/aded.797893](https://doi.org/10.16916/aded.797893)
- Külünkoğlu, T. (2010). *İlköğretim Birinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı, Erzurum. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=ytMYlQZyptAfPZ8liq01zA&no=tPt3SB0lUnTpZA-1zOMS7A> sayfasından erişilmiştir.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. NewYork: BantamBooks. [ED337451]. ISBN-0-553-07570-5
- Lickona, T. (1996). Eleven principles of effective character education. *Journal of moral Education*, 25(1), 93-100. <https://doi.org/10.1080/0305724960250110> sayfasından erişilmiştir.
- MEB. (2006). *İlköğretim 1-5. Türkçe ders kitaplarının hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken hususlar*. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının 2589 Sayılı Tebliğler Dergisi.
- MEB. (2006). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2017). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2019). *Türkçe Öğretim Programı*. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.

- Meydan, H. (2014). Okulda Değerler Eğitiminin Yeri ve Değerler Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 93-108. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/beuifd/issue/3453/47056> sayfasından erişilmiştir.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook. An expanded sourcebook.* sage.
- Mutlu, H. H. ve Dinç, S. (2019). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda Yer Alan Temalardaki Metinlerin Kök Değerlerle İlişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 1048-1062. DOI: [10.16916/aded.593400](https://doi.org/10.16916/aded.593400)
- Ocak, G. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara : Pegem Akademi.
- Öz, F. (2001). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Özbolat, A. (2012). Değerleri küreselleşme sürecinden değerlendirmek. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10 (24), 147-167. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29176/312435> sayfasından erişilmiştir.
- Özbaşı, S. (2020). *Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Kök Değerler Çerçevesinde Aytül Akal Masallarının İncelenmesi*. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, 8, 178-192. <https://doi.org/10.21733/ibad.715132>
- Özçınar, A. (2022). *İlköğretim 1. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabındaki Görsellerin Kök Değerler Açısından İncelenmesi ve Akademisyen Görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı, Diyarbakır. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> sayfasından erişilmiştir.
- Payza, T. (2015). *Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi, Aydın. <http://adudspace.adu.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11607/2849/1/10092578.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Peters, F. E. (2004). *Antik Yunan Felsefesi Terimleri Sözlüğü* (H. Hünler, Çev.) İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Quisumbing, L. R. & de Leo, J. (2005). *Learning to do: Values for learning and working together in a globalized world: an integrated approach to incorporating values education in technical and vocational education and training*. Germany: Unescoevoc International Centre for Technical and Vocational Education and Training. https://www.researchgate.net/publication/234630507_Learning_to_Do_Value_s_for_Learning_and_Working_Together_in_a_Globalized_World_An_Integrated_Approach_to_Incorporating_Values_Education_in_Technical_and_Vocational_Education_and_Training_UNESCO-APNIEVE sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Temel Kanunu(1739 Sayılı). (1973). *T.C. Resmi Gazete* (16/6/1983 - 2842/1 md. Değişikliği). 14574 (12), s.2342. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1739.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Sanchez, T. R. (1998). *Heroes, values, and transcending time: Using trade books to teach values*. Paper presented at the Ackerman Conference for Democratic Citizenship, West Lafayette. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED426923.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Schwartz, S. H. (1992). *Universals in the content and structure of values: Theory and empirical tests in 20 countries*. *Advances in experimental social psychology*, 25(4). DOI:[10.1016/S0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60281-6)
- Schwartz, S. H. (1994). Are There Universal Aspects in the Structure and Contents of Human Values? *Journal of Social Issues*, 50 (4), s.19-45. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1994.tb01196.x>
- Schwartz, S. H. (1996). Value priorities and behavior applying a theory of integrated value systems. *The Psychology Of Values: The Ontario Symposium*, 8. https://www.researchgate.net/publication/228599559_Value_Priorities_and_Behavior_Applying_a_Theory_of_Integrated_Value_Systems sayfasından erişilmiştir.

- Sezer, Ö. (2005). *İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=GHEmoN5peiEcNZyOmYfslA&no=GYbntwQrrdOpgnNBcloRdg> sayfasından erişilmiştir.
- Solak, M., Yaylı D. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Ders Kitaplarının Türler Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 444-453. https://gcris.pau.edu.tr/bitstream/11499/27914/1/solakmurat_yayliderya.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Soylu, N. (2019). *İlkokul 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Konya. <https://acikerisim.erbakan.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12452/7005> sayfasından erişilmiştir.
- Sürücü, T. (2022). *Dinkültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarının Kök Değerler Açısından İncelenmesi (4. Ve 8. Sınıflar)* (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Sivas. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> sayfasından erişilmiştir.
- Şahin, N.(2015). *İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Kültürel Değerler Açısından İncelenmesi*(Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Konya. <https://acikerisim.erbakan.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12452/420/Tez.10065704.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y> sayfasından erişilmiştir.
- Şahin, Ş., Ökmen, B. ve Kılıç, A. (2018). Sevgi eğitimi dersi alan öğrencilerin sevgi ve sevgi eğitimi dersine dair görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7 (1), 176-197. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/enad/issue/43049/521535> sayfasından erişilmiştir.

- Şen, Ü. (2008). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi- The Journal of International Social Research*, 1 (5), 763-779.
- Yeşiltaş, P. D. (2015). *Okul Müdürlerinin Değer ve Değer Kazanımına İlişkin Görüşler* (Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya. <https://www.proquest.com/openview/4544da73e1560d0e8968e96574a47ed2/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2026366&diss=y> adresinden erişilmiştir.
- Tillman, N, D. (2000). *LivingValuesActivitiesforYoungAdults*. DeerfieldBeach-Florida: Health Communications Inc.
- Topal, Y. (2019). Değerler Eğitimi ve On Kök Değer. *Mavi Atlas*, 7 (1), 245-254. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/706144> sayfasından erişilmiştir.
- Topbaş, A. (2015). *Sema Maraşlı' nın Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Konya. <https://acikerisim.erbakan.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12452/1155/10095821.pdf?sequence=1&isAllowed=y> sayfasından erişilmiştir.
- Tozlu, N. (2003). *Eğitim problemlerimiz üzerine düşünceler*. Ankara: Mikro Yayınları.
- TTKB. (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*. Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Türk Hukuk Kurumu. (1944). *Türk Hukuk Lügati*. Ankara: Maarif Matbaası.
- Türkmenoğlu, M., Akyol, P. ve Çağınlar, Z. (2021). Türkçe ve Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerler Açısından Karşılaştırılması (8-10 Mart 2019 tarihlerinde Adana'da gerçekleştirilen 3. Uluslararası İKSAD Sosyal Bilimler Kongresi'nde sözlü bildiri). *Ulusal Bilim Dergisi*. 1 (1), 20–33. ISSN:2791-7037. <https://uleder.com/index.php/uleder/article/view/4> sayfasından erişilmiştir.
- Uçar Hatay, F. ve Çetinkaya S. (2021). İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitaplarında Değerler Eğitimi. *Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 275-291. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oltu/issue/64381/900988> sayfasından erişilmiştir.

- Uğur, S. (2013). *Efendimin Örnek Ahlakı* (s.22). İstanbul: Semerkand Yay.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2018). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- UNESCO. (2010), *Living Values Education Overview*, 1. (17.12.2014 tarihinde “www.livingvalues.net”adresinden edinilmiştir.
- Uygun, S. (2013). Değerler eğitimi program tasarılarının değerlendirilmesi: Antalya Örneği. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3 (2), 263-277. DOI:[10.13114/MJH/201322483](https://doi.org/10.13114/MJH/201322483)
- Ünalın, Ş. (2001). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ünsal, Y. ve Güneş, B. (2002). Bir kitap inceleme çalışması örneği olarak MEB ilköğretim 4. sınıf fen bilgisi ders kitabına fizik konuları yönünden eleştirel bir bakış. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (3), 107- 120. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gefad/issue/6764/91001> sayfasından erişilmiştir.
- Vural, M. (2008). *İlköğretim Okulu Ders Programları ve Öğretim Kılavuzları 1-5.Sınıflar*. Erzurum: Yakutiye Yayıncılık.
- Yalçın, I. U. (2021). *İlkokul Türkçe Ders Kitabı 4. Sınıf*. Ankara: Özgün Yayıncılık.
- Yaman, E. (2016). *Değerler eğitimi eğitimde yeni ufuklar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yanpar Yelken, T. ve Yalar, T. (2011). Değerler Eğitiminin İyileştirilmesi İle İlgili Öğretmen Görüşleri ve Bir Program Modülü Örneğinin Geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(38), 79-98. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6152/82634> sayfasından erişilmiştir.
- Yazıcıoğlu, S. (2022). *Çok Okunan Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Kök Değerler Açısından İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Yılar, R. (2016). İlettiği Değerler Açısından İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler Üzerinde İncelemeler. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/28762/307855> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S. G. (2019). *Değerler Eğitime Yönelik Bir Model Önerisi: Değer İçselleştirme* (Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Bursa. <http://acikerisim.uludag.edu.tr/jspui/bitstream/11452/10056/1/811330201.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldız, C. (2006). *Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Yıldız, K. (2009). *İslam Ansiklopedisi* (37, s.380-382). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı
- Yıldız, C. (Ed.). (2008). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldız Mutlubaş, S. (2021). *Beşinci Sınıf Matematik Ders Kitaplarındaki Temsillerin Öğretim Programındaki Kök Değerler Bağlamında İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri ABD, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Denizli. <https://gcris.pau.edu.tr/bitstream/11499/38696/1/Sena%20Y%C4%B1ld%C4%B1z%20Mutluba%C5%9F.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz, M., Korkmaz, C. (2017). 1-5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İçerik Açısından Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (38), 111-130. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/30676/291993> sayfasından erişilmiştir.

EK1

DOKÜMAN İNCELEME FORMLARI

1. Form: 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Veri Toplama Formu

[illegible]

4. Form: 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Veri Toplama Formu

[illegible]

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı: Sultan FİDAN KARAATA

Eğitim Durumu:

Lise: Burdur Lisesi.(2006).

Lisans Öğrenimi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim SınıfÖğretmenliği Bölümü.(2010).

Yüksek Lisans Öğrenimi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Sınıf Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı.

İş Deneyimi:

Çalıştığı Kurumlar:

Avdan Şehit Ahmet Belen İlkokulu/ Korkuteli-Antalya/ Sınıf Öğretmeni/ Aralık(2010)-Ağustos(2013)

Düzkışla İlkokulu/ Hasköy-Muş/ Sınıf Öğretmeni/ Ağustos(2013)-Ağustos(2017)

Haydarlı İlkokulu/Dinar-Afyonkarahisar/ Sınıf Öğretmeni/Ağustos(2017)-Halen

İletişim:

Tarih:

Aralık-2023

